

Hannu Jokinen, Matti Taajamo, Maarit Miettinen, Kirsti Weissmann,
Sanna Honkimäki, Sakari Valkonen & Jouni Välijärvi

Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen tulokset



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä
-hankkeen tulokset

Koulutuksen tutkimuslaitos
Tutkimuselosteita 50

Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen tulokset

Hannu Jokinen
Matti Taajamo
Maarit Miettinen
Kirsti Weissmann
Sanna Honkimäki
Sakari Valkonen
Jouni Välijärvi



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

JULKAISUJEN MYYNTI:

Koulutuksen tutkimuslaitos

Asiakaspalvelu

PL 35

40014 Jyväskylän yliopisto

Puh. 040 805 4276

Sähköposti: ktml-asiakaspalvelu@jyu.fi

www.ktml-julkaisukauppa.fi



Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013



© Kirjoittajat ja Koulutuksen tutkimuslaitos

Kansi ja ulkoasu: Martti Minkkinen
Taitto: Kaija Mannström

ISSN-L 1456-5153

ISSN 2243-139X (pdf)

ISBN 978-951-39-5557-1 (pdf)

Jyväskylä 2013



Raportissa on linkkejä
Paluu edelliselle sivulle
PC Alt + ←
MAC Cmd + ←

Sisällys

<i>Tiivistelmä</i>	7
<i>Abstract</i>	9
<i>Esipuhe</i>	11
1 JOHDANTO: PEDAGOGINEN ASiantuntijuus LIIKKEESSÄ -HANKKEEN TOTEUTUS	13
2 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUNEET	15
2.1 <i>Taustatietoja</i>	15
2.2 <i>Nykyinen työtilanne</i>	18
2.3 <i>Työkokemus</i>	20
3 OPETTAJAKSI HAKEUTUMINEN	23
3.1 <i>Opettajaksi hakeutuminen yleissivistävässä koulutuksessa</i>	23
3.2 <i>Opettajaksi hakeutumisen motiivit yleissivistävässä koulutuksessa</i>	24
3.3 <i>Opettajaksi hakeutuminen ammatillisessa koulutuksessa</i>	26
3.4 <i>Opettajaksi hakeutumisen motiivit ammatillisessa koulutuksessa</i>	27
3.5 <i>Työura opettajaksi valmistumisen jälkeen</i>	28
3.6 <i>Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät</i>	31
4 LIKKUVUUS	34
4.1 <i>Siirtyminen muista tehtävistä opetustehtäviin</i>	34
4.2 <i>Siirtyminen opetusalan sisällä toisiin tehtäviin</i>	35
4.3 <i>Siirtyminen opetustehtävistä muihin tehtäviin</i>	36
4.4 <i>Opetustehtävistä muihin tehtäviin siirtymisen suunnittelu tai harkinta</i>	38
4.5 <i>Opettajan työssä pysyminen</i>	42
4.6 <i>Opettajan ammatin houkuttelevuuden lisääminen</i>	45

5	OPETTAJIEN INDUKTIOVAIHEEN HAASTEET	48
5.1	<i>Työhöntulo-ohjauksen muodot ja niiden hyödyntäminen</i>	48
5.2	<i>Työhöntulo-ohjauksen sisällöt ja hyödyt</i>	51
5.3	<i>Vastavalmistuneiden opettajien hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta</i>	54
6	OPETTAJIEN OSAAMISVAATIMUKSET JA AMMATIN KEHITTÄMINEN	57
6.1	<i>Osaamisvaatimukset tänä päivänä ja lähitulevaisuudessa</i>	57
6.2	<i>Opettajien pedagoginen asiantuntijuus tulevaisuudessa</i>	62
6.3	<i>Opettajan ammatin kehittäminen</i>	63
6.4	<i>Opettajien osaamisen kehittäminen</i>	65
7	TÄYDENNYSKOULUTUS	67
7.1	<i>Opettajan työssä pysyminen ja täydennyskoulutus</i>	67
7.2	<i>Opettajien osallistumista kannustava täydennyskoulutus</i>	68
7.3	<i>Työelämän tuntemusta lisäviin koulutusmuotoihin osallistuminen</i>	70
7.4	<i>Tulevaisuudessa ennakoitavat uudet täydennyskoulutuksen järjestämis muodot</i>	70
8	YHTEENVETO	72
	<i>Lähteet</i>	75
	<i>Liitteet</i>	77

Jokinen, H., Taajamo, M., Miettinen, M., Weissmann, K.,
Honkimäki, S., Valkonen, S. & Välijärvi, J. 2013

**PEDAGOGINEN ASiantuntijuus Liikkeessä
-HANKKEEN Tulokset**

Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos
Tutkimuslustoista 50

ISSN-L 1456-5153

ISSN 2243-139X (pdf)

ISBN 978-951-39-5557-1 (pdf)

Tiivistelmä

Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä on ESR-hanke, joka toteutettiin (2010–2013) yhteistyössä *Opetushallituksen* ja *JAMK:n Ammatillisen opettajakorkeakoulun* kanssa. Raportissa esitetään hankkeen tulokset kiteytetysti yleissivistävän ja toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajille (n = 4500) lähetetyn kyselyn ja opettajan ammattia vaihtaneiden henkilöiden (n = 15) haastattelujen pohjalta. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa sekä opetuslalle hakeutumisen perusteista, alalla tapahtuvan työvoiman liikkuvuudesta, alalta poistumisesta ja yleisestä sitoutumisesta että ymmärrystä alalle kiinnittymisen ja liikkuvuuden taustalla olevista tekijöistä ja opettajaprofession liittävistä jatkuvasti muuttuvista osaamistarpeista.

Opetuslalle hakeudutaan useista eri syistä. Yleissivistävässä koulutuksessa opettajan työ koetaan kiinnostavana, monipuolisena ja haastavana. Ammatillisessa koulutuksessa aikaisempi työkokemus paljolti vaikuttaa opettajan ammattiin hakeutumiseen. Muualta opetustehtäviin oli yleissivistävän koulutuksen opettajista siirtynyt runsas kymmenesosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista lähes puolet. Yleissivistävän koulutuksen sisällä työuransa aikana toisiin tehtäviin oli siirtynyt reilu kymmenes ja ammatillisen koulutuksen sisällä noin viidesosa opettajista. Uransa aikana opetustehtävistä muihin tehtäviin oli yleissivistävän koulutuksen opettajista siirtynyt noin kymmenesosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista viidesosa.

Opettajien siirtyessä opettajan työstä toisiin tehtäviin oli usein ollut syynä oman itsensä kehittäminen, kiinnostus uralla etenemiseen ja joskus vaihtelunhalu. Varsinkin hallinnollisiin tehtäviin oli siirrytty tavoitteellisesti hakeutuen tai sattumalta tehtävien avauduttua. Opettajan työn oli myös koettu muuttuneen raskaaksi. Osaamistarpeet yleissivistävän ja

ammattillisen koulutuksen opettajilla liittyvät tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa erityisesti oppiaineen hallintaan ja pedagogisiin valmiuksiin.

Opettajien liikkuminen opetusalan sisällä tai pois opetusosalta jollekin muulle alalle on moninainen prosessi. Syyt liikkumiseen ovat harvoin äkillisiä tai yhteen tekijään liittyviä vaan usein pitkän harkinnan tulos. Muissa maissa havaitut opettajan ammattiin liittyvät uhat eivät ainakaan vielä ole Suomessa arkipäivää.

Asiasanat: opettajat, opettajuus, ammatillinen liikkuvuus, yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus

Jokinen, H., Taajamo, M., Miettinen, M., Weissmann, K.,
Honkimäki, S., Valkonen, S. & Välijärvi, J. 2013

MOBILITY AMONG PEDAGOGICAL EXPERTS – RESEARCH FINDINGS

University of Jyväskylä
Finnish Institute for Educational Research
Reports 50

ISSN-L 1456-5153
ISSN 2243-139X (pdf)
ISBN 978-951-39-5557-1 (pdf)

Abstract

Mobility among pedagogical experts is an ESR project carried out in 2010–2013 in collaboration with the *Finnish National Board of Education* and the *Vocational Teacher Education College*, Jyväskylä University of Applied Sciences. The report sums up the results of an online questionnaire addressed to general education and VET teachers (n = 4500) and of interviews with ex-teachers (n = 15). The survey dealt with the grounds for choosing the teaching profession, mobility within the field, leaving the field, and general commitment. It also investigated underlying factors for professional engagement and mobility as well as the constantly changing competence needs pertaining to the teaching profession.

People choose the field of education for various reasons. In general education, teacher's work is found interesting, diverse and challenging. In VET the prior work experience plays a great role in this choice. Of the general education teachers roughly ten per cent had come from other fields, while in VET this applied to almost half of the teachers. Within general education about ten per cent of teachers had moved to another type of post in their career and within VET about a fifth had done so. The respective percentages were approximately the same also for those leaving the field for other type of jobs.

The reasons for teachers leaving for other posts often included personal development, interest in advancing in their career and sometimes desire for a change. For administrative posts, especially, the shift had been planned deliberately or taken place by chance as the vacancy occurred. It was also considered that teacher's work has become hard. The competence demands for general education and VET teachers alike relate, now and in the near future, particularly to subject knowledge and pedagogic skills.

Teachers' mobility, whether within education or to some other field, is a complex process. The reasons are seldom acute or related to one factor only but rather the decision is often preceded by long deliberation. Many threats that have been identified in other countries relative to the teaching profession are, at least so far, uncommon in Finland.

Keywords: teachers, teachership, teacher mobility, general education, vocational education

Esipuhe

Julkaisu esittelee Euroopan sosiaalirahaston rahoittaman *Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä tutkimus- ja kehittämishankkeen* (2010–2013) tuloksia. Hanke toteutettiin *Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun* ja *Opetushallituksen* yhteistyönä. Hankkeen lähtökohtana olivat ESR:n horisontaaliset painotukset kumppanuuteen ja verkostoitumiseen, jossa olivat mukana edellä mainittujen yhteistyötahojen lisäksi *Kuntaliitto, OAJ, opetus- ja kulttuuriministeriö* ja *Åbo Akademi Pedagogiska fakulteten*. Yhteistyötä tehtiin myös kansallisten verkostojen, kuten *VERME*, ja eurooppalaisen (*Newly Qualified Teachers in Northern Europe*) verkoston kanssa. Nyt raportoitavassa osassa esitetään tulokset tiivistetysti seuraavista teemoista: opettajaksi hakeutuminen ja opettajien liikkuvuuteen liittyvät tekijät, opettajien induktiovaiheen haasteet sekä opettajien osaamisvaatimukset. Tuloksissa eritellään yleisivistävän ja ammatillisen koulutuksen näkökulma.

Tutkimus- ja kehittämishankkeen suunnittelussa on ollut mukana laaja yhteistyöverkosto. Olemme saaneet arvokasta palautetta hankkeen tutkimusryhmältä, ohjausryhmältä ja yhteistyökumppaneilta. Esitämme parhaat kiitokset yhteistyössä hankkeen eri vaiheissa mukana olleille henkilöille. Kiitos sovellussuunnittelijalle, joka auttoi verkkolomakkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Erityisesti kiitämme hankkeen ohjausryhmää asiantuntevasta kokonaisvaltaisesta ohjauksesta.

Lämpimät kiitokset myös kaikille kyselyyn vastanneille ja haastatelluille opettajille. Toivomme, että raportin lukijat voisivat saada siitä eväitä tulevan toimintansa suunnitteluun ja kehittämiseen.

Jyväskylässä 15.12.2013

Kirjoittajat

1

Johdanto: pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen toteutus

Opetustyö on perinteisesti ollut perusluonteeltaan yksilöllistä. Nykyisin opettajan työssä yksi keskeinen tekijä on eri suuntiin tapahtuva yhteistyö ja verkostoituminen. Edelleen opettajan osaamistarpeita ovat muuttamassa muun muassa kulttuurin moninaistuminen, maahanmuuttajien määrän kasvu, erilaisten oppijoiden määrän lisääntyminen ja työelämäyhteistyö. Nämä ovat tekijöitä, jotka on syytä ottaa huomioon sekä opettajan peruskoulutuksessa että täydennyskoulutuksessa (Piesanen, Kiviniemi & Valkonen 2006 a, b; 2007).

Viime vuosina on myös runsaasti keskusteltu opettajan työn luonteesta, sen raskaudesta ja osaamistarpeiden moninaistumisesta. Julkisuudessa on esitetty jopa väitteitä (mm. Laaksola 2007a, b), joiden mukaan opetusala olisi uhkaamassa työntekijäkato. Jotta opettajankoulutusta voidaan suunnitella työn todellisia vaatimuksia vastaavaksi, tarvitaan ajantasaista tietoa siitä, mikä on tänä päivänä keskeistä pedagogisessa asiantuntijuudessa ja minkälaisia trendejä tulevaisuudessa on ennakoitavissa (Tynjälä 2006).

Pyrkimys ammatin vaihtamiseen tai työn muuttamiseen koulutusalan sisällä saattaa osittain selittyä luonnollisella liikkumisella työmarkkinoilla. Lehdon ja Sutelan (2008) mukaan noin 40 % suomalaisista on pysytellyt yhdessä ainoassa ammatissa uransa aikana. Opetusalan työntekijät ovat olleet kuuliaisimpia ammatilleen: noin 51 % opetusalan työntekijöistä on pysytellyt ammatissaan koko uransa ajan. Hanhijoen, Katajiston, Kimarin ja Saviojan (2009) mukaan tulevaisuuden liikkuvuuden arviointi on haasteellista, koska

siihen vaikuttavat monet taloudelliset tekijät, muutokset ammatillisissa rakenteissa ja työelämässä sekä yksilölliset syyt.

Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen ensimmäinen tavoite oli etsiä tietoa yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opettaja- ja opettajankoulutustarpeista, joista on julkaistu raportti vuonna 2011 (*Nissinen & Välijärvi 2011*). Toisena hankkeen fokuksena oli opettajien liikkuvuus ja siihen vaikuttavien syiden selvittäminen sekä induktiovaiheen haasteiden että osaamistarpeiden hahmottaminen laadullisen koulutus suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Näihin paneudutaan tässä raportissa.

Tutkimusaineisto on hankittu kyselyin ja haastatteluin. Kyselylomake (*liite 1*) sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kysely toteutettiin sähköisesti keväällä 2011 suomen- ja ruotsinkielisenä. Kysely osoitettiin perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen opettajille sekä aikuiskoulutuksessa toimiville opettajille. Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n, Finlands Svenska Lärarförbund FSL:n ja Aikuiskouluttajien liiton rekistereistä tehtiin satunnaisotanta, joka käsitti eri ikäryhmät, eri opettajaryhmät, suomen- ja ruotsinkieliset sekä eri maantieteelliset alueet. Otoksokoksi muodostui 4500 opettajaa, joista 500 opettajaa edusti korkeintaan viisi vuotta ennen tutkimusajankohtaa valmistuneita. Kyselyyn vastasi yhteensä 1938 henkilöä (43 %). Kyselyaineistoa syventämään haastateltiin lisäksi 15 opettajan ammatista lähtenyt henkilöä. Haastattelut toteutettiin keväällä 2012.

Kyselyaineiston analyysimenetelminä käytettiin suoria frekvenssijakaumia, ristiintaulukointia, t-testiä, yksisuuntaista varianssianalyysia ja faktorianalyysia. Avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset luokiteltiin käyttäen hyväksi sisällönanalyysin menetelmää. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysin ja narratiivisin menetelmin.

Tässä raportissa kuvataan Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä -hankkeen verkkokyselystä saadut tulokset taulukoin ja avoimien vastausten sekä haastattelujen anti olennaiseen keskittyen. Raportissa esitettyjä tuloksia hyödynnetään hankkeen loppuraportissa, jossa keskeisiä esille tulleita teemoja ja tuloksia tulkitaan syvemmin. Lisäksi tämä raportti on pohjana englannin ja ruotsinkieliselle selvityksille opettajien liikkuvuudesta Suomessa.

2

Tutkimukseen osallistuneet

2.1 Taustatietoja

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 1938 yleissivistävän ja ammatillisen koulun opettajaa sekä niin sanotun muut-ryhmän edustajaa. Yleissivistävän koulutuksen opettajista (n=1356) suurin ryhmä oli perusopetuksen aineenopettajat (53,8 %). Lukion opettajia vastaajista oli 26,4 % ja luokanopettajia 15,0 %.

Ammatillisen koulutuksen opettajia vastaajista oli 330. Heistä ammatillisen toisen asteen opettajina toimi 209 (63,3 %), ammatillisen aikuiskoulutuksen opettajina 49 (14,9 %) ja ammattikorkeakoulujen opettajina 72 (21,8 %) henkilöä.

Muut-ryhmän edustajia oli kaikkiaan 256. Ryhmään kuuluvat olivat otantaa tehtäessä alan ammattijärjestöjen rekistereissä, mutta eivät kyselyhetkellä toimineet yleissivistävän tai ammatillisen koulutuksen opettajina. Ammatiltaan tämä ryhmä oli hyvin kirjava. Heistä 36,5 %:lla oli ammattiryhmänä "muu", 13,1 %:lla koulutusorganisaation johto, 10,7 %:lla opetushallinto ja 8,3 %:lla opettajankouluttaja. Lisäksi mukana oli vähäisempiä määriä erityisopettajia, koulutusorganisaation muuta henkilöstöä, asiantuntijoita ja tutkijoita (*ks. liite 2*).

Kyselyyn vastanneista yleissivistävän koulutuksen opettajista naisia oli 74,1 % ja miehiä 25,9 %. Ammatillisen koulutuksen opettajat jakautuivat sukupuoleltaan huomattavasti

tasaisemmin. Heistä naisia oli 54,4 % ja miehiä 45,6 %. Muut-ryhmässä naisten osuus oli 64,0 % ja miesten 36,0 %.

Äidinkieleltään suomenkielisiä oli yleissivistävän koulutuksen opettajista 72,7 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 94,1 % ja muut-ryhmästä 74,5 %. Ruotsinkielisiä opettajia vastaajista oli yleissivistävässä koulutuksessa 26,5 %, ammatillisessa koulutuksessa 5,6 % sekä muut-ryhmässä 23,1 %. Vastaajaryhmissä vastaajien äidinkielenä oli jokin muu 0,3–2,3 prosentilla.

lältään kyselyyn vastanneet olivat 20–70 vuoden ikäisiä (taulukko 1). Yleissivistävän koulutuksen vastaajat olivat muita ryhmiä nuorempia. Heistä alle 40-vuotiaita oli 29,3 %, kun taas ammatillisen koulutuksen ryhmässä heitä oli 11,9 % ja muut-ryhmässä 19,9 %. Ammatillisen koulutuksen vastaajista yli 50-vuotiaita oli 67,7 %, muut-ryhmästä 56,2 % ja yleissivistävän koulutuksen vastaajista 45,2 %.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet koulutusalan ja iän mukaan (%)

Koulutusala	Ikä					Yhteensä
	20–29 v.	30–39 v.	40–49 v.	50–59 v.	60–69 v.	
Yleissivistävä (n=1279)	6,7	22,6	25,4	34,2	11,0	100,0
Ammatillinen (n=312)	1,6	10,3	20,5	43,3	24,4	100,0
Muut (n=201)	3,0	16,9	23,9	37,8	18,4	100,0
Yhteensä (n=1792)	5,4	19,8	24,4	36,2	14,2	100,0

Suurimmalla osalla tutkimukseen osallistuneista yleissivistävän koulutuksen opettajista oli ylempi korkeakoulututkinto (84,8 %) ja vain osalla (11,2 %) alempi korkeakoulututkinto (taulukko 2). Ammatillisen koulutuksen opettajista lähes puolella (49,1 %) oli ylempi korkeakoulututkinto ja 30 % alempi tutkinto. Muut-ryhmän vastaajista oli ylempi tutkinto 56,0 % ja alempi tutkinto 21,6 %. Muiden tutkintojen osuus vaihteli 0,7–7,9 prosentin välillä.

Valtaosa kaikista vastaajista oli valmistunut opettajaksi yli 20 vuotta sitten (taulukko 3). Alle 5 vuotta sitten yleissivistävän koulutuksen opettajista oli valmistunut 14,1 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 19,0 % ja muut-ryhmän vastaajista 13,2 %.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneet koulutusalan ja ylimmän suoritettun tutkinnon mukaan (%)

Koulutusala	Ylin tutkinto						Yhteensä
	Ammatti- tutkinto	Alempi kk (amk)	Ylempi kk	Lis.	Toht.	Muu	
Yleissivistävä (n=1353)	1,3	11,2	84,8	,7	,9	1,1	100,0
Ammatillinen (n=330)	7,9	30,0	49,1	4,2	2,1	6,7	100,0
Muut (n=218)	7,8	21,6	56,0	6,0	5,5	3,2	100,0
Yhteensä (n=1901)	3,2	15,7	75,3	1,9	1,6	2,3	100,0

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneet koulutusalan ja opettajaksi valmistumisvuoden mukaan (%)

Koulutusala	Valmistumisvuosi				Yhteensä
	2006–2010	2001–2005	1991–2000	1970–1990	
Yleissivistävä (n=1327)	14,1	12,5	26,6	46,8	100,0
Ammatillinen (n=315)	19,0	11,4	29,8	39,7	100,0
Muut (n=189)	13,2	12,2	30,2	44,4	100,0
Yhteensä (n=1327)	14,9	12,3	27,5	45,3	100,0

Yleissivistävän koulutuksen opettajista 20 % oli valmistunut Åbo Akademiasta, Helsingin yliopistosta 18 %, Jyväskylän yliopistosta 18 %, Turun yliopistosta 13 % ja Oulun yliopistosta 11 % (*liite 2*). Ammatillisen koulutuksen opettajista oli valmistunut Helsingin yliopistossa 12 % ja muissa yliopistoissa yhteensä 26 %. Eniten ammatillisen koulutuksen opettajia oli valmistunut Hämeen ammattikorkeakoulussa (22 %), Jyväskylän ammattikorkeakoulussa (16 %) ja Haaga-Helian ammattikorkeakoulussa (9 %).

Helsingistä valmistuneista opettajista yli puolet oli jäänyt pääkaupunkiseudulle ja Uudellemaalle. Joensuusta valmistuneet opettajat jakautuivat melko tasaisesti Pohjois-Karjalaan, Etelä- ja Pohjois-Savoon sekä Uudellemaalle ja Pirkanmaalle. Jyväskylästä valmistuneista opettajista lähes neljännes oli sijoittunut Keski-Suomeen ja noin kolmannes oli sijoittunut laajemmin Uudellemaalle, Etelä-Pohjanmaalle sekä Pirkanmaalle. Jyväskylästä valmistuneet näyttivät sijoittuneen melko laajasti ympäri maata. Oulusta valmistuneet

opettajat olivat sijoittuneet pääosin Pohjois-Pohjanmaalle, Kainuuseen tai Lappiin. Lähes puolet Tampereelta valmistuneista opettajista oli jäänyt Pirkanmaalle. Turusta valmistuneista opettajista yli neljännes oli löytänyt työpaikkansa Pohjanmaalta ja hieman pienempi osa Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta.

Lähes kaikilla (98,4 %) kyselyyn vastanneilla yleissivistävän koulutuksen opettajilla oli opettajan kelpoisuus. Ammatillisen koulutuksen opettajista kelpoisia oli 95,0 % ja muutryhmästä 88,1 % (*liite 2*).

Ammatilliselta nimikkeeltään yleissivistävän koulutuksen vastaajista oli 43,2 % lehtoreita, 27,8 % aineenopettajia, 12,9 % luokanopettajia, 8,0 % päätoimisia tuntiopettajia ja 4,7 % erityisopettajia (*liite 2*). Ammatillisen koulutuksen opettajista suurin osa (61,0 %) oli ammatilliselta nimikkeeltään lehtoreita ja päätoimisia tuntiopettajia (16,5 %). Lisäksi vastaajien joukossa oli joitakin (8,8 %) aineenopettajia, yliopettajia (4,6 %) ja muutama (1,2 %) erityisopettaja. Muut-ryhmä koostui ammatilliselta nimikkeeltään lehtoreista (26,6 %), tuntiopettajista (13,6 %), aineenopettajista (12,1 %), rehtoreista ja erityisopettajista (7,0 %). 25,7 %:lla ammattinimike oli "joku muu" (*ks. liite 2*).

Opettajaksi opiskeleminen oman työn ohella oli ollut varsin yleistä erityisesti ammatillisen koulutuksen opettajilla. Heistä oman työn ohella oli opiskellut 52,8 %. Muutryhmästä työn ohessa oli opiskellut 32,9 % ja yleissivistävän koulutuksen vastaajista kaikkein vähiten eli 17,2 % (*liite 2*).

2.2 Nykyinen työtilanne

Kyselyyn osallistuneista yleissivistävän koulutuksen opettajista 77,7 % toimi vakinaisena, kokopäisenä opettajana. Opettajista 10,9 % toimi määräaikaisena, 4,7 % oli perhevapaalla ja 2,5 % toimi osa-aikaisina opettajina (taulukko 4).

Ammatillisen koulutuksen opettajista 75,1 % oli vakinaisessa, kokopäisessä työsuhteessa. Osa-aikaisessa työssä oli 10,9 % ja määräaikaisessa kokopäiväisessä työsuhteessa 6,7 % opettajista. Muutryhmässä 57,4 % toimi opettajana vakinaisessa, kokopäiväisessä työsuhteessa, osapäiväisenä 9,3 % ja määräaikaisena 6,0 %. Muutryhmästä noin neljäsosa toimi muussa kuin opettajan työssä.

Kaikista kyselyyn vastanneista oli määräaikaisessa työsuhteessa 9,6 %. Yleissivistävän koulutuksen opettajien määräaikaisuuden keskeisinä perusteina olivat toimiminen sijaisena (34,4 %), tehtävän vakinaistamattomuus (25,0 %) ja viran avoimuus (12,5 %). Määräaikaisuuden pituus oli ollut useimmiten korkeintaan vuosi (*liite 2*).

Ammatillisessa koulutuksessa määräaikaisuuden yleisimpänä (46,7 %) perusteena oli jokin muu kuin kyselylomakkeessa erikseen mainittu syy. Määräaikaisuuden pituus oli tavallisesti alle vuoden. Muutryhmässä tärkeimpinä perusteina mainittiin työn luonne

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneiden nykyinen työtilanne koulutusaloittain (%)

Kuvaa parhaiten vastaajan tilannetta	Koulutusala			Yhteensä (n=1897)
	Yleissiv. (n=1352)	Amm. (n=329)	Muut (n=216)	
Vak. kokopäivätyö opettajana	77,7	75,1	57,4	75,0
Määräaik. kokopäivätyö opettajana	10,9	6,7	6,0	9,6
Osa-aikatyö opettajana	2,5	10,9	9,3	4,7
Työ muuna kuin opettajana	,4	,6	12,0	1,7
Yrittäjä/amm.harj./freelancer	,0	,3	,9	,2
Työtön työnhakija	,4	,9	,9	,6
Päätoiminen opiskelu	,4	,0	,5	,4
Perhevapaa	4,7	2,4	2,8	4,1
Muu	2,9	3,0	10,2	3,7
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

(25,7 %) ja muu syy (25,7 %). Pituudeltaan määräaikaisuus oli yleensä alle vuoden. Kaikkien koulutusalojen kohdalla lähes kaksi kolmasosa määräaikaisista vastaajista (61,6–63,8 %) ilmoitti määräaikaisuuden edeltäneen myös nykyistä määräaikaisuutta saman työnantajan palveluksessa (*liite 2*).

Suurin osa (93,6 %) yleissivistävän koulutuksen opettajista työskenteli kunnan palveluksessa (taulukko 5).

Taulukko 5. Kyselyyn vastanneiden päätyönantaja koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Päätyönantaja						Yhteensä
	Yksityinen yritys	Kunta	Valtio	Järjestö, seurakunta, säätiö	Oma yritys, toiminimi yms.	Muu	
Yleissivistävä (n=1306)	1,3	93,6	1,9	1,1	,0	2,1	100,0
Ammatillinen (n=324)	10,8	75,9	,6	7,4	,0	5,2	100,0
Muut (n=209)	9,6	56,9	7,7	12,0	1,0	12,9	100,0
Yhteensä (n=1839)	3,9	86,3	2,3	3,5	,1	3,9	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista kuntien palveluksessa toimi hieman yli kolme neljäsosaa ja yksityisissä yrityksissä joka kymmenes. Muut-ryhmästä reilu puolet työskenteli kuntien, noin kymmenesosa järjestöjen ja kymmenesosa yritysten palveluksessa.

2.3 Työkokemus

Kyselyyn vastanneet olivat varsin kokenutta joukkoa. Yleissivistävän koulutuksen opettajista 56,5 % oli toiminut opetustyössä yli 16 vuotta. Ammatillisen koulutuksen opettajista heidän osuutensa oli 59,1 % ja muut-ryhmästä 57,4 % (taulukko 6).

Taulukko 6. Kyselyyn vastanneiden työkokemus opetustehtävissä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työvuodet opetustehtävissä				Yhteensä
	Ei lainkaan	1–5 v.	6–15 v.	16 v. –	
Yleissivistävä (n=1348)	,2	15,3	28,0	56,5	100,0
Ammatillinen (n=330)	,6	11,8	28,5	59,1	100,0
Muut (n=216)	,0	8,3	34,3	57,4	100,0
Yhteensä (n=1894)	,3	13,9	28,8	57,1	100,0

Viisi vuotta tai alle opetustyössä oli yleissivistävän koulutuksen opettajista toiminut 15,3 % ja ammatillisen koulutuksen opettajista 11,8 %.

Muussa kuin opetustyössä olleiden työvuosien suhteen yleissivistävän koulutuksen opettajat erosivat selvästi muista ryhmistä. Heistä lähes puolella ei ollut muita kuin opetustyöhön liittyviä työvuosia. Ammatillisessa koulutuksessa näitä opettajia oli vain 7,0 % ja muut-ryhmässä 21,8 % (taulukko 7).

Kaikissa vastaajaryhmissä oli suhteellisen tasaisesti (42,7–47,1 %) 1–5 vuotta työkokemusta muissa kuin opetustehtävissä. Ammatillisen koulutuksen opettajille ja muut-ryhmän edustajille oli ominaista runsas työkokemus muissa kuin opetustöissä.

Vastaajien kokeneisuus näkyy myös siinä, kuinka monta vuotta he olivat olleet opettajankoulutusta vastaavassa työssä (taulukko 8). Yleissivistävän koulutuksen opettajista oli opettajankoulutusta vastaavassa työssä yli 21 vuotta ollut 45,9 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 44,9 % ja muut-ryhmästä 41,8 %.

Taulukko 7. Kyselyyn vastanneiden työkokemus muissa kuin opetustehtävissä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työvuodet muissa kuin opetustehtävissä				Yhteensä
	Ei lainkaan	1–5 v.	6–15 v.	16 v. –	
Yleissivistävä (n=1314)	42,2	47,1	8,1	2,6	100,0
Ammatillinen (n=327)	7,0	44,0	33,6	15,3	100,0
Muut (n=211)	21,8	42,7	23,7	11,8	100,0
Yhteensä (n=1852)	33,7	46,1	14,4	5,9	100,0

Taulukko 8. Työssäolon pituus opettajankoulutusta vastaavassa työssä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Vuodet opettajankoulutusta vastaavassa työssä				Yhteensä
	1–5 v.	6–10 v.	11–20 v.	21 v. –	
Yleissivistävä (n=1110)	13,9	14,5	25,7	45,9	100,0
Ammatillinen (n=287)	12,9	12,2	30,0	44,9	100,0
Muut (n=194)	9,8	16,0	32,5	41,8	100,0
Yhteensä (n=1591)	13,2	14,3	27,3	45,3	100,0

Viisi vuotta tai alle koulutusta vastaavassa työssä oli yleissivistävän koulutuksen opettajista ollut 13,9 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 12,9 % ja muut-ryhmästä 9,8 %.

Yleissivistävän koulutuksen perusopetuksen aineenopettajista lähes kolmasosa (31,6 %) opetti matematiikkaa (*liite 2*). Seuraavaksi eniten aineenopettajista opetti fysiikkaa (28,7 %) ja kemiaa (28,1 %). Tutkimukseen osallistuneista perusopetuksen kieltenopettajista 19,1 % opetti englantia ja 11,9 % ruotsia. Myös lukion opettajista suurin osa opetti matematiikkaa (30,1 %). Seuraavaksi eniten lukion opettajista opetti fysiikkaa (18,1 %), kemiaa (12,5 %), englantia (11,7 %), maantietoa (11,4 %), biologiaa (11,1 %), uskontoa (10,6 %), psykologiaa (10,3 %) ja ruotsia (10,0 %).

Ammatillisen koulutuksen opettajat edustivat kaikkia ammatillisen koulutuksen aloja ja suurin osa (92,7 %) heistä opetti ammatillisia aineita. Eniten vastaajia oli tekniikan ja liikenteen alalta (32,2 %). Seuraaviksi eniten vastaajia oli sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta (18,0 %), yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalta (16,4 %), majoitus-,

Tutkimukseen osallistuneet

ravitsemis- ja talousalalta (8,5 %) sekä kulttuurialalta (6,3 %). Myös pienemmiltä koulutusaloilta (luonnontieteet, luonnonvara- ja ympäristöala, humanistiset ja kasvatusala) oli vastaajia mukana.

3

Opettajaksi hakeutuminen

3.1 Opettajaksi hakeutuminen yleissivistävässä koulutuksessa

Verkkokyselyssä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, milloin vastaajat olivat päättäneet hakeutua opettajan ammattiin. Vastaukset sijoittuivat yleisyysjärjestyksessä seuraaviin luokkiin:

- 1) lapsuudessa ennen kouluaikaa ja kouluaikana
- 2) nuoruudessa toisen asteen opintojen aikana
- 3) korkeakouluopintojen aikana ja jälkeen
- 4) myöhemmin toisessa ammatissa toimimisen jälkeen.

Kiinnostus opettajan ammattiin voi herätä missä elämänvaiheessa tahansa. Toiset tiesivät jo lapsena haluavansa opettajaksi. Ennen kouluikää se oli ollut haave, jota ei osattu tarkemmin selittää. Kouluikäisillä lapsilla ja nuorilla oli jo kokemusta siitä, millainen on hyvä opettaja. Jos oma opettaja oli ollut innostava ja toiminut esikuvana, niin viehäytys opettajan ammattiin oli kasvanut. Mielenkiinnon herättäjänä oli voinut toimia myös oma innostus johonkin oppi-aineeseen. Tällöin opettajan ammatti oli nähty ehkä ainoana luontevana vaihtoehtona säilyttää oma kiinnostuksen kohde. Kouluaikaa, alakoulusta yläkouluun, voi pitää yhtenä ajanjaksona, jolloin opettajuus nähdään ehkä mieluisimpana ja houkuttelevana ammattina. Usein se tiedettiin myös ainoana ammattina omien vanhempien työn lisäksi.

Myös lukio- ja/tai ammatillisen koulutuksen aikana halu opettajan ammattiin vahvistui tai se kirkastui. Lukioaikana korostui kiinnostus luokanopettajan ammatin lisäksi aineenopettajan ammattiin. Kiinnostuksen syitä vastaajat eivät kuitenkaan eritelleet. Oli vain vahva tunne itselle oikeasta alasta. Useille ajatus opettajan ammatista varmistui luki- on tai ammatillisen tutkinnon jälkeen. Osa oli viettänyt väli vuoden ja tässä vaiheessa oli ollut aikaa miettiä tarkemmin tulevaisuutta.

Opiskelu yliopistossa tai korkeakoulussa on vaihe, jolloin mietitään omaa tulevaisuutta ja opettajan ammatti alkaa kiinnostaa. Opettajankoulutuksessa opiskelevilla kiinnostus ammattiin oli selvä, mutta muidenkin alojen opiskelijat suuntasivat opettajan ammattiin ja suorittivat pedagogiset opinnot. Kiinnostus opetustehtäviin oli herännyt myös, kun oli opintojen jälkeen oltu muutama vuosi työelämässä muussa ammatissa. Esimerkiksi kun oli käyty puhumassa tai luennoimassa omasta ammatista, opetustyö alkoikin kiehtoa – tai kun oli toiminut opettajan työssä epäpätevänä sijaisena tai kouluavustajana.

Opettajan ammattiin oli ajanut myös työtilanne. Opettajan työtehtäviä oli ollut saatavilla, kun oman alan tehtäviä ei löytynyt. Joillakin vastanneilla opettajuus oli ollut kakkosvaihtoehto, koska he eivät olleet päässeet opiskelemaan haluamaansa alaa. Kielten opiskelijat olivat myös kokeneet, että opettajan ammatti oli ainoa vaihtoehto.

3.2 Opettajaksi hakeutumisen motiivit yleissivistävässä koulutuksessa

Opettajien antamien avointen vastausten mukaan motiiveina opetuslalle hakeutumiseen olivat pääasiassa olleet *yleinen kiinnostus tiettyjä oppiaineita kohtaan, esikuvien antama myönteinen malli opettajan työstä sekä ammatin näyttäytyminen merkityksellisenä ja haastavana*. Opettajuus nähtiin vuorovaikutteisena ja sosiaalisena työnä, johon omaa persoonallisuutta pidettiin sopivana.

Kyselyyn vastanneet olivat olleet kiinnostuneita tietystä aineesta (kielet, humanistiset, matemaattiset, luonnontieteelliset tai taideaineet) ja kytkenneet tämän työhön, jossa omaa innostustaan oli voinut toteuttaa. Kun tähän yhdistettiin halu työskennellä lasten ja nuorten parissa, opettajan ammatti näyttäytyi selkeältä valinnalta. Opettajuus koettiin ihmissuhdetyönä, jossa vaikutetaan ihmisiin, kasvatetaan ja opetetaan.

Esikuvat olivat myös voimakas alalle motivoiva tekijä. Toiveammattiin oli vaikuttanut se, että perheessä vanhempi tai molemmat vanhemmat olivat toimineet opettajana tai suvussa oli paljon opetustyötä tekeviä. Ammatti tuli verenperintönä. Oma opettajaminää rakennettiin jo pienestä pitäen seuraamalla ja kuuntelemalla omia vanhempia. Esikuvina toimivat lapsuudessa ja nuoruudessa myös omat opettajat, joita ihailtiin. Opettajuudesta syntyi kuva, joka oli hyvin myönteinen ja henkilökohtainen.

Opettajan työ nähtiin itsenäisenä, monipuolisena ja haastavana ammattina. Siinä viettäi yhtäältä työn vapaus, joustavuus, itsenäisyys ja vaihtelevuus. Toisaalta siinä kiinnosti opettamisen vastuullisuus, joka täytyi huomioida lasten ja nuorten kanssa toimiessa. Opin pitää mennä perille. Opettajuuden merkityksellisyys kumpusi siitä, että opetus- ja kasvatustyö koettiin tärkeäksi.

Opetusalalle hakeutumisen erilaisiin motiiveihin liittyi kiinteästi käsitys työn sosiaalisuudesta. Vastauksissa korostettiin ammatin ihmisläheisyyttä, jota pidettiin arvona sinänsä. Vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa koettiin työn suolaksi. Oppimaan ohjaaminen nähtiin tärkeäksi sen takia, että lapset ja nuoret oppisivat elämässä tarvittavia tärkeitä asioita ja faktoja ja että he oppisivat selviytymään arjesta tulevaisuudessa. Tämä vaatii aitoa kanssakäymistä oppilaiden kanssa.

Ulkokohtaiset motiivit liittyivät lähinnä käytännöllisiin tekijöihin. Opettajien työaika ja lomien pidettiin hyvinä ja palkkaa kohtalaisena. Opettajien työllisyystilanne nähtiin vakaana ja työpaikka varmana. Työajat olivat helppoja sovittaa arkeen. Myös työskentelyolosuhteet koettiin mieluisiksi.

Osa kyselyyn vastanneista kertoi ajautuneensa opettajan ammattiin tai päätyneensä siihen sattumalta. Ajautuminen ei kuitenkaan tarkoita täysin tiedostamatonta ajelehtimistä kohti opettajan työtä vaan taustalla on aina tekijöitä, jotka vaikuttavat opettajan ammattiin hakeutumiseen. Yleisin syy on tulla muiden opintojen kautta opettajankoulutukseen tai lähipiiriin ja ystävien kannustus opiskelemaan opettajaksi.

Myös haastatellut olivat päätyneet opettajiksi useista eri syistä. Monilla oli oman taustan perusteella myönteisiä esimerkkejä ja kokemuksia opettajan työstä. Opettajan työtä pidettiin mielekkäänä ja vuorovaikutteisena toimintana lasten ja aikuisten parissa. Haastatellut olivat myös olleet ennen opintojaan tehtävissä, jotka olivat lähellä opettajan työtä. Esimerkiksi toimiminen kouluavustajana oli hyvä perusta opettajan opinnoille. Heillä oli positiivinen kuva opettajankoulutuksesta, joka tarjosi käytännönläheisen korkeakoulututkinnon. Opettajan työ tuntui luonnolliselta ja omalta hommalta.

Minä olin jotenkin sitä mieltä, että tämä on minun homma, mitä minä rupean tekemään. Ehkä olisin sitten lannistunut, että jos en olisi kolmannellakaan kerralla päässyt.

Yleissivistävän koulutuksen opettajilla kiinnostus opettajan ammattiin on voinut herätä missä elämänvaiheessa tahansa. Toiset tiesivät jo lapsena haluavansa opettajaksi ja toisilla kiinnostus oli herännyt matkan varrella vähitellen, viimeistään yliopistossa tai korkeakoulussa. Motiiveina opetuslalle hakeutumiseen olivat pääasiassa olleet yleinen kiinnostus tiettyjä oppiaineita kohtaan, esikuvien antama myönteinen malli opettajan työstä sekä ammatin näyttäytyminen merkityksellisenä ja haastavana.

3.3 Opettajaksi hakeutuminen ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen opettajista *useimmat päättivät opettajaksi hakeutumisesta työskennelyään pidemmän tai lyhyemmän aikaa oman ammattialansa työtehtävissä.* Nykyään myös opettajan kelpoisuuden saavuttamiseksi edellytetään vähintään kolmen vuoden työkokemusta oman ammattialan työtehtävissä. Kyselyyn vastanneista osa oli hakeutunut opettajiksi aikaisempien pätevyysvaatimusten perusteella, eikä heiltä silloin vaadittu alan työkokemusta. Yhteisten aineiden opettajilta ei edellytetä työkokemusta.

Osalle opettajista *päätös hakeutua opettajaksi oli syntynyt nuoruudessa lukio- tai ammatillisten opintojen suorittamisen aikana tai pian sen jälkeen.* Innoittajina olivat usein toimineet omat opettajat. Opettajaksi hakeutuminen oli vaatinut pitkäkestoista koulutus- ja urasuunnittelua, jotta opettajankelpoisuutena olevat koulutus ja työkokemus oli saatu hankituksi.

Myös *aikuisena opiskelu ammatillisessa täydennyskoulutuksessa, opistoasteella, ammatti- korkeakoulussa tai yliopistossa oli avannut mahdollisuuden ammatillisen opettajan uralle.* Monille ammatillisen reitin valinneille uusi tutkinto oli ollut aikaisemman ammatillisen tutkinnon jälkeistä jatkokoulutusta, jonka hankkimisen tärkeänä pontimena oli ollut ammatillisen opettajan kelpoisuuden saavuttaminen. Yliopiston ainevalinta oli usein johtanut opettajan työhön muiden vaihtoehtojen vähäisyyden takia.

Pieni joukko ammatillisista opettajista *oli saanut kipinän opettajan ammattiin jo lapsena.* Heille opettajan ammatti oli haave jo kansa- tai peruskouluvaiheessa. Usein perheessä tai lähiympäristössä oli ollut opettajia, joiden kautta oli ollut mahdollista tutustua opettajan ammattiin ja työympäristöön. Opettajan työ oli koettu tutuksi, mielekkääksi ja omaksi koulutien alusta lähtien. Ammatinvalinnanohjauksen antama tuki soveltuvuuden arvioinnissa oli myös ollut tärkeä tekijä valinnan tekemisessä.

Varsin tavallinen reitti ammatillisen opettajan työhön kuitenkin oli *sattumanvarainen ajautuminen.* Tätä tilannetta vastaajat kuvasivat ilmaisuilla ”jouduin opettajaksi vahingossa”, ”sattumusten kautta”, ”päähänpistosta”. Sattumia oli auttanut toteutumaan myös sopiva työharjoittelujakso, opettajan sijaisuus tai oppilaitoksesta tullut työtarjous. Läheiset ihmiset olivat kannustaneet monia tarttumaan opettajan työhön. Vastaajat mainitsivat sparraajia ex-vaimosta ja anopista sisaruksiin ja opiskelutovereihin. Läheisten ihmisten, ammatillisten esimerkkien ja sattuman merkitys ammatillisen opettajan työhön hakeutumisessa näytti tämän aineiston perusteella olevan varsin tärkeä.

3.4 Opettajaksi hakeutumisen motiivit ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen opettajien vastauksista motiivikysymykseen nousivat esille yhtäältä *sisäiset tekijät, kuten halu kehittyä ammatillisesti ja edetä uralla, kiinnostus opetusalaan ja oman ammatin kehittämistä kohtaan ja toisaalta ulkoiset tekijät, kuten opettajan ammatin työajat, lomat ja palkkaus sekä opettajan ammatin luonne ja ominaisuudet. Myös tilannetekijät ja ajautuminen opettajan työhön tuotiin esiin.*

Kiinnostus opetusalaan kohtaan suuntautui itse kasvattamiseen, opettamiseen ja ohjaamiseen työnä tai nuorten/aikuisten opiskelijoiden kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen heidän kanssaan. Opettajat kertoivat pitävänsä nuorista opiskelijoista ja kokevansa kasvatuksen ja opetuksen mielekkääksi työksi. Positiiviset opetuskokemukset ja opiskelijoilta saadut myönteiset palautteet olivat vahvistaneet opettajien motivaatiota työhön. Joidenkin vastaajien mielestä ensisijainen motiivi oli kiinnostus omaan alaan tai aineeseen kohtaan ja mahdollisuus kehittää oman ammattialan työtä siirtämällä omaa kokemustietoa ja ammatillista osaamista tuleville ammattilaisille.

Monet vastaajat kertoivat ammatillisen koulutuksen opettajan työhön hakeutumisen motiiviksi työn ominaispiirteet ja työn luonteen. Työ nähtiin mielenkiintoisena, monipuolisena, vaihtelevana ja haasteellisena. Siinä voi käyttää luovuuttaan ja sitä voi vapaasti suunnitella itse. Työ on toisaalta itsenäistä, mutta myös sosiaalista. Se antaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen monenlaisten ihmisten kanssa. Työssä menestyminen sekä vaatii että mahdollistaa itsensä jatkuvan kehittämisen.

Koen sopivani opetustehtävään, haluan opettaa, pidän työskentelystä ihmisten parissa, haluan jatkuvasti oppia uutta myös itse ja opettajan ammatissa uuden oppiminen ja itsensä kehittäminen on tärkeää.

Opettajan työn merkityksen nähtiin ulottuvan vielä opiskelijaa kauemmas, aina ammattityön kohteeseen saakka. Myös ammatillisen koulutuksen kehittämistä pidettiin tärkeänä motiivina.

Osalle vastaajista opettajaksi ryhtyminen oli ollut aikaisemman uran looginen jatko, mahdollisuus edetä uralla ja päästä parempiin töihin. Opettajan ammatti tarjosi koulutusta vastaavaa työtä, uusia ammatillisia haasteita, mahdollisuuden hyödyntää entistä ammattia ja koulutusta uudella tavalla sekä aiempaa vakaamman työsuhteen. Monilla aikaisempi työ oli jo sisältänyt ohjaamista, koulutusta ja kehittämistä, joten siirtyminen opettajan tehtäviin oli ollut luontevaa. Esimiestehtävistä myös haluttiin siirtyä konkreettiseen työhön.

Myös opetusalan työkokemus oli vaikuttanut alalle pysyvästi hakeutumiseen. Opettajien sijaisuuksien hoitaminen ja epäpätevänä opettajana toimiminen olivat lisänneet kiinnostusta opettajan työhön ja kannustaneet ammatinvaihtoon.

Ulkoisina motiiveina opettajan ammattiin hakeutumiseen mainittiin työn takaama turvallisuus ja vakaus. Ammatillisten oppilaitosten opettajat mainitsivat muita useammin syiksi loma- ja vapaa-ajat, työn jatkuvuuden, hyvät työllistymismahdollisuudet sekä kohtuullisen palkkauksen.

Yrittäjinä toimineet olivat kokeneet talouselämän suhdanteet epävakaina ja halusivat turvallisempaan työsuhteeseen. Taloudelliset suhdanteet ja työmarkkinoiden tilanne vaikuttivatkin olennaisesti ammatillisen opettajan työn vetovoimaisuuteen. Jos omalla ammattialalla työpaikat vähenivät, opettajan työn vetovoima kasvoi. Tutkimuksen aineistossa työelämän vaihtelut ja vastaajien elämäntilanne (mm. irtisanomiset ja niitä seurannut työttömyys) näkyivät opettajantyyöhön hakeutumisessa. Ammatinvaihto osoittautui monen kohdalla onnistuneeksi ratkaisuksi. Opettajan työ tarjosi työttömyyden jälkeen vakautta ja kohtuullisen palkan.

Tilannetekijöinä, jotka olivat motivoineet opettajan työhön hakeutumiseen, mainittiin terveydelliset syyt, jotka olivat estäneet työskentelyn aikaisemmassa työssä. Maahanmuuttajille, paluumuuttajille tai uudelle asuinpaikkakunnalle muuttaneille opettajan työ oli ainoa mahdollisuus saada koulutusta vastaavaa työtä. Pienten lasten äidit puolestaan hakeutuivat opettajiksi kohtuullisina pitämiensä työaikojen takia.

Haastatellut korostivat myönteisiä kokemuksia opettajana ja opiskelijoiden ohjaajana toimimisessa. Omassa työssä tai yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset olivat luoneet opettajuudesta houkuttelevan vaihtoehdon. Se tarjosi mahdollisuuden jakaa omia kokemuksia ja asiantuntemusta nuorille. Opettajan työ nähtiin mielekkäänä ja haasteellisenä. Siinä saa toteuttaa itseään ja toimia vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa.

Ammatillisen koulutuksen opettajista useimmat päättivät opettajaksi hakeutumisesta työskenneltyään pidemmän tai lyhyemmän aikaa oman ammattialansa työtehtävissä. Opettajan työhön hakeutumisen motiiveina olivat yhtäältä sisäiset tekijät, kuten halu kehittyä ammatillisesti ja edetä uralla, kiinnostus opetusalaan ja oman ammatin kehittämistä kohtaan ja toisaalta ulkoiset tekijät, kuten opettajan ammatin työajat, lomat ja palkkaus sekä opettajan ammatin luonne ja ominaisuudet.

3.5 Työura opettajaksi valmistumisen jälkeen

Yleissivistävän koulutuksen opettajista 40,4 % ilmoitti opettajan työn olleen heidän ensimmäinen opettajaksi valmistumisensa jälkeinen työpaikkansa (taulukko 9). Runsaalle kolmannekselle (34,7 %) se oli toinen työpaikka ja neljännekselle (24,9 %) kolmas tai useampi.

Taulukko 9. Työpaikat valmistumisen jälkeen ennen opettajan työtä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Monesko työpaikka oli opettajan työtä			Yhteensä
	Ensimmäinen	Toinen	Kolmas tai enemmän	
Yleissivistävä (n=213)	40,4	34,7	24,9	100,0
Ammatillinen (n=146)	17,1	37,7	45,2	100,0
Muut (n=58)	32,8	32,8	34,5	100,0
Yhteensä (n=417)	31,2	35,5	33,3	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista lähes puolelle (45,2 %) opettajan työ oli järjestyksessä vasta kolmas tai useampi. Vain 17,1 prosentille ammatillisista opettajista opettajan työ oli ensimmäinen. Muut-ryhmän vastaajat jakautuivat varsin tasaisesti esitettyihin kolmeen ryhmään.

Yleissivistävän koulutuksen opettajilla lähes puolella (46,4 %) opettajan työura alkoi välittömästi ja runsaalla kolmanneksella (34,8 %) 1–3 vuoden kuluessa opettajaksi valmistumisesta (taulukko 10).

Taulukko 10. Työuran kesto ennen opettajaksi siirtymistä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Vuodet ennen opettajaksi ryhtymistä			Yhteensä
	Ei yhtään	1–3 vuotta	4 v. tai enemmän	
Yleissivistävä (n=207)	46,4	34,8	18,8	100,0
Ammatillinen (n=149)	19,5	26,8	53,7	100,0
Muut (n=57)	26,3	22,8	50,9	100,0
Yhteensä (n=413)	33,9	30,3	35,8	100,0

Ammatillisessa koulutuksessa opettajan ura alkoi yli puolella (53,7 %) vastaajista neljän tai useamman vuoden kuluttua. Vajaa viidennes (19,5 %) aloitti työuransa opettajana välittömästi. Muut-ryhmässä opettajan työuran aloittaminen oli yleisimmin kestänyt neljä tai yli neljä vuotta (50,9 %).

Jos oli oltu muissa töissä ennen opettajan uraa, niin yleissivistävän koulutuksen vastaajista suurin osa oli ollut yrittäjänä, liike- ja myyntitehtävissä tai teollisuuden palveluksessa. Monet olivat siirtyneet opettajiksi yliopistosta ja tutkimuksen sekä hallinnon parista. Opettajan tehtäviin oli siirrytty myös äitiyslomalta ja lastenhoidosta. Ammatillisen koulutuksen vastaajista suurin osa oli ennen opettajan ammattia toiminut usean vuoden yrittäjänä, markkinoinnissa ja liike-elämän palveluksessa esimerkiksi hotelli- ja ravintolalalla, pankissa tai teollisuudessa, metsälalla sekä terveydenhoitoalalla.

Muissa vakinaisissa tehtävissä työuransa aikana oli yleissivistävän koulutuksen opettajista työskennellyt vain 12,9 %. Muut-ryhmässä vastaavia henkilöitä oli ollut hieman yli kolmannes (34,9 %). Ammatillisen koulutuksen opettajat erosivat näistä ryhmistä huomattavasti, sillä heistä yli puolet oli työskennellyt myös muissa vakinaisissa tehtävissä (taulukko 11).

Taulukko 11. Muut vakinaiset tehtävät työuran aikana koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työuran aikana muissa vakinaisissa tehtävissä		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Yleissivistävä (n=1338)	87,1	12,9	100,0
Ammatillinen (n=329)	45,3	54,7	100,0
Muut (n=215)	65,1	34,9	100,0
Yhteensä (n=1882)	77,3	22,7	100,0

Yleissivistävän koulutuksen opettajista 64,2 % oli valmistumisensa jälkeen ollut 2–5 työtai virkasuhteessa ja muut-ryhmästä lähes yhtä paljon eli 59,1 % (taulukko 12). Ammatillisessa koulutuksessa heitä oli 49,5 %.

Yleissivistävässä koulutuksessa opettajan työhön tullaan opettajaksi valmistumisen jälkeen melko suoraan. Ammatillisessa koulutuksessa opettajan ura alkaa yleensä hieman myöhemmin.

Taulukko 12. Valmistumisen jälkeisten työ- tai virkasuhteiden määrä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työ- ja virkasuhteet valmistumisen jälkeen				Yhteensä
	1	2–5	6–10	11 –	
Yleissivistävä (n=1264)	19,7	64,2	12,2	4,0	100,0
Ammatillinen (n=287)	35,9	49,5	9,8	4,9	100,0
Muut (n=193)	17,6	59,1	15,5	7,8	100,0
Yhteensä (n=1744)	22,1	61,2	12,2	4,5	100,0

3.6 Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät

Opettajaksi valmistumisen jälkeen työttömänä ilmoitti yleissivistävän koulutuksen opettajista olleensa vajaa kolmannes (taulukko 13).

Taulukko 13. Valmistumisen jälkeinen työttömyys koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työttömänä olo valmistumisen jälkeen		Yhteensä
	Ei ole ollut	On ollut	
Yleissivistävä (n=1328)	70,2	29,8	100,0
Ammatillinen (n=321)	84,1	15,9	100,0
Muut (n=213)	72,3	27,7	100,0
Yhteensä (n=1862)	72,8	27,2	100,0

Muut-ryhmästä työttömänä oli ollut 27,7 % ja ammatillisen koulutuksen opettajista 15,9 %.

Työllistymistään vaikeuttaneita tekijöitä vastaajat arvioivat asteikolla ei lainkaan – erittäin paljon (1–5). Faktorianalyysin (*liite 3*) pohjalta näistä tekijöistä muodostettiin neljä summamuuttujaa: työmarkkinatilanne ja oma aineyhdistelmä, puutteelliset taidot, epätietoisuus omista tavoitteista sekä työkokemuksen ja yhteyksien puute. Summamuut-

tujien keskiarvot (ka) vaihtelivat arviointiasteikkoa vastaavasti välillä 1–5. Taulukossa 14, ja muissa vastaavissa keskiarvotaulukoissa, lyhenne "haj" tarkoittaa hajontaa.

Työttömyysjaksoja kokeneiden vastaajien työllistymistä olivat koulutusala riippumatta vaikeuttaneet lähinnä alueellinen ja alan heikko työmarkkinatilanne sekä oma tutkinto ja aineyhdistelmä (taulukko 14).

Taulukko 14. Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=365)		Amm. (n=54)		Muut (n=59)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työmarkkinatilanne ja oma aineyhdistelmä	2,29	1,23	1,94	1,20	2,33	1,27	1,96	
Puutteelliset taidot	1,20	0,41	1,13	0,30	1,11	0,22	2,17	
Epätietoisuus	1,22	0,50	1,12	0,40	1,25	0,49	1,11	
Työkokemuksen ja yhteyksien puute	1,82	1,02	1,47	0,78	1,42	0,64	6,70	***

Seuraavaksi eniten, etenkin yleissivistävän koulutuksen opettajilla, työllistymistä olivat vaikeuttaneet työkokemuksen ja suhdeverkostojen puute. Jonkin verran työllistymistä olivat vaikeuttaneet kaikissa ryhmissä henkilökohtainen epätietoisuus omista tavoitteista sekä omasta osaamisesta ja taidoista. Opettajan työhön liittyvien puuttuvien taitojen lisäksi vastaajat mainitsivat puutteellisen työmarkkinoiden tuntemuksen ja työnhakutaidot.

Työmarkkinatilanne ja opettajien oma aineyhdistelmä olivat vaikeuttaneet työuransa alussa (0–5 vuotta) olleiden opettajien työllistymistä kokeneempia opettajaryhmiä enemmän. Työllistymistä tämän ryhmän kohdalla oli lisäksi vaikeuttanut työkokemuksen ja suhdeverkostojen vähäisyys tai puuttuminen (taulukko 15).

Työkokemusta vastaavasti myös iän suhteen tarkastellen (taulukko 16) olivat työmarkkinatilanne ja opettajien oma aineyhdistelmä vaikeuttaneet kaikissa ikäryhmissä eniten heidän työllistymistään, eniten kuitenkin alle 45-vuotiaiden ryhmässä.

Sukupuolen suhteen tarkastellen (taulukko 17) näyttää siltä, että opettajien työtilanne ja oma aineyhdistelmä olivat vaikeuttaneet erityisesti naisopettajien työllistymistä.

Opettajat työllistyvät hyvin. Työhön sijoittumista vaikeuttavista tekijöistä vaikuttavin on koulutusala riippumatta ollut alueellinen ja alan heikko työmarkkinatilanne yleensä sekä oma tutkinto ja aineyhdistelmä.

Taulukko 15. Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät ja työkokemus

	Työkokemus						F	p
	0–5 v. (n=113)		6–15 v. (n=180)		yli 15 v. (n=182)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työmarkkinatilanne ja oma aineyhdistelmä	2,50	1,21	2,28	1,27	2,10	1,21	3,66	*
Puutteelliset taidot	1,21	0,40	1,19	0,41	1,16	0,35	0,77	
Epätietoisuus	1,26	0,55	1,22	0,48	1,18	0,45	1,11	
Työkokemuksen ja yhteyksien puute	1,98	1,09	1,78	0,97	1,53	0,85	8,00	***

Taulukko 16. Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät ja ikä

	Ikä						F	p
	45 v. tai alle (n=233)		46–55 v. (n=121)		yli 55 v. (n=95)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työmarkkinatilanne ja oma aineyhdistelmä	2,31	1,22	2,37	1,28	2,05	1,21	1,95	
Puutteelliset taidot	1,18	0,38	1,21	0,42	1,17	0,37	0,42	
Epätietoisuus	1,21	0,46	1,28	0,56	1,14	0,42	2,23	
Työkokemuksen ja yhteyksien puute	1,84	1,03	1,63	0,85	1,60	0,96	3,13	*

Taulukko 17. Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät ja sukupuoli

	Sukupuoli	ka	haj	t-arvo	p
Työtilanne ja oma aineyhdistelmä	Nainen	2,36	1,24	3,02	**
	Mies	1,95	1,17		
Puutteelliset taidot	Nainen	1,19	0,40	0,76	
	Mies	1,16	0,34		
Epätietoisuus	Nainen	1,23	0,50	0,95	
	Mies	1,17	0,45		
Työkokemuksen ja yhteyksien puute	Nainen	1,75	0,96	0,51	
	Mies	1,69	1,01		

4

Liikkuvuus

Liikkuvuudella tarkoitetaan tässä siirtymistä muista tehtävistä opetustehtäviin, siirtymistä opetusalan sisällä toisiin tehtäviin, siirtymistä työuran aikana muihin tehtäviin ja opetustehtävistä muihin tehtäviin siirtymisen harkintaa.

4.1 Siirtyminen muista tehtävistä opetustehtäviin

Yleissivistävän koulutuksen opettajista oli työuransa aikana siirtynyt muualta opetustehtäviin 14,1 % ja ammatillisen koulutuksen opettajista 49,4 % (taulukko 18). Huomattavaa eroa selittää yksistään jo se, että yleissivistävässä koulutuksessa reitti opettajuuteen on suurempi kuin ammatillisessa koulutuksessa jo pätevyysvaatimusten erilaisuuden vuoksi. Muut-ryhmässä siirryneitä oli 33,5 %.

Vastauksissaan tähän aiheeseen liittyvään avoimeen kysymykseen opettajat korostivat halua kehittyä ja edetä urallaan. He näkivät sen tapahtuvan nimenomaan opettajuuden kautta. Haluttiin myös lisää ammatillisia haasteita ja vaihtelua. Kiinnostus opettamiseen ja ammatillisen osaamisen jakamiseen oli lisääntynyt jatko-opintojen kautta. Haluttiin tehdä yhteiskunnallisesti mielekäästä ja hyödyllistä työtä, johon sisältyi toiminta lasten ja nuorten parissa sekä monipuolinen vuorovaikutus.

Aikaisempi työ ei vastannut koulutusta, työn luonne oli muuttunut ja itsenäisyys vähäistä. Muuttuneessa tilanteessa opettaminen viehätti ja se tuntui enemmän omalta alalta.

Taulukko 18. Siirtyminen muista tehtävistä opetustehtäviin koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Siirtynyt muualta opetustehtäviin		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Yleissivistävä (n=1342)	85,9	14,1	100,0
Ammatillinen (n=320)	50,6	49,4	100,0
Muut (n=215)	66,5	33,5	100,0
Yhteensä (n=1877)	77,7	22,3	100,0

Vastaajat myös näkivät opettajan työn säännöllisempänä ja turvallisempana muun muassa työaikojen, lomien ja palkan vuoksi. Työaikojen mainittiin sopivan perheille, joilla oli lapsia. Joskus syynä oli ollut aikaisemman työn loppuminen, muuttaminen toiselle paikkakunnalle, työtapaturma tai allergia.

4.2 Siirtyminen opetusalan sisällä toisiin tehtäviin

Yleissivistävän koulutuksen sisällä työuransa aikana toisiin tehtäviin oli siirtynyt reilu kymmenes opettajista (taulukko 19). Amatillisen koulutuksen sisällä noin viidesosa oli uransa aikana siirtynyt opetustehtävistä muihin tehtäviin (amatillisen toisen asteen opettajat 18,8 %, amatillisen aikuiskoulutuksen opettajat 31,9 % ja AMK-opettajat 23,6 %). Muut-ryhmässä siirtyneitä oli vajaa puolet.

Taulukko 19. Siirtyminen toisiin tehtäviin opetusalan sisällä koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Siirtynyt opetusalan sisällä toisiin tehtäviin		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Yleissivistävä (n=1327)	88,2	11,8	100,0
Ammatillinen (n=324)	76,2	23,8	100,0
Muut (n=211)	56,9	43,1	100,0
Yhteensä (n=1862)	82,6	17,4	100,0

Yleissivistävän koulutuksen opettajat, jotka olivat vaihtaneet tehtäviä opetusalan sisällä, olivat tavallisesti siirtyneet opettajan työstä toisen asteen tai aineen opettajiksi, erityisopettajiksi ja opinto-ohjaajiksi. Varsin luonnollisena siirtymisen kohteena olivat olleet monet hallinnolliset sekä rehtorin tai apulaisrehtorin tehtävät. Myös projektitehtäviin, erilaisiin asiantuntijatehtäviin, tutkimustyöhön ja opettajankoulutukseen oli siirrytty.

Ammatillisen koulutuksen opettajia oli siirtynyt hallinnollisiin tehtäviin muun muassa aikuiskoulutusjohtajaksi, koulutuspäälliköksi, osastonjohtajaksi, apulaisrehtoriksi, rehtoriksi, koulutusjohtajaksi tai oppisopimuskoulutuksen koulutustarkastajaksi. Erilaisiin projekti- ja hanketehtäviin oli sijoitettu projektikoordinaattoreiksi, projektipäälliköiksi ja projektiassistentteiksi. Opetustyöstä oli myös siirrytty muuhun ohjaus-, valmennus- ja opetustyöhön kuten erityisopettajiksi ja erityisopetuksen koordinaattoreiksi, opinto-ohjaajiksi, koulukuraattoreiksi sekä valmentajiksi. Siirtymisten syiksi mainittiin itsensä kehittämisen halu, uralla eteneminen, kiinnostus hallinnollisiin tehtäviin ja koulutuksen suunnittelu- ja toteutustehtäviin sekä ylenemismahdollisuudet.

Siirtymistä tapahtui myös sattuman tai ajautumisen tuloksena. Uusiin tehtäviin pyydettiin, kun kukaan muu ei niihin halunnut tai tehtävä vapautui sopivasti organisaatiomuutoksen tai edellisen työntekijän eläkkeelle jäämisen takia.

Osa ammatillisen koulutuksen opettajista oli palannut takaisin oman ammattialansa työhön, kuten suunnitteluinsinööreiksi, sairaanhoitajiksi ja tutkijoiksi. Jotkut olivat siirtyneet yrittäjiksi tai lähteneet jatko-opintoihin. Tärkein syy siirtymiselle oli ollut halu itsensä kehittämiseen, kiinnostus alan kehittämiseen, uusien kokemusten hankkiminen sekä vaihtelun ja kokeilun halu.

Opettajan työn määräaikaisuus ja työsuhteen päättymisen oli pakottanut joitakin vastaajia siirtymään muihin töihin. Muita syitä, jotka tulivat esiin, olivat perhesyyt, muutto ulkomaille, terveydelliset syyt, tai kiinnostuksen katoaminen opettajan työstä.

4.3 Siirtyminen opetustehtävistä muihin tehtäviin

Yleissivistävän koulutuksen opettajista vain noin kymmenesosa oli työuransa aikana siirtynyt opettajantehtävistä muihin tehtäviin (taulukko 20). Ammatillisen koulutuksen opettajista siirtyjiä oli viidesosa ja muut-ryhmässä opetustehtävistä siirtyjiä oli huomattavasti muita ryhmiä enemmän eli reilu kolmannes.

Avoimilla kysymyksillä tiedusteltiin mihin oli siirrytty ja miksi. Suosittuja kohteita yleissivistävän koulutuksen opettajien vastausten perusteella olivat erityisesti hallinnolliset tehtävät, esimerkiksi sivistysjohtajan, opetuspäällikön ja suunnittelijan tehtävät. Monet opettajat olivat siirtyneet joko oman tai jonkun muun koulun rehtoriksi. Opettajia oli siirtynyt myös erilaisiin opetusalan järjestötehtäviin ja tutkimuksen pariin. Näissä tapa-

Taulukko 20. Siirtyminen opetustehtävistä muihin tehtäviin koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Opetustehtävistä muihin tehtäviin siirtyminen		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Yleissivistävä (n=1323)	90,7	9,3	100,0
Ammatillinen (n=321)	78,2	21,8	100,0
Muut (n=208)	64,9	35,1	100,0
Yhteensä (n=1852)	85,6	14,4	100,0

uksissa siirtyminen opetustehtävistä ei kuitenkaan tarkkaan ottaen merkinnyt siirtymistä kokonaan pois opetusalaalta. Varsinaisesti poistumista opetusalaalta oli tapahtunut harvemmin ja silloin opettajat olivat siirtyneet opetustyöstä yrittäjiksi, konsulteiksi, toimittajiksi tai myynti- ja toimistotoihin. Ammatillisen koulutuksen opettajat olivat siirtyneet luontevasti omille ammattialoilleen kuten koneistajiksi ja suunnittelijoiksi tai perustaneet oman alansa yrityksiä.

Opettajien siirryessä opettajan työstä toisiin tehtäviin oli usein ollut syynä oman itsensä kehittäminen, kiinnostus uralla etenemiseen ja joskus vaihtelunhalu. Varsin usein uudet tehtävät ja mahdollisuudet olivat avautuneet sattumalta esimerkiksi eläkkeelle siirtymisten tai vapautuneiden virkojen vuoksi. Varsinkin hallinnollisiin tehtäviin oli siirrytty tavoitteellisesti hakeutuen tai sattumalta tehtävien avauduttua. Ammatin vaihtamisen taustalla oli ollut myös opintojen jatkaminen tai maasta muutto.

Opettajan työstä siirtymisen syynä oli joskus työn kokeminen raskaaksi ja stressaavaksi, joka oli aiheutunut joko oppilaista tai työyhteisöstä. Kyseiset opettajat olivat halunneet kokeilla muuta ammattia, jossa oli ollut vähemmän stressaavia tekijöitä. Siirtymisen syynä oli ollut myös vaikeus löytää omaa alaa tai opiskeltua ainetta vastaavia tehtäviä. Työsuhteen loppuminen tai määräaikaisuus oli ollut joskus ammatin vaihtamisen taustalla. Vain muutama henkilö ilmoitti siirtymisen syyksi huonon palkan.

Muualta opetustehtäviin oli yleissivistävän koulutuksen opettajista työuransa aikana siirtynyt runsas kymmenesosa, ammatillisen koulutuksen opettajista lähes puolet ja muut-ryhmässä kolmasosa. Yleissivistävän koulutuksen sisällä toisiin tehtäviin oli siirtynyt reilu kymmenesosa, ammatillisen koulutuksen sisällä noin viidesosa ja muut-ryhmässä siirtyneitä oli vajaa puolet. Uransa aikana opetustehtävistä muihin tehtäviin

oli yleissivistävän koulutuksen opettajista siirtynyt noin kymmenesosa, ammatillisen koulutuksen opettajista viidesosa ja muut-ryhmästä reilu kolmannes.

Opettajien siirtyessä opettajan työstä toisiin tehtäviin oli usein ollut syynä oman itsensä kehittäminen, kiinnostus uralla etenemiseen ja joskus vaihtelunhalu. Varsinkin hallinnollisiin tehtäviin oli siirrytty tavoitteellisesti hakeutuen tai sattumalta tehtävien avauduttua. Opettajan työn on myös koettu muuttuneen raskaaksi.

Yleissivistävän koulutuksen opettajat, jotka olivat vaihtaneet tehtäviä opetusalan sisällä, olivat yleensä siirtyneet toisen asteen tai aineen opettajiksi, erityisopettajiksi ja opinto-ohjaajiksi. Luontevaa oli ollut myös siirtyminen hallinnollisiin tehtäviin, projektitehtäviin ja erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Varsinainen poistuminen opetusosalta oli ollut vähäisempää ja silloin oli siirrytty yrittäjiksi, konsulteiksi, toimittajiksi tai myynti- ja toimistotöihin. Ammatillisen koulutuksen opettajat olivat hallinnollisten tehtävien lisäksi siirtyneet omille ammattialoilleen kuten koneistajiksi ja suunnittelijoiksi tai perustaneet oman alansa yrityksiä.

4.4 Opetustehtävistä muihin tehtäviin siirtymisen suunnittelu tai harkinta

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, olivatko he viime aikoina vakavasti harkinneet ammatin tai työpaikan vaihtoa, jatko- tai uudelleen koulutusta tai sapattivapaan pitämistä.

Ammatin vaihtamista oli harkinnut yleissivistävän koulutuksen opettajista 20,4 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 17,0 % ja muut-ryhmästä 24,6 % (taulukko 21).

Taulukko 21. Ammatinvaihdon harkitseminen koulutusaloittain (%)

	Koulutusala			Yhteensä (n=1710)
	Yleissiv. (n=1246)	Amm. (n=277)	Muut (n=187)	
Kyllä	20,4	17,0	24,6	20,3
En	74,0	79,4	72,2	74,7
Ei osaa sanoa	5,6	3,6	3,2	5,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Ammatillisen toisen asteen opettajista vakavasti ammatinvaihtoa harkinneita oli 17,6 %, aikuiskouluttajista 26,2 % ja ammattikorkeakoulun opettajista 8,5 %.

Työpaikan vaihtamista oli yleissivistävän koulutuksen opettajista vakavasti harkinnut 28,1 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 24,7 % ja muut-ryhmästä 32,6 % (taulukko 22).

Taulukko 22. Työpaikan vaihtamisen harkitseminen koulutusaloittain (%)

	Koulutusala			Yhteensä (n=1715)
	Yleissiv. (n=1237)	Amm. (288)	Muut (190)	
Kyllä	28,1	24,7	32,6	28,0
En	65,6	67,0	64,7	65,8
Ei osaa sanoa	6,3	8,3	2,6	6,2
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista eniten vaihtamishalua oli ammatillisen aikuiskoulutuksen opettajilla (36,4 %) ja vähiten ammattikorkeakoulun opettajilla (20,0 %). Ammatillisen toisen asteen opettajista 23,4 % oli harkinnut työpaikan vaihtamista.

Sapattivapaan pitämistä oli pohtinut yleissivistävän koulutuksen opettajista 36,6 % ja ammatillisen koulutuksen opettajista 36,4 % (taulukko 23).

Taulukko 23. Sapattivapaan pitämisen harkitseminen koulutusaloittain (%)

	Koulutusala			Yhteensä (n=1740)
	Yleissiv. (1259)	Amm. (294)	Muut (187)	
Kyllä	36,6	36,4	31,0	36,0
En	57,8	55,4	62,0	57,9
Ei osaa sanoa	5,6	8,2	7,0	6,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista eniten sapattivapaata harkitsevia oli ammattikorkeakouluopettajissa (41,2 %), seuraavaksi eniten aikuiskoulutuksen opettajissa (38,1 %) ja vähiten ammatillisen toisen asteen opettajissa (34,2 %).

Osallistumista jatko- tai uudelleenkoulutukseen oli yleissivistävän koulutuksen opettajista harkinnut 34,3 % ja ammatillisen koulutuksen opettajista 35,8 % sekä muut-ryhmästä 39,8 % (taulukko 24).

Taulukko 24. Jatko- tai uudelleenkoulutuksen harkitseminen koulutusaloittain (%)

	Koulutusala			Yhteensä (1753)
	Yleissiv. (1261)	Amm. (296)	Muut (196)	
Kyllä	34,3	35,8	39,8	35,1
En	60,3	55,1	54,1	58,7
Ei osaa sanoa	5,5	9,1	6,1	6,2
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista aikuislouluttajat harkitsivat useimmin kouluttautumista (48,8 %). Ammattikorkeakoulun opettajista jatko- tai uudelleenlouluttautumista harkitsi 35,4 % ja ammatillisen toisen asteen opettajista 33,0 %.

Avoimella kysymyksellä tiedusteltiin, miksi opettajat olivat harkinneet siirtymistä opetustehtävistä muihin tehtäviin. *Yleissivistävän koulutuksen opettajat* korostivat syinä halun itsensä kehittämiseen ja uusien haasteiden kohtaamisen. Tämän he liittivät usein uralla etenemiseen. Joskus houkutteleva työtarjous oli toiminut konkreettisenä syynä siirtymiseen pois opetuslalta.

Monet opetuslalta siirtymistä harkinneet opettajat olivat kokeneet opettajan työnkuvan muuttuneen ja työn vaatimusten lisääntyneen. Opettajan työ nähtiin raskaana ja kuormittavana sekä oppilaiden vanhemmat aikaisempaa hankalampina. Opettajat mainitsivat usein syinä oppilaiden aiheuttamat ongelmat ja häiriöt. Osa opettajista oli kokenut uusien vaatimusten ja työäärän olevan ristiriidassa opettajien palkkauksen ja työn arvostuksen kanssa.

Jotkut opettajat mainitsivat kyllästyneensä opettajan työhön. He eivät enää viihtyneet työssään eikä heillä ollut annettavaa opetuksessaan. Opetuslalta siirtymisen syynä pidettiin myös työyhteisön kielteistä vaikutusta sekä koulutuksen järjestäjän antamaa tuen puutetta. Vakituksen työn tai oman alan työpaikan puuttuminen oli saattanut olla joskus syynä siirtyä opetustehtävistä muihin tehtäviin.

Ammatillisen koulutuksen opettajat harkitsivat opetuslalta siirtymistä osin samoista ja osin eri syistä kuin yleissivistävän koulutuksen opettajat. Kaikissa ryhmissä (ammatillinen toinen aste, aikuisloulutus, ammattikorkeakoulu) mainittiin syyksi opettajan työssä

tapahtuneet muutokset. Työhön liittyvä muu kuin varsinainen opetustyö oli lisääntynyt eikä työaika enää kohtuudella riittänyt kaiken tekemiseen.

Työ koettiin muuttuneen byrokraattisemmaksi kuin ennen ja sisältävän paljon paperityötä ja erilaisten asioiden kirjaamista. Aikaisemmin tämän tekivät sihteerit, mutta heidän tehtävänsä oli säästösyistä lopetettu. Kokouksia on paljon ja se kuluttaa opetuksen suunnittelu-aikaa. Opettajan toimenkuva on kaiken kaikkiaan moninaistunut. Suuret ryhmäkoot ja pienet resurssit koettiin kuormittavaksi.

Organisaatioiden muutokseen, organisaatiokulttuureihin, johtamis- ja esimiestyöhön liittyvät syyt olivat myös eri ammatillisten oppilaitosmuotojen opettajille yhteisiä. Toistuvat organisaatiomuutokset olivat lisänneet erilaisissa työryhmissä toimimista, vaikeutaneet sopeutumista suurten organisaatioiden käytäntöihin ja heikentäneet työilmapiiiriä. Resurssien väheneminen ja niistä toistuvasti käytävä neuvotteleminen tulivat esiin monissa vastauksissa.

Koen työn muuttuneen niin vastuulliseksi ja koko ajan tulee uutta pientä tehtävää, joka sivuuttaa päätehtävän – eli opetuksen. Aika ei riitä kaikkeen työpäivän aikana, joten kotityöt ovat lisääntyneet.

Ammatillinen kehittyminen, urakehitys, uusien haasteiden hakeminen ja vaihtelun halu mainittiin kaikissa opettajaryhmissä syiksi harkita siirtymistä opetustehtävistä muihin tehtäviin. Yksityissektorin parempi palkkataso ja työn suurempi arvostus houkuttelivat. Kansainväliset tehtävät kiinnostivat varsinkin ammattikorkeakoulujen opettajia.

Työn kuormittavuuden lisääntyminen ja työn epävarmuus tulivat esiin ammatillisen toisen asteen ja aikuiskouluttajien vastauksissa. Työn sijoittuminen iltoihin ja viikonloppuihin sekä ajoittainen ruuhkautuminen pitkiksi päiviksi ja viikoiksi rasittivat sekä henkisesti että fyysisesti. Ammatillisten aikuiskouluttajien töiden vuosia kestäneet määräaika-suudet koettiin erityisen rasittaviksi.

Ammatillisen toisen asteen opettajat toivat esiin opiskelijoihin ja opiskelijaryhmiin liittyvät tekijät. Isot ryhmät, haasteellisten opiskelijoiden määrän lisääntyminen, levottomuus oppilaitoksessa ja liian suuret osaamis- ja oppimisvaatimukset kuormittivat opettajia. Opiskelija-aineksen koettiin heikentyneen eikä tarvittavia resursseja yksilölliseen ohjaamiseen ole ollut saatavissa. Muista ryhmistä poiketen ammatillisen toisen asteen opettajat toivat esiin myös palkan heikkouden suhteessa työn vastuullisuuteen.

Haastatteluissa ammatillisessa koulutuksessa työstä johtuvina epäkohtina mainittiin työn vaatavuus ja stressi. Kehittymisen tarve tuntui loputtomalta ja työ edellytti jatkuvaa valppautta. Opiskelijat eivät olleet aina motivoituneita ja poissaoloille ei asetettu riittävästi rajoituksia. Oppilaitoksissa ei aina ole riittävästi voimavaroja yhteisille keskusteluille ja yhteistyölle. Epäkohtana mainittiin myös, että palkkaus perustuu työtunteihin, ei työmäärään ja kotityön määrää ei oteta huomioon. Oppilaitoksissa kaivattiin lisäksi enemmän työkiertoa.

Ammatin vaihtamista oli harkinnut yleissivistävän koulutuksen opettajista viidesosa, ammatillisen koulutuksen opettajista vajaa viidesosa ja muut-ryhmästä neljäsosa. Työpaikan vaihtamista oli yleissivistävän koulutuksen opettajista vakavasti harkinnut vajaa kolmasosa, ammatillisen koulutuksen opettajista neljäsosa ja muut-ryhmästä kolmasosa.

Muihin tehtäviin siirtymisen harkinnan syinä korostettiin halua itsensä kehittämiseen ja uusien haasteiden kohtaamiseen. Myös opettajan työnkuvan oli koettu muuttuneen, vaatimusten lisääntyneen, sekä oppilaiden että heidän vanhempiansa olevan aikaisempaa hankalampia. Työhön liittyvä muu kuin varsinainen opetustyö oli lisääntynyt.

4.5 Opettajan työssä pysyminen

Pääosa opettajista oli tyytyväisiä ammattiinsa. Mieluiten opettajan työtä halusi yleissivistävän koulutuksen opettajista tehdä 83,2 % (taulukko 25).

Taulukko 25. Tyytyväisyys opettajan työhön koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Tyytyväisyys opettajana toimimiseen		Yhteensä
	Teen mieluiten opettajan töitä	Vaihtaisin muuhun työhön	
Yleissivistävä (n=1339)	83,1	16,9	100,0
Ammatillinen (n=327)	84,1	15,9	100,0
Muut (n=198)	79,3	20,7	100,0
Yhteensä (n=1864)	82,9	17,1	100,0

Ammatillisen koulutuksen opettajista opettajan työtä tekisi mieluiten 84,1 % (ammatillisen toisen asteen opettajat 82,5 %, ammatillisen aikuiskoulutuksen opettajat 81,6 % ja ammattikorkeakoulujen opettajat 90,3 %) ja muut-ryhmästä 79,1 %.

Työssä eläkeikään asti selviytymiseen uskoi yleissivistävän koulutuksen opettajista 72,8 %, ammatillisen koulutuksen opettajista 70,7 % ja muut-ryhmästä 79,5 %. Vastaajista keskimäärin 4,5 % arvioi, että he tuskin selviytyvät työssään eläkeikään asti (taulukko 26).

Taulukko 26. Työssä selviytyminen eläkeikään asti koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Työssä selviytyminen eläkeikään asti			Yhteensä
	Melko varmasti	Ei ole varma	Tuskin selviytyy	
Yleissivistävä (n=1348)	72,8	22,8	4,5	100,0
Ammatillinen (n=328)	70,7	24,1	5,2	100,0
Muut (n=215)	79,5	16,3	4,2	100,0
Yhteensä (n=1891)	73,2	22,3	4,5	100,0

Opettajia pyydettiin arvioimaan, millä tavoin tietyt kyselylomakkeessa ennalta annetut tekijät heidän omalla kohdallaan vaikuttavat (vähentää, ei vaikuta lainkaan, vahvistaa) opettajan työssä pysymiseen. Faktorianalyysillä arvioinneista nousi esiin neljä asiakokonaisuutta: työyhteisön henkilösuhteet ja ilmapiiri, opettajan työn muuttuminen ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen, haasteelliset työtilanteet ja olosuhteet sekä palkkaus ja arvostus (*liite 4*). Näistä muodostettiin neljä summamuuttujaa: työyhteisö, opettajan työn kehittyminen, työn haasteellisuus ja opettajan status. Summamuuttujien keskiarvot (ka) vaihtelevat arviointiasteikkoa vastaavasti välillä 1–3.

Kaikki ryhmät, eritoten yleissivistävän koulutuksen opettajat, korostivat eniten työyhteisön henkilösuhteiden ja ilmapiirin merkitystä työssä pysymiseen vaikuttavana tekijänä (taulukko 27).

Taulukko 27. Opettajan työssä pysymiseen vaikuttavat tekijät ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1344)		Amm. (n=325)		Muut (n=205)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työyhteisö	2,75	0,40	2,66	0,47	2,70	0,43	7,85	***
Opettajan työn kehittyminen	2,21	0,43	2,45	0,41	2,45	0,39	6,26	***
Työn haasteellisuus	2,36	0,45	2,35	0,37	2,49	0,35	8,00	***
Opettajan status	2,22	0,64	2,40	0,57	2,29	0,57	11,80	***

Yleissivistävän koulutuksen opettajat ja muu-ryhmä toivat seuraavaksi vahvimmin esiin työskentelyolosuhteet, jossa keskeisiä tekijöitä ovat selviytymisstrategiat vaikeissa tilanteissa ja suhteet vanhempiin. Ammatillisen koulutuksen opettajat puolestaan nostivat seuraavaksi vahvimmin esille opettajan työn kehittymisen, mahdollisuuden kehittää itseään. Ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat myös muita ryhmiä enemmän opettajan statusta eli palkkausta ja opettajan työn arvostusta opettajan työssä pysymisen perusteena.

Työuransa alkuvaiheessa (0–5 vuotta) olevat opettajat korostivat kokeneempia kollegoitaan vahvemmin työyhteisön henkilösuhteiden ja ilmapiirin merkitystä työssä pysymiseen vaikuttavana tekijänä (taulukko 28).

Taulukko 28. Opettajan työssä pysymiseen vaikuttavat tekijät ja työkokemus

	Työkokemus						F	p
	0–5 v. (n=267)		6–15 v. (n=537)		yli 15 v. (n=1063)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työyhteisö	2,81	0,35	2,72	0,44	2,72	0,42	5,28	**
Opettajan työn kehittyminen	2,33	0,41	2,27	0,45	2,26	0,43	2,24	
Työn haasteellisuus	2,38	0,44	2,36	0,43	2,38	0,43	0,21	
Opettajan status	2,27	0,60	2,24	0,65	2,26	0,62	0,25	

Työkokemusta vastaavasti nuoremmat opettajat (45 v. tai alle) korostivat vanhempia kollegoitaan hieman enemmän työyhteisön henkilösuhteiden ja ilmapiirin merkitystä (taulukko 29). He myös pitivät opettajan statusta vähemmän merkityksellisenä tekijänä kuin vanhemmat opettajaryhmät.

Taulukko 29. Opettajan työssä pysymiseen vaikuttavat tekijät ja ikä

	Ikä						F	p
	45 v. tai alle (n=651)		46–55 v. (n=529)		yli 55 v. (n=546)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Työyhteisö	2,76	0,40	2,71	0,44	2,71	0,43	3,33	*
Opettajan työn kehittyminen	2,26	0,43	2,27	0,44	2,31	0,43	2,53	
Työn haasteellisuus	2,36	0,45	2,36	0,41	2,39	0,43	0,81	
Opettajan status	2,20	0,64	2,26	0,64	2,32	0,59	4,70	**

Nais- ja miesopettajien välillä oli kaikissa työssä pysymisen asiakokonaisuuksissa saman- suuntainen ero. Naisopettajat arvioivat kaikki tekijät merkityksellisemmiksi kuin mies- opettajat (taulukko 30).

Taulukko 30. Opettajan työssä pysymiseen vaikuttavat tekijät ja sukupuoli

	Sukupuoli	ka	haj	n	t-arvo	p
Työyhteisö	Nainen	2,77	0,39	1287	6,44	***
	Mies	2,64	0,46	556		
Opettajan työn kehittyminen	Nainen	2,30	0,43	1288	2,84	**
	Mies	2,23	0,43	554		
Työn haasteellisuus	Nainen	2,40	0,44	1288	3,51	***
	Mies	2,32	0,40	554		
Opettajan status	Nainen	2,28	0,61	1287	2,43	**
	Mies	2,20	0,65	552		

Pääosa opettajista pysyy työssään, viihtyy työssään ja uskoo myös selviytyvänsä siinä eläkeikään asti. Työssä pysymiseen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmäksi on koettu työyhteisön henkilösuhteet ja ilmapiiri.

4.6 Opettajan ammatin houkuttelevuuden lisääminen

Avoimella kysymyksellä tiedusteltiin, miten opettajan ammatista voitaisiin tehdä entistä houkuttelevampi eri sukupuolille, ja jotta esimerkiksi erilaisen kulttuurisen taustan omaavat henkilöt hakeutuisivat opettajankoulutukseen.

Yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä opettajan ammatin houkuttelevuutta lisätään ensisijaisesti palkkausta kohentamalla. Opettajat korostivat myös fyysisten työskentelyolojen parantamista, luokkakokojen pienentämistä sekä resurssien lisäämistä erityisopettajille ja hankalien oppilaiden kohtaamiseen. Opettajan työtä voitaisiin tukea esimerkiksi koulun- käyntiavustajia lisäämällä.

Opettajien ammatti tehtäisiin houkuttelevammaksi korostamalla ja markkinoimalla työn hyviä puolia, lisäämällä työn arvostusta. Lisäksi opettajan työtä kehitettäisiin keskittymällä yhä enemmän itse opetustyöhön karsimalla opettajan työmäärää ylimääräisistä tehtävistä. Osa yleissivistävän koulutuksen opettajista piti opettajan ammattia ja opettajankoulutusta jo nykyisellään riittävän houkuttelevana.

Edellä esitetyissä tekijöissä kiinnitettiin huomiota yleisesti opettajan työn houkuttelevuuden lisäämiseen. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden hakeutumista opettajankoulutukseen voitaisiin lisätä yleisen yhteiskunnallisen muutoksen perusteella ja kehittämällä kollegiaalista yhteistyötä opettajien keskuudessa. Tämä edellyttäisi työnantajan tukea. Opettajankoulutukseen hakeutuminen myös edellyttäisi muutoksia pätevyysvaatimuksissa ja maahanmuuttajien kielitaitoon panostamisessa.

Entä miten opettajan ammatin houkuttavuutta molemmille sukupuolille voitaisiin lisätä? Yleissivistävän koulutuksen opettajat toivoivat muutosta opettajankoulutukseen ja sen hakuprosessiin. Joidenkin opettajien mielestä tämä saattaisi edellyttää sukupuolikiintiöitä tai mies-pisteitä pääsykokeissa. Samalla kuitenkin korostettiin, ettei opettajan ammatin houkuttelevuuden lisääminen ole sukupuolikysymys eikä edellytä erityisiä toimenpiteitä.

Ammatillisen koulutuksen opettajien vastauksissa nousivat esiin samat seikat kuin yleissivistävän koulutuksen opettajien vastauksissa. *Palkkauksen parantaminen, opettajan työn arvostaminen ja imagon nostaminen nähtiin tärkeänä. Uralla etenemis- ja ylenemismahdollisuuksia toivottiin lisää. Työn hyvien puolien korostamista ja opettajan työn markkinointia ehdotettiin lisättäväksi.* Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa ei katsottu olevan eroja sukupuolten välillä opettajan työhön hakeutumisessa.

Ammatillisten opettajien käsitykset opettajan työn houkuttelevuuden lisäämisestä maahanmuuttajien osalta olivat myös hyvin samanlaisia kuin yleissivistävien opettajien. Yksittäisissä vastauksissa tuotiin esille erilaisuuden arvostaminen ja hyväksyminen yleensä yhteiskunnassa. Suvaitsevaisuuden ja avoimuuden lisäämiseksi työpaikoilla ja oppilaitoksissa tarvittaisiin koulutusta kulttuurienvälisyyteen. Maahanmuuttajien erityisosaamista tulisi hyödyntää. Substanssi- ja kielikoulutusta tulisi tarjota nykyistä enemmän, koska erityisesti kielitaidon puutteet ovat este opettajan ammattiin. Maahanmuuttajille tulisi järjestää heidän tarpeitaan vastaavaa yhteiskunnallista ja kulttuurista koulutusta riittävän pienissä ryhmissä ja sopivasti vaiheistamalla. Heidän tulisi voida kokeilla opettajan työtä. Myös mentorointia, positiivisia menestystarinoita mediaan ja opettajankoulutuksen pääsykynnöksen alentamista ehdotettiin.

Haastateltujen yleissivistävän koulutuksen edustajien mielestä koulutuksella ja opettajilla on Suomessa ollut historiallisesti merkittävä rooli. Tätä ovat osoittaneet lukutaidon merkitys, opettajankoulutuksen tieteellisyys ja onnistunut syntyhistoria. Opettajan työ on yhteiskunnallisesti arvostettua, sitä on pidetty itsenäisenä ja houkuttelevana. Lisäksi opettajankoulutusta on arvostettu laaja-alaisena ja monipuolisena koulutuksena, joka sopii perustaksi monille aloille. Opettajan työn houkuttelevuutta ovat lisänneet vakituiset työsuhteet, päivittäiset työajat ja loma-ajat.

Opettajien uralla etenemistä tulisi suunnitelmallisesti kehittää ja mahdollistaa urautumista estävää työnvaihtoa kunnan sisällä. Samalla voitaisiin esimerkiksi perusasteella helpottaa opettajien pätevoitymistä. Oppilaitosten täytyisi houkutella erilaisia, hyviä opet-

tajia pysymään työssään. Tärkeinä tukimuotoina ovat palkkauksen kohentaminen, kokonaistyöaikaan siirtyminen sekä kuntien harrastamien määräaikaisuuksien vähentäminen.

Haastatellut ammatillisen koulutuksen edustajat arvioivat opettajan ammatin houkuttavuuden esteiksi opiskelijoiden haastavuuden ja motivoimattomuuden. Nuorten vanhemmilta on vaikea saada tukea. Esimerkiksi opiskelijoiden poissaoloihin ei löydy keinoja. Työsuhteet ovat myös usein liian lyhyitä. Työelämän ja oppilaitosten suhteet ovat joskus ristiriitaisia ja julkisuudessa korostetaan vain epäkohtia. Houkuttelevuutta kuitenkin lisää opettajan työn kiinnostavuus ja haasteellisuus. Opettajan työ nähtiin merkittävänä, jossa on mahdollista jakaa tietoja ja taitoja eteenpäin. Toisaalta pedagogista osaamista tarvitaan muuallakin kuin opettajan työssä. Riippuu paljon alasta, kuinka työelämä vetää opettajan työstä pois.

Pääosa opettajista pysyy ja viihtyy työssään. Opettajan työ on myös houkuttelevaa, kiinnostavaa. Entistä houkuttelevammaksi opettajan työ voitaisiin saada palkkausta kohentamalla sekä korostamalla ja markkinoimalla työn hyviä puolia, lisäämällä työn arvostusta sekä julkisuuskuvan muutoksella.

5

Opettajien induktiovaiheen haasteet

5.1 Työhöntulo-ohjauksen muodot ja niiden hyödyntäminen

Kyselyyn vastanneita pyydettiin arvioimaan missä määrin he vastavalmistuneena opettajana olivat saaneet tai pystyneet hyödyntämään työhöntulo-ohjauksen eri muotoja (ei lainkaan, jonkin verran, kohtalaisesti, paljon, erittäin paljon, 1–5). Faktorianalyysin ([liite 5](#)) pohjalta muodostettiin kaksi summamuuttujaa: oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki ja kollegoiden tuki. Summamuuttujien keskiarvot (\bar{ka}) vaihtelevat arviointiasteikkoa vastaavasti välillä 1–5.

Sekä yleissivistävän että ammatillisen koulutuksen opettajien mielestä vastavalmistuneet opettajat hyötyivät uransa alkuvaiheessa eniten kollegoiden antamasta tuesta, erityisesti kun se toteutui kokeneen opettajan mentorointina, rehtorin tai kokeneen opettajan tukena (taulukko 31).

Koulun organisoimalla formaalilla perehdyttämisellä kuten oppailla, tulokasmapeilla ja lyhyillä tutustuttamisilla oli opettajien mielestä varsin vähän merkitystä.

Työuransa alkuvaiheessa (0–5 vuotta) olleet opettajat arvioivat saaneensa oppilaitoksen järjestämää työhöntulotukea enemmän kuin etenkin yli 15 vuotta työskennelleet kollegansa (taulukko 32). Samoin työuran alkuvaiheessa olleet opettajat arvioivat hyödyntäneensä kollegoiden tukea enemmän kuin jo pidemmän työkokemuksen omaavat opettajat.

Taulukko 31. Työhöntulo-ohjauksen hyödyntäminen vastavalmistuneena opettajana ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1333)		Amm. (n=320)		Muut (n=205)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki	1,45	0,60	1,60	0,65	1,52	0,69	8,11	***
Kollegoiden tuki	2,36	0,78	2,26	0,75	2,24	0,80	3,25	*

Taulukko 32. Työhöntulo-ohjauksen hyödyntäminen vastavalmistuneena opettajana ja työkokemus

	Työkokemus						F	p
	0–5 v. (n=261)		6–15 v. (n=534)		yli 15 v. (n=1055)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki	1,78	0,74	1,56	0,59	1,37	0,57	54,04	***
Kollegoiden tuki	2,70	0,85	2,41	0,76	2,19	0,73	50,85	***

Työkokemusta vastaavasti opettajat ryhmästä 45-vuotiaat tai alle korostivat vanhempia opettajia enemmän kollegoiden tukea työhöntulo-ohjauksen muotona ja samoin myös oppilaitoksen järjestämää tukea (taulukko 33).

Taulukko 33. Työhöntulo-ohjauksen hyödyntäminen vastavalmistuneena opettajana ja ikä

	Ikä						F	p
	45 v. tai alle (n=643)		46–55 v. (n=524)		yli 55 v. (n=544)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki	1,64	0,66	1,44	0,59	1,37	0,58	30,73	***
Kollegoiden tuki	2,54	0,78	2,32	0,78	2,10	0,71	50,15	***

Nais- ja miesopettajien välillä erot arvioinneissa olivat varsin pienet (taulukko 34). Miesopettajat korostivat hieman naisopettajia enemmän oppilaitoksen järjestämää työhöntulotukea.

Taulukko 34. Työhöntulo-ohjauksen hyödyntäminen vastavalmistuneena opettajana ja sukupuoli

	Sukupuoli	ka	haj	n	t-arvo	p
Oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki	Nainen	1,47	0,62	1282	-2,20	*
	Mies	1,54	0,62	546		
Kollegoiden tuki	Nainen	2,32	0,80	1282	-0,70	
	Mies	2,35	0,75	546		

Yleissivistävän koulutuksen opettajista 56,5 % ei ollut saanut lainkaan tai voinut hyödyntää tulokkaille järjestettyä monipuolista ja pitkäkestoista perehdyttämistä ja tukea. Opettajista 71,9 % ilmoitti, etteivät he olleet voineet hyödyntää oppilaitoksessa käytössä ollutta perehdyttämiskansiota ja 62,6 %, ettei heillä ollut mahdollisuutta edes lyhyeen muutaman tunnin perehdyttämiseen. Opettajien mielestä eniten tukea he saivat oppilaitoksen muilta opettajilta.

Ammatillisen koulutuksen opettajista 39,4 % ei ollut hyötynyt ns. virallisesta työhöntuloperehdytyksestä lainkaan. Avomissa vastauksissa oli myös nähtävissä perehdytyksen vähäisyyttä kritisoivia näkökulmia.

Esimies opasti luokan ovelle.

Perehdyttämiskansio oli ollut melko harvassa koulussa/oppilaitoksessa. Lisäksi uusilla opettajilla ei ollut mahdollisuutta osallistua perehdyttämisen suunnitteluun. Opettajan koulutuksen merkitys perehdyttämisessä todettiin myös vähäiseksi. Opettajista 90 % oli sitä mieltä, että opettajankoulutus ei ollut perehdyttänyt koulun/oppilaitoksen toimintaan. Myös koulutuksen järjestäjän merkitys perehdyttämisessä oli ollut vähäistä. Vastaajien ikäjakauma osaltaan selittää perehdyttämisen tai siitä hyötymisen puutetta, sillä lähes 60 % oli toiminut opettajana jo yli 16 vuotta. Työnsä nyt aloittaville uusille opettajille perehdytys on yleisempää ja perehdyttämisen käytännöt ovat kehittyneet.

Haastatelluilla oli monipuolisia kokemuksia opettajan työhön siirtymisestä. Jotkut olivat joutuneet välittömästi ilman perehdytystä opetustyöhön. Toiset olivat puolestaan voineet aloittaa varovaisesti saaden opastusta ja tukea tutorilta. Opetustyötä aloitettaessa työyhteisön tuella ja avoimuudella sekä esimiehen tuella kerrottiin olevan keskeinen merkitys. Opettajaryhmien yhteistoiminta koettiin parhaana perehdyttämisenä. Lisäksi opettajan työn aloitusta oli auttanut vahva ammatillinen asiantuntemus ja pedagogiset opinnot.

Työhöntulo-ohjauksen muodoista koettiin vastavalmistuneiden opettajien uransa alkuvaiheessa hyötyvän eniten kollegoiden antamasta tuesta erityisesti, kun se toteutui kokeneen opettajan mentorointina, rehtorin tai kokeneen opettajan tukena.

5.2 Työhöntulo-ohjauksen sisällöt ja hyödyt

Vastaajia pyydettiin arvioimaan uran alkuvaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys (ei lainkaan tärkeä, vain vähän tärkeä, jonkin verran tärkeä, tärkeä, erittäin tärkeä, 1–5). Faktorianalyysin (*liite 6*) pohjalta sisältöalueista muodostettiin neljä summamuuttujaa: vuorovaikutus ja pedagogiset taidot, ulkopuolinen yhteistyö, oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen sekä oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen. Summamuuttujien keskiarvot (ka) vaihtelevat arviointiasteikkoa vastaavasti välillä 1–5.

Kaikissa koulutusalaryhmissä tärkeimpinä induktiovaiheen perehdyttämisen sisältöinä pidettiin oppilaitokseen, sen henkilökuntaan ja toimintakulttuuriin tutustuttamista (taulukko 35). Tämä tapahtui esimerkiksi perehtymällä oppilaitoksen välineisiin ja materiaaleihin sekä tutustumalla oppilaitoksen tiloihin. Lisäksi tutustumiskohteina olivat oppilaitoksen toimintatavat ja yleiset käytännöt.

Taulukko 35. Induktiovaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1333)		Amm. (n=325)		Muut (n=211)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Vuorovaikutus ja pedagogiset taidot	4,03	0,69	3,88	0,71	4,01	0,74	5,20	**
Ulkopuolinen yhteistyö	2,87	0,83	3,60	0,87	3,17	0,91	100,68	***
Oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen	4,33	0,50	4,38	0,50	4,26	0,55	3,45	*
Oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen	2,56	0,85	2,55	1,00	2,67	1,00	1,40	

Toiseksi tärkeimmiksi olivat etenkin yleissivistävän koulutuksen opettajat ja muut-ryhmän edustajat arvioineet vuorovaikutuksen ja pedagogiset taidot. Näihin liittyivät muun muassa oman opettajaidentiteetin kehittäminen ja opettamaan oppimisen valmiuksien kehittäminen. Ammatillisen koulutuksen opettajat näkivät tärkeäksi myös oppilaitoksen ulkopuolisen yhteistyön, johon sisältyivät erityisesti työelämäyhteydet, kansainvälinen toiminta ja yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa. Vähiten tärkeinä induktiovaiheen sisältöinä vastaajat mainitsivat oppilaitoksen hallintoympäristöön, muihin hallintokuntiin ja kunnan toimintaan tutustumisen.

Uransa alkuvaiheessa olevat opettajat arvioivat tutustuttamisen oppilaitokseen ja henkilökuntaan sekä toimintakulttuuriin tärkeämmäksi kuin enemmän työkokemusta omaavat kollegansa (taulukko 36). Sitä vastoin kokeneimmat opettajat pitivät oppilaitoksen ulkopuolista yhteistyötä selvästi tärkeämpänä ja oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustumista hieman tärkeämpänä kuin kokemattomimmat opettajat.

Taulukko 36. Induktiovaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys ja työkokemus

	Työkokemus						F	p
	0–5 v. (n=261)		6–15 v. (n=538)		yli 15 v. (n=1062)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Vuorovaikutus ja pedagogiset taidot	3,92	0,69	3,99	0,71	4,02	0,70	2,39	
Ulkopuolinen yhteistyö	2,86	0,94	2,92	0,88	3,14	0,86	16,74	***
Oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen	4,40	0,46	4,34	0,52	4,31	0,55	3,02	*
Oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen	2,50	0,94	2,50	0,87	2,62	0,89	3,83	*

Työkokemusta vastaavasti 46 vuotta täyttäneet opettajat pitivät ulkopuolista yhteistyötä ja hallintoympäristöön tutustumista tärkeimpinä kuin nuoremmat opettajat (taulukko 37). Nämä vuorostaan korostivat hieman enemmän oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustumista.

Nais- ja miesopettajien välillä oli sisältöalueiden arvioinneissa samansuuntaiset erot (taulukko 38). Naisopettajat arvioivat kaikki perehdyttämisen sisältöalueet tärkeämmiksi kuin miesopettajat.

Taulukko 37. Induktiovaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys ja ikä

	Ikä						F	p
	45 v. tai alle (n=647)		46–55 v. (n=527)		yli 55 v. (549)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Vuorovaikutus ja pedagogiset taidot	3,97	0,71	4,02	0,69	4,03	0,70	1,33	
Ulkopuolinen yhteistyö	2,82	0,87	3,07	0,88	3,24	0,86	36,34	***
Oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen	4,38	0,48	4,34	0,53	4,29	0,57	4,03	*
Oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen	2,47	0,86	2,63	0,90	2,63	0,91	6,59	***

Taulukko 38. Induktiovaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys ja sukupuoli

	Sukupuoli	ka	haj	n	t-arvo	p
Vuorovaikutus ja pedagogiset taidot	Nainen	4,11	0,66	1283	10,80	***
	Mies	3,74	0,73	553		
Ulkopuolinen yhteistyö	Nainen	3,06	0,87	1281	2,49	*
	Mies	2,95	0,91	553		
Oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen	Nainen	4,41	0,49	1284	9,24	***
	Mies	4,16	0,58	554		
Oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen	Nainen	2,63	0,88	1278	4,58	***
	Mies	2,42	0,90	552		

Tärkeimpinä induktiovaiheen perehdyttämisen sisältöinä pidettiin oppilaitokseen, sen henkilökuntaan ja toimintakulttuuriin tutustuttamista. Toiseksi tärkeimmiksi arvioitiin vuorovaikutuksen ja pedagogiset taidot. Varsin luonnollisesti uransa alkuvaiheessa olevat nuoret opettajat arvioivat tutustuttamisen oppilaitokseen ja henkilökuntaan sekä toimintakulttuuriin tärkeämmäksi kuin enemmän työkokemusta ja ikää omaavat kollegansa.

5.3 Vastavalmistuneiden opettajien hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta

Vastaaajia pyydettiin vielä arvioimaan, kuinka paljon tulokkaat hyötyivät työhöntulo-ohjauksesta (ei lainkaan, jonkin verran, kohtalaisesti, paljon, erittäin paljon, 1–5). Faktorianalyysin (*liite 7*) pohjalta muodostettiin kaksi summamuuttujaa: monipuolinen ammatillinen, psyykinen ja sosiaalinen hyöty sekä yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen. Summamuuttujien keskiarvot (ka) vaihtelivat arviointiasteikkoa vastaavasti välillä 1–5.

Induktiovaiheen tuen hyötyinä opettajat näkivät monipuoliset ammatilliset, mentaaliset ja sosiaaliset tekijät (taulukko 39). Näistä keskeisimpiä olivat työssä viihtyminen ja jaksaminen sekä sitoutuminen oppilaitokseen ja oppilaisiin.

Taulukko 39. Tulokkaiden hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1335)		Amm. (n=322)		Muut (n=209)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Monipuolinen ammatillinen, psyykinen ja sosiaalinen hyöty	3,90	0,76	4,04	0,78	3,93	0,76	4,15	*
Yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen	3,18	0,88	3,39	0,90	3,33	0,90	8,36	***

Ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat hyötyjä hieman muita ryhmiä enemmän. Heille myös yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen oli ollut hyödyllisempää kuin muille ryhmille. Uran alkuvaiheessa saatu tuki lisäsi valmiutta vuorovaikutukseen ympäröivän yhteisön, ulkopuolisten asiantuntijoiden ja oppilaiden vanhempien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen opettajat pitivät perehdyttämistä monella tapaa hyvin tärkeänä ja merkityksellisenä asiana, mutta käytännössä perehdyttämisen saavutettavuudessa, menetelmissä ja tavoissa oli vielä kehitettävää. Monet opettajat eivät olleet saaneet uransa alussa perehdytystä, ja perehdyttämisen muodot ja tavat vaihtelivat. Hyviksi käytännöiksi nostettiin kollegiaalinen perehdyttäminen ja mentorointi. Hyvät suhteet ja yhteistyön syntyminen kollegioihin olivat opettajille tärkeitä perehdyttämisen hyötyjä.

Työkokemukseltaan erilaisten opettajien arvioinneissa tulokkaiden perehdyttämisen hyötymisestä ei ole eroja (taulukko 40).

Taulukko 40. Tulokkaiden hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta ja työkokemus

	Työkokemus						F	p
	0–5 v. (n=261)		6–15 v. (n=534)		yli 15 v. (n=1063)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Monipuolinen ammatillinen, psyykinen ja sosiaalinen hyöty	3,97	0,79	3,98	0,74	3,90	0,77	2,56	
Yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen	3,20	0,97	3,20	0,91	3,26	0,86	1,09	

Iäkkäimmät opettajat (yli 55 v.) arvioivat tulokkaiden hyötyvän perehdyttämisestä hieman vähemmän kuin heitä nuoremmat opettajat (taulukko 41). Iältään yli 46-vuotiaat opettajat pitivät yhteyksien ja valmiuksien lisääntymistä perehdyttämisen hyötyinä tärkeimpinä kuin nuoremmat kollegansa.

Taulukko 41. Tulokkaiden hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta ja ikä

	Ikä						F	p
	45 v. tai alle (n=644)		46–55 v. (n=527)		yli 55 v. (n=549)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Monipuolinen ammatillinen, psyykinen ja sosiaalinen hyöty	3,97	0,76	3,98	0,72	3,86	0,80	3,90	*
Yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen	3,18	0,92	3,28	0,88	3,29	0,86	3,02	*

Naisopettajat pitivät työhöntulo-ohjausta kaikin tavoin hyödyllisempänä kuin miesopettajat (taulukko 42).

Haastatellut kertoivat saaneensa induktiovaiheessa tukea työyhteisöltä. Joillekin oli osoitettu työhöntulovaiheessa mentori tai "saattaja". Joskus käytössä oli ollut perehdytysopas, joka sisälsi käytännön asioita, tietoa koulun toimintaperiaatteista ja turvallisuussuunnitelmasta. Osa haastatelluista oli kokenut työuran alun yllättävän haasteellisenä.

Kyllähän se opetustyö sujui siltä osin mukavasti, että varmaan siinä semmoinen viisi vuotta alussa menee aina ennen kuin siihen pääsee kunnolla sisälle.

Taulukko 42. Tulokkaiden hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta ja sukupuoli

	Sukupuoli	ka	haj	n	t-arvo	p
Monipuolinen ammatillinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyöty	Nainen	4,04	0,72	1283	9,53	***
	Mies	3,68	0,81	552		
Yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen	Nainen	3,32	0,89	1282	6,55	***
	Mies	3,03	0,85	550		

Joidenkin koulujen tapana oli, että rinnakkaisluokkien opettajat työskentelivät yhdessä keskustellen tuntien suunnittelusta ja yhteisistä projekteista.

Työhöntulo-ohjauksen muodoista koettiin vastavalmistuneiden opettajien uransa alkuvaiheessa hyötyvän eniten kollegoiden antamasta tuesta erityisesti, kun se toteutui kokeneen opettajan mentorointina, rehtorin tai kokeneen opettajan tukena. Vastaa- vasti myös tärkeimpinä sisältöinä pidettiin oppilaitokseen, sen henkilökuntaan ja toimintakulttuuriin tutustuttamista. Toiseksi tärkeimmiksi arvioitiin vuorovaikutuksen ja pedagogiset taidot. Induktiovaiheen tuen hyötyinä nähtiin monipuoliset ammatilliset, mentaaliset ja sosiaaliset tekijät: työssä viihtyminen ja jaksaminen sekä sitoutuminen oppilaitokseen ja oppilaisiin.

6

Opettajien osaamisvaatimukset ja ammatin kehittäminen

6.1 Osaamisvaatimukset tänä päivänä ja lähitulevaisuudessa

Opettajia pyydettiin arvioimaan, miten tärkeinä he pitivät esitettyjä osaamisvaatimuksia tänä päivänä ja lähitulevaisuudessa, viiden vuoden kuluttua (ei lainkaan tärkeä, vain vähän tärkeä, jonkin verran tärkeä, tärkeä, erittäin tärkeä, 1–5).

Arvioidessaan *osaamisvaatimusten tärkeyttä tänä päivänä* yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opettajat sekä muut-ryhmän edustajat korostivat erityisesti oppiaineen hallintaan liittyviä ja yleisiä pedagogisia valmiuksia. Kaikkien ryhmien vastaajat näkivät tärkeinä myös luovan ajattelun taidot (taulukko 43).

Ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat muita vastaajia enemmän tietotekniikan ja viestinnän hallintaa ja pedagogista osaamista, ohjaamista, teorian ja käytännön yhdistämistä, arviointitaitojen kehittämistä, kansainvälisten yhteyksien kehittämistä, elinikäistä oppimista sekä erityisesti työelämäyhteistyöhön liittyviä osaamisvaatimuksia.

Arvioidessaan *osaamisvaatimusten tärkeyttä lähitulevaisuudessa* kaikki vastaajaryhmät korostivat yleisiä pedagogisia valmiuksia, oppiaineen hallintaan liittyviä valmiuksia, tietotekniikan ja viestinnän hallintaa ja pedagogista osaamista, luovan ajattelun taitoja, moninaisuuden tuntemista ja sen kehittämistä sekä opiskelun erityistuen järjestämiseen liittyviä valmiuksia (taulukko 44).

Taulukko 43. Osaamisvaatimusten tärkeys tänä päivänä ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1327)		Amm. (n=319)		Muut (n=207)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Oppiaineen hallintaan liittyvät valmiudet	4,49	0,69	4,54	0,69	4,46	0,67	0,99	
Yleiset pedagogiset valmiudet	4,42	0,72	4,32	0,78	4,40	0,73	2,34	
Tietotekniikan ja viestinnän hallinta, pedagoginen osaaminen	4,00	0,79	4,14	0,83	3,92	0,94	5,26	*
Ohjaaminen	3,71	0,90	4,17	0,83	3,95	0,90	35,76	***
Teorian ja käytännön yhdistäminen	3,57	0,96	4,22	0,82	3,80	0,94	61,98	***
Yhteistyö ja -toiminta	3,90	0,87	4,04	0,86	4,00	0,84	4,22	*
Arviointitaitojen kehittäminen	3,87	0,87	4,02	0,86	3,78	0,90	5,30	**
Luovan ajattelun taidot	4,10	0,82	4,11	0,84	4,21	0,83	1,53	
Kansainvälisten yhteyksien kehittäminen	3,36	0,98	3,63	0,98	3,44	1,02	10,03	***
Moninaisuuden tunteminen ja sen kehittäminen	3,69	0,95	3,66	0,98	3,68	1,01	0,20	
Opiskelun erityistuen järjestäminen	3,92	0,93	3,82	1,00	3,75	1,04	3,59	*
Koulutusjärjestelmän tunteminen	3,65	0,91	3,74	0,96	3,55	0,95	2,66	
Työelämäyhteistyöhön liittyvät valmiudet	2,92	1,02	4,16	0,89	3,39	1,09	201,51	***
Johtamistaidot	3,82	0,92	3,90	0,85	3,75	1,03	1,95	
Elinikäinen oppiminen	3,89	0,92	4,07	0,91	4,00	0,90	5,70	**

Lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat muita ryhmiä enemmän ohjaamista, teorian ja käytännön yhdistämistä, yhteistyötä ja yhteistoimintaa, arviointitaitojen kehittämistä, elinikäistä oppimista, johtamistaitoja sekä erityisesti työelämäyhteistyöhön liittyviä valmiuksia. Ammatillisen koulutuksen opettajilla myös pedagoginen osaaminen koettiin entistä tärkeämpänä viiden vuoden kuluttua.

Opettajilta tiedusteltiin tulevaisuudessa ennakoitavissa olevia osaamisvaatimuksia vielä avoimella kysymyksellä. Yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä tulevaisuudessa ennakoitavia opettajien osaamisvaatimuksia olivat *tarve pysyä ajan tasalla, panosta-*

Taulukko 44. Osaamisvaatimusten tärkeys lähitulevaisuudessa ja koulutusala

	Koulutusala						F	p
	Yleissiv. (n=1317)		Amm. (n=318)		Muut (n=206)			
	ka	haj	ka	haj	ka	haj		
Oppiaineen hallintaan liittyvät valmiudet	4,46	0,84	4,60	0,71	4,46	0,79	3,77	*
Yleiset pedagogiset valmiudet	4,56	0,78	4,52	0,74	4,57	0,77	0,43	
Tietotekniikan ja viestinnän hallinta, pedagoginen osaaminen	4,49	0,81	4,54	0,77	4,30	0,95	5,77	**
Ohjaaminen	4,13	0,94	4,55	0,72	4,26	0,88	27,50	***
Teorian ja käytännön yhdistäminen	3,77	1,02	4,47	0,77	4,07	0,95	69,09	***
Yhteistyö ja yhteistoiminta	4,18	0,90	4,34	0,80	4,32	0,83	5,88	**
Arviointitaitojen kehittäminen	4,01	0,94	4,23	0,84	4,04	0,90	7,66	***
Luovan ajattelun taidot	4,34	0,85	4,42	0,75	4,49	0,74	3,61	*
Kansainvälisten yhteyksien kehittäminen	3,82	1,05	4,12	0,97	3,90	1,01	11,22	***
Moninaisuuden tunteminen ja sen kehittäminen	4,24	0,92	4,20	0,91	4,23	0,93	0,22	
Opiskelun erityistuen järjestämiseen liittyvät valmiudet	4,29	0,93	4,20	0,97	4,04	1,07	6,30	**
Koulutusjärjestelmän tunteminen	3,80	0,95	3,90	0,93	3,76	0,97	1,59	
Työelämäyhteistyöhön liittyvät valmiudet	3,25	1,08	4,45	0,84	3,73	1,12	169,16	***
Johtamistaidot	4,00	0,96	4,16	0,85	4,03	0,95	3,46	*
Elinikäinen oppiminen	4,16	0,92	4,32	0,88	4,33	0,80	6,16	**

minen ammatilliseen kehittymiseen sekä joustavuus ja kriittisyys. Opettajat arvioivat edelleen keskeiseksi aineenhallinnan omassa opetusaineessa. Lisäksi he nostivat esille tietotekniset ja mediataidot.

Taitoja, jotka liittyvät oppimisvaikeuksiin, opetuksen eriyttämiseen ja yksilöllisyyden huomiointiin sekä inklusioon, pidettiin tärkeinä. Tulevaisuudessa tullaan myös tarvitsemaan ryhmänhallintaan, oppimisen ohjaamiseen, oppilaiden motivointiin ja pedagogiseen osaamiseen liittyviä taitoja. Opettajien osaamisvaatimuksissa korostuivat edelleen sosiaaliset taidot ja oppilaiden vanhempien kohtaamisessa tarvittava osaaminen.

Vuorovaikutustaidot korostuivat erityisesti eri aineiden opettajien välillä opettajien työn kehittyessä yhä enemmän moniammatilliseksi toiminnaksi. Opettajat näkivät itsensä tulevaisuuden moniosaajina. He korostivat myös opettajan ammatin monikulttuurisuutta ja kansainvälisyyttä, jossa oleellisina piirteinä tulevat lisäksi olemaan johtaminen, juridiikka ja hallinnolliset työt.

Ammatillisella toisella asteella opettajien mukaan yksi tärkeimmistä osaamisvaatimuksista tulevaisuudessa on *erilaisen oppijan kohtaamiseen liittyvät tiedot ja taidot*. Aikuiskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulussa oli nähtävissä samat teemat kuin ammatillisen toisen asteen opettajien vastauksissa. Erilaisiin oppijoihin liittyvät osaamistarpeet olivat hyvin laajasti esillä. Erilaisuutta tuottavat ja opettajan erityisosaamista vaativat muun muassa oppimisvaikeudet, oppimistyyli, kulttuuriset erot, opiskelijoiden heikko kielitaito ja erilaiset käytöshäiriöt. Erityisopetukseen liittyvien taitojen nähtiin olevan tärkeitä jo arkityössä selviytymisen kannalta.

Erilaisten oppijoiden kohtaamisen taitojen lisäksi opettajan *pedagoginen osaaminen* nähtiin tärkeänä. Pedagogista ajattelua oli opettajien vastauksissa näkyvissä paljon ja monesta eri näkökulmasta. Pedagogiikkaan liittyvissä vastauksissa pohdittiin muun muassa pedagogisen ajattelun muutosta, tulevaisuuden pedagogista ajattelua ja periaatteita, sekä opettajan roolia, jossa nähtiin selkeästi muutos perinteisestä opettajasta ohjaajaksi ja valmentajaksi. Tähän uuteen pedagogiikkaan sisältyy erilaisia näkökulmia, uusia oppimisympäristöjä, perinteisten rajojen murtamista sekä ryhmien ja verkostojen entistä vahvempaa merkitystä oppimisessa. Opettajat pohtivat myös tiedonkäsityksen ja oppimiskäsityksen muutosta verrattuna ns. perinteiseen opetukseen.

Opiskelijoiden into hankkii nippelitietoa netistä kasvaa. Opettajan tehtävä on entistä enemmän saada opiskelijat ymmärtämään kokonaisuuksia ja tiettyjä lainalaisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen opettajien avoimissa vastauksissa kuvattiin myös oppimisympäristöjä ja niiden työelämälähtöisyyden merkitystä. He olivat vahvasti luokkahuoneesta työelämään siirtymisen kannalla. Työelämätaitoja tulisi olla sekä opettajilla että opiskelijoilla koulutuspolkunsa päätteeksi. Työelämälähtöisyys ja opettavien asioiden käytännönläheisyys olivatkin ammatillisessa koulutuksessa koulutuspoliittisesti tärkeitä periaatteita. *Oppimisen tulisi tapahtua pitkälti työelämässä ja autenttisissa oppimisympäristöissä.*

Yhteiskunnallisen muutoksen seuraaminen ja työelämän suuntien ennustaminen kuuluu opettajan työhön. Työelämäosaaminen on laaja alue, joka pitää sisällään monenlaisia taitoja. Työelämäosaaminen merkitsee hieman eri asioita eri koulutustasoilla ja -asteilla. Tämä on hyvä muistaa opettajankoulutuksessa, jossa tulisi valmentaa opettajia toimimaan monilla eri tasoilla.

Työelämän oikeiden oppimisympäristöjen lisäksi opettajat näkivät *verkkopedagogiikan ja verkko-osaamisen* tärkeiksi osaamisalueiksi. Verkkopedagogiikassa opettajia mietitytti sekä erilaisten välineiden että sosiaalisen median osaaminen ja ohjauksen sujuminen verkossa. Verkkopedagogiikan uskotaan tulevaisuudessa saavan vielä enemmän jalansijaa ammatillisessa koulutuksessa esimerkiksi erilaisten verkkokurssien ja virtuaalisten oppimisympäristöjen kautta. Ammatin opettaminen verkossa nähtiin kuitenkin haasteellisena ja sitä kohtaa oltiin kriittisiäkin.

Opettaja on entistä enemmän oppimisen ohjaaja, mutta häntä tarvitaan myös fyysisesti, ei pelkästään virtuaalisesti.

Yhteistyötä ja vuorovaikutusta korostettiin monella tasolla. Useat nostivat tärkeimmäksi sujuvan vuorovaikutuksen omien opiskelijoiden kanssa. Avoimissa vastauksissa näkyi myös verkostoituminen eri suuntiin ja eri tasoilla. Ammatillisen opettajan verkostot ulottuvat opiskelijoiden vanhemmista työelämään, sekä useisiin moniammatillisiin tukiverkostoihin (esimerkiksi opiskelijahuolto). Lisäksi korostettiin yhteisöllisyyden osaamista ja tarvetta oman oppilaitoksen tai opettajayhteistyön näkökulmasta.

Myös monikulttuurisen osaamisen tärkeys nousi avoimista vastauksista esille. Vaikka maahanmuuttajien opettamiseen on paljon täydennyskoulutusta, opettajat kokivat, että heillä ei edelleenkaan ole tarvittavia valmiuksia eri kulttuureja edustavien opiskelijoiden kohtaamiseen.

Kokonaisuutena aikuiskoulutuksen ja ammattikorkeakoulun opettajilla oli nähtävissä melko samoja tulevaisuuden osaamistarpeita kuin ammatillisen toisen asteen opettajilla. Ammattikorkeakouluopettajat nostivat kuitenkin enemmän esiin kriittisen tiedonhankinnan haasteita tulevaisuudessa. Opettajalla tulisi olla taitoja ohjata opiskelijoitaan kriittiseen ja selektiiviseen tiedonhankintaan informaatiotulvan kasvaessa. Kun ammatillisessa koulutuksessa pohdittiin enemmän nuorten kanssa toimimisen näkökulmia, aikuiskoulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa nostettiin toimintaympäristö- ja työelämäosaamisen lisäksi esiin yksittäisinä teemoina muun muassa EU-osaamista, talousosaamista, verkosto- ja projektiosaamista sekä innovaatio-osaamista. Lisäksi pohdittiin ulkomaisten tutkintojen tunnistamista ja osaamisen hyväksi lukemista.

Haastatellut korostivat ammatillisen koulutuksen osaamistarpeina työelämäyhteistyötä sekä tieto- ja viestintäteknikkaa. Tärkeänä nähtiin myös ammatillinen substanssiosaaminen. Yhteiskunnan muutoksen haluttiin näkyvän opetuksessa entistä enemmän. Koulutuksen järjestämisessä sen oikea-aikaisuutta olisi harkittava tarkemmin ja myös esimiesten tehtävänä olisi arvioida koulutusta. Oppilaitokset hyötyisivät runsaammasta työkierrosta.

Opettajan tämän hetken osaamisvaatimuksina korostuivat kaikilla koulutusaloilla erityisesti oppiaineen hallintaan liittyvät ja yleiset pedagogiset valmiudet sekä luovan ajattelun taidot. Lähitulevaisuuden osaamisvaatimuksina korostuivat edelleen yleiset pedagogiset valmiudet, oppiaineen hallintaan liittyvät valmiudet, tietotekniikan ja viestinnän hallinta ja pedagoginen osaaminen, luovan ajattelun taidot, moninaisuuden tunteminen ja sen kehittäminen sekä opiskelun erityistuen järjestämiseen liittyvät valmiudet. Lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat muita ryhmiä enemmän muun muassa ohjaamista, teorian ja käytännön yhdistämistä, yhteistyötä ja yhteistoimintaa sekä erityisesti työelämäyhteistyöhön liittyviä valmiuksia.

6.2 Opettajien pedagoginen asiantuntijuus tulevaisuudessa

Yleissivistävän koulutuksen opettajien avoimissa vastauksissa kysymykseen tulevaisuuden pedagogisen asiantuntijuuden suuntauksista korostuivat samat asiat kuin edellä esitetyissä tulevaisuuden osaamisvaatimuksissa. Tulevaisuudessa opettajien mielestä korostuvat *erilaisten oppilaiden huomioiminen ja opetuksen yksilöllistäminen*. Yksittäisistä aihealueista mainittiin *tieto- ja viestintäteknikka sekä verkko-oppimisympäristöt*. Opettajien mielestä opetuksessa tulee korostumaan *projektioppiminen ja opettajan rooli tiedonhaun ja oppimisen ohjaajana*. Tässä muutoksessa opettajalta edellytetään erityisesti ajan tasalla pysymistä ja ammatillisesta kehittymisestäään huolehtimista.

Tulevaisuudessa korostuvat yhä enemmän *sosiaalisten taitojen sekä vuorovaikutuksen hallinta*. *Yhteistoiminnallisuus* on keskeisenä piirteenä oppilaitosten toiminnassa. Opettajista tulee moniosaajia, joiden rooli laajenee moniammatilliseksi kollegiaaliseen yhteistyöhön osallistujaksi. Opettajan tehtävänkuvassa tulevat tällöin esille myös monikulttuurisuus ja kansainvälisyys. Joissakin vastauksissa esitettiin, että opettajan asiantuntijuus saattaa tulevaisuudessa myös heikentyä.

Ammatillisen koulutuksen opettajilla korostui myös *opettajan moniosaajuus*. Tällä tarkoitettiin useita asioita, esimerkiksi opettajan roolin muutosta, opetusmenetelmäosaamista ja opiskelijan ymmärtämistä ja ohjaamista. Näkemyksissä oli nähtävissä yhtäältä perusosaamisvaatimusten lisääntymistä ja toisaalta opettajan osaamisen eriytymistä.

Opettajan odotetaan olevan moniosaaja, ammatillisen osaamisen lisäksi opettajalta odotetaan hyviä vuorovaikutustaitoja, sosiaalisuutta, viestintäosaamista, mediataitoja ym.

Opettajan työn vaikeita puolia ja jaksamiseen liittyviä ongelmia tuotiin paljon esiin. Joissain vastauksissa kritisoitiin opettajan lisääntyntä hallinnollista työtä. Opettajan työssä näkyy sama työelämän kiristynyt tahti, sekä taloudellinen tuotosajattelu, kuin yritysmaail-

massa. Jatkuva kehittäminen ja kehittyminen voidaan kokea raskaaksi ja vaativaksi omassa työssä. Näissä kommentteissa oli mukana työssä jaksamisen näkökulma.

Opettajan täytyy tuntea työelämän kenttä, sosiaalinen media, vankka substanssiosaaminen sekä nähtävästi tehdä kaikki toimistotyötkin ja muutkin hommat, joita koko ajan lisätään työhön.

Vaikka kyselyyn vastanneista ammatillisen koulutuksen opettajista suurin osa olikin tyytyväisiä ammattiinsa (84,1 % vastaajista), opettajan pedagogisen asiantuntijuuden laajenemiseen liittyy ammatillisten opettajien mukaan monenlaisia vaaratekijöitä työssä jaksamisen näkökulmasta. Ammatillisen opettajan asiantuntijuus näyttää olevan monitasoisista ja laajaa. Tarpeita asiantuntijuuden kehittämiseen ja laajentamiseen edelleen näyttää opettajien mukaan olevan. Opettajat olivatkin huolissaan opettajan työn rajojen liukumisesta kauemmaksi ja uusien velvoitteiden, vastuiden ja työtehtävien kasvavasta määrästä.

Opettajien pedagogisessa asiantuntijuudessa korostuvat tulevaisuudessa erilaisten oppilaiden huomioiminen ja opetuksen yksilöllistäminen, tieto- ja viestintätekniikka sekä verkko-oppimisympäristöt. Myös projektioppiminen ja opettajan rooli tiedonhaun ja oppimisen ohjaajana tulevat opetuksessa korostumaan. Oppilaitosten toiminnassa on keskeisenä piirteenä yhteistoiminnallisuus ja sen edellyttämät valmiudet. Opettajien rooli laajenee moniammatilliseksi kollegiaaliseen yhteistyöhön osallistujaksi.

6.3 Opettajan ammatin kehittäminen

Opettajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä mitä he haluaisivat kehittää opettajan ammatissa. Yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä *opettajan ammatissa tulisi keskittyä opettajan kasvatukseen ja opetustehtävään sekä työnkuvan selkeyteen*, joka merkitsisi esimerkiksi oppilaiden vanhempien kasvatusvastuun korostamista. Opettajien ammatissa pitäisi myös kehittää kollegiaalista yhteistyötä ja verkostoitumista sekä kodin ja koulun yhteistyötä. Tämän kaiken perustana olisi opettajien vuorovaikutustaitojen kohentaminen.

Opettajan työssä pitää huomioida kaikki oppilaat, myös lahjakkaat. Tärkeiksi tekijöiksi nostettiin *oppilaiden kohtaaminen, ryhmän hallinta ja oppilaiden tarpeiden huomioon ottaminen*. Opetustaidon osana korostettiin oppilaiden motivoinnin tärkeyttä. Jatkuvana kehittämis-kohteena opettajan työssä mainitaan edelleen ajan tasalla pysyminen ja aineenhallinta. Samalla korostettiin vuorovaikutustaitojen opettamista sekä tieto- ja viestintätaitojen kehittämistä ja käyttöä opetuksessa.

Merkitäväksi opettajan ammatin kehittämiskohteeksi opettajat nostivat *työn arvostuksen ja palkkauksen sekä fyysisten puitteiden kehittämisen*. Konkreettisena esimerkkinä mainittiin luokkakokojen pienentäminen. Kehittämiskohteina mainittiin opettajien työaikaan

liittyvät tekijät ja työn kiireettömyyden sekä työhyvinvoinnin lisääminen. Opettajan ammatillisen kehittymisen panostamiseen tarvitaan vastaajien mielestä täydennys- ja jatkokoulutusta. Tämä mahdollistaisi opettajien etenemismahdollisuudet uralla ja lisäksi heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan. Myös tässä yhteydessä vastaajat korostivat kansainvälisyyden ja ulkomailla järjestetyn koulutuksen merkitystä.

Ammatillisen koulutuksen opettajat halusivat kehittää opettajan ammatissa sekä *opetuksen rakenteita että työn luonnetta ja sisältöjä*. Osa opettajista halusi palata takaisin aikaan, jolloin opettajan tehtävä oli vain opettaa.

Osa toivottavista muutoksista liittyi työn resursointiin. *Opettajan toivottiin voivan keskittyä tekemään opetustyötä riittävän pienissä opetusryhmissä ja suunnittelutunteja toivottiin lisää*. Osa kehittämistoiveista liittyi palkkaukseen. Myös opettajan rooliin ja opettajan työn arvostukseen kiinnitettiin huomiota. Opettajien vastauksissa oli nähtävissä toiveita opettajien substanssiosaamisen kehittämiseen.

Oman alan käytännön työn osaaminen olisi oltava ehtona pääsyksi ammatillisen puolen opettajaksi.

Opettajien yhteistyötaitoja tulisi kehittää. Lisäksi toivottiin, että eri ammatti-/koulutusaloja ja oppilaitoksia arvostettaisiin tasavertaisina sekä ymmärrettäisiin koko oppilaitoksen olevan vastuussa yhteisestä kasvatustehtävästä. Vastauksissa näkyivät myös uuden tekniikan hallintaan liittyvät kehittämistarpeet, sekä verkko-opiskelun kehittäminen ylipäättään. Lisäksi pedagogiikkaa ja pedagogiikkaan liittyviä taitoja haluttiin opettajan työssä kehittää. Opettajat toivoivat muun muassa erilaisia oppimismenetelmiä, lisää pedagogisia valmiuksia sekä yleensä kasvatus- ja oppimisenäkemyksen selventämistä.

Laaja-alaisen pedagogisen osaamisen vieminen uusille linjoille. Kehittää välineet tukea oppimaan oppimista, eikä niinkään ylläpitää opettamisen taitojen pilkuntarkkaa hiomista.

Opettajat toivoivat muutosta häiriikköoppilaiden käsittelyyn. Monissa vastauksissa käsiteltiin nuorten ja heidän ongelmiansa ymmärryksen tärkeyttä ja erilaisten oppijoiden huomioimista entistä paremmin. Työolosuhteetkin kaipaisivat kehittämistä.

Ei liity ammattiin, mutta turvalliset työolosuhteet kaikille opettajille. Homekoulut on purettava ja sisäilmaongelmat ratkaistava.

Opettajankoulutusta haluttiin muuttaa monin tavoin. Ammatillisen koulutuksen opettajista osan mielestä opettajankoulutus on liian teoreettista, ja koulutukseen toivottiinkin lisää käytännönläheisyyttä. Opettajankoulutusta pidettiin myös liian lyhyenä.

Haastateltujen mielestä opettajankoulutuksen valinnoissa voisi korostaa normista poikkeavia persoonia, eri kulttuureista tulevia opiskelijoita sekä paineensietokykyä. Opettajiksi opiskelevilla tulisi olla vuorovaikutustaitoja ammatilliseen yhteistyöhön ja toimimiseen

oppilaiden vanhempien kanssa sekä taitoa alakulttuurien ymmärtämiseen. Harjoittelussa olisi korostettava käytännön valmiuksia ja opettajaprofessio tulisi sitoa muihin elämän-alueisiin. Opettajat tarvitsevat valmiuksia tulevaisuuden kohtaamiseen, ristiriitatilanteiden ja ryhmäilmiöiden kohtaamiseen. Opetettavia asioita pitäisi voida havainnollistaa ja konkretisoida enemmän. Opettajantutkinnot voisivat olla vieläkin laaja-alaisempia.

Yleissivistävän koulutuksen opettajat haluaisivat kehittää opettajan ammattia siten, että siinä keskityttäisiin opettajan kasvatus- ja opetustehtävään, selkeytettäisiin työnkuvaa. Keskeistä tulisi olla oppilaiden kohtaaminen, ryhmän hallinta ja oppilaiden tarpeiden huomioon ottaminen. Työn arvostus ja palkkaus sekä fyysiset puitteet kaipaivat kehittämistä. Myös ammatillisen koulutuksen opettajilla korostui tarve työnkuvan selkeyttämiseen siten, että voisi enemmän keskittyä varsinaiseen opetustehtävään riittävän pienissä opetusryhmissä. Opettajankoulutukseen toivottiin enemmän käytännönläheisyyttä.

6.4 Opettajien osaamisen kehittäminen

Avoimella kysymyksellä tiedusteltiin vielä, miten opettajien osaamista voitaisiin parhaiten kehittää. Yleissivistävän koulutuksen opettajat korostivat *täydennyskoulutuksen merkitystä*. Sen tulisi kuitenkin perustua enemmän opettajien omaan mielenkiintoon ja vapaaehtoisuuteen. Toisaalta osa opettajista korosti velvollisuutta täydennyskoulutukseen. Joidenkin opettajien mielestä täydennyskoulutus ei yksin riitä, vaan heidän mielestään opettajat tarvitsisivat jatkokoulutusta ja lisäpäätevyitymistä.

Opettajat esittivät myös *vertaistuen ja mentoroinnin sekä työnohjauksen tarjoamista* kehitettäessä opettajien osaamista. Työyhteisöjen kehittäminen kaikkienensa auttaisi opettajia heidän työssään. Yhtenä konkreettisenä esimerkkinä mainittiin tutustuminen muiden opettajien toimintaan ja yhteisen suunnitteluajan järjestäminen sekä yhteistyön lisääminen. Kokonaistyöajan uskottiin auttavan mahdollisuuksien järjestämisessä. Opettajien osaamisen kehittämisen arveltiin edellyttävän lisäksi opettajan työnkuvan muuttamista ja viime kädessä opettajankoulutuksen muutosta.

Ammatillisen koulutuksen opettajien mukaan osaamista voitaisiin parhaiten kehittää *täydennyskoulutuksella*. Hyvinä osaamisen kehittämisen tapoina nähtiin myös *työelämäjaksoit, mentorointi ja vertaistuki*. Kannatusta sai *omassa organisaatiossa tapahtuva tiimioppiminen*. Muutama vastaaja uskoi omaehtoiseen oppimiseen, ja muutaman mukaan opettajankoulutuksen kehittäminen on vastaus opettajan osaamisen kehittämiseen.

Jos puhutaan ammatillisen opettajan työstä, niin edellytys osaamisen kehittämiseen on vahva ammatillinen koulutus ja työkokemus. Sen jälkeen yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa ohjataan uudet opettajat hakemaan välineet kohdata tuleva työ.

Työelämän osuutta omassa kehittämisessä tuotiin esiin monin tavoin.

Koulutuksella, paremmilla työelämäyhteyksillä, kollegiaalisella tuella, mahdollistamalla parempi paneutuminen työhön, siis aikaa kehittää itseään työajan puitteissa. Nyt eletään kädestä suuhun. Erityisesti lyhyen työuran omaavalla opettajalla menee kaikki aika työstä selviytymiseen.

Työelämätaidot ja oman alan tuntemus ovat tärkeä osa ammatillisen opettajan osaamista. Opettajilla on tarvetta sekä pedagogisiin koulutuksiin ja monimuotoisiin täydennyskoulutuksiin että oman alan työelämäjaksoihin.

Haastateltujen mukaan täydennyskoulutus pitäisi liittää tiiviimmin koulutyöhön ja koulun kehittämiseen dialogisessa, vertaisoppimisen muodossa eikä passiivisena vastaanottamisena. Täydennyskoulutuksen tulisi keskittyä opettajien omien toimintatapojen uudistamiseen ja oman alan kehityksen seuraamiseen sekä tulevaisuuden osaamisvalmiuksien kehittämiseen.

Opettajan osaamisen kehittämisessä painottui täydennyskoulutus. Muina keskeisinä kehittämisen välineinä mainittiin vertaistuen, mentoroinnin ja työnohjauksen tarjoaminen sekä koko työyhteisön kehittäminen. Ammatillisessa koulutuksessa hyvinä tapoina nähtiin lisäksi työelämäjaksot ja omassa organisaatiossa tapahtuva tiimioppiminen.

7

Täydennyskoulutus

7.1 Opettajan työssä pysyminen ja täydennyskoulutus

Opettajilta tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, millaiset täydennyskoulutuksen sisällöt edesauttaisivat opettajaa pysymään opettajan tehtävissä. Yleissivistävän koulutuksen opettajat painottivat täydennyskoulutusta, jossa *tarjottaisiin hyödyllisiä käytännön esimerkkejä ja kehitettäisiin opettajan pedagogisia taitoja*. Opettajat tarvitsevat yhä enemmän *vuorovaikutustaitoja erityisesti oppilaiden ja vanhempien kohtaamisessa sekä ryhmien hallinnassa*.

Työssä pysymistä vahvistaisi myös ala- ja oppiainekohtainen koulutus, josta yhtenä esimerkkinä mainittiin tieto- ja viestintätekniikka. Tärkeinä aloina mainittiin lisäksi erityispedagogiikka ja sen piirissä erilaiset ja haastavat oppilaat. Tärkeitä sisältöjä olivat opettajien mielestä monikulttuurisuus ja kansainvälisyys. *Yleisenä periaatteena oli, että koulutus lähtee opettajan omista tarpeista ja käsittelee ajankohtaisia teemoja*. Lisäksi opettajat nostivat esille tietoa ja ymmärrystä syventävän koulutuksen sekä koulutuksen kokonaisvaltaisuuden. Tällöin mahdollisuutena on lisäpätevyyden hankkiminen. Vertaistuki ja toisilta oppiminen sekä työyhteisön hyvinvointiin liittyvä koulutus edesauttavat myös työssä pysymisessä.

Ammatillisen koulutuksen opettajat toivoivat eniten *oman alan ja substanssiosaamisen kehittämiseen* liittyviä koulutuksia. Lisäksi toivottiin täydennyskoulutusten olevan opettajan omista toiveista nousevia. Muita toivottuja sisältöjä olivat *pedagogisen osaamisen kehittämiseen* liittyvät koulutukset sekä *erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohtaamiseen* liittyvät

koulutukset. Myös monikulttuuriseen osaamiseen kaivattiin lisää potkua koulutuksista. Lisäksi toivottiin työhyvinvointiin, sosiaalisen median käyttämiseen sekä vuorovaikutustaitoihin liittyviä koulutuksia.

Vastauksissa tuotiin esiin onnistuneita täydennyskoulutuskokemuksia, joilla oli vahva merkitys siinä, miten täydennyskoulutuksiin suhtaudutaan jatkossa.

Itse menen heti, kun opetellaan kanssakäymisen ja vuorovaikutuksen taitoja. Katsokaa, mitä tarjottiin Satakunnassa ammattikorkeakoulun kehitysvaiheessa. Ne olivat monipuolisia sisältöjä. He jotka oikeasti sisäistivät sisällöt, jaksavat vieläkin hyvin.. Talkootyötä ei pidä paheksua. Missio, jossa voi panostaa omallakin ajalla, on antoisa. Sen myymisen pitäisi onnistua.

Opettajan työn turvallisuuteen sekä verkosto-osaamiseen liittyviä koulutuksia toivottiin:

Opettajien itseluottamusta työssä pärjäämisen näkökulmasta tulisi kehittää, esimerkkinä fyysisen uhkan kokemisen torjunta.

Ammatillista koulutusta edustavat haastatellut kaipasivat täydennyskoulutusta työelämän tuntemuksessa ja valmiuksissa työelämälähtöiseen opetukseen, jonka tärkeänä piirteenä on ajan tasalla pysyminen ja kouluttautumisen oikea-aikaisuus. Täydennyskoulutuksen tulisi kohdistua vuorovaikutuksen ja verkostoitumisen lisäämiseen sekä tieto- ja viestintätekniikkaan. Oppilaitosten esimiehet tarvitsisivat koulutusta pedagogisessa johtajuudessa.

Yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä opettajan työssä pysymistä auttaisi täydennyskoulutus, jossa tarjottaisiin hyödyllisiä käytännön esimerkkejä ja kehitettäisiin opettajan pedagogisia taitoja. Yhä enemmän tarvittaisiin myös vuorovaikutustaitoja erityisesti oppilaiden ja vanhempien kohtaamisessa sekä ryhmien hallinnassa. Yleisenä periaatteena esitettiin, että koulutus lähtee opettajan omista tarpeista ja käsittelee ajankohtaisia teemoja. Ammatillisen koulutuksen opettajat toivoivat eniten oman alan ja substanssiosaamisen kehittämiseen liittyviä koulutuksia. Myös pedagogisen osaamisen kehittämiseen liittyvät koulutukset sekä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohtaamiseen liittyvää koulutusta kaivattiin.

7.2 Opettajien osallistumista kannustava täydennyskoulutus

Ammatillisen koulutuksen opettajat olivat valmistumisensa jälkeen saaneet huomattavasti enemmän täydennyskoulutusta (keskimäärin 10,7 kuukautta) kuin yleissivistävän koulutuksen opettajat (keskimäärin 4,6 kuukautta) ja muut-ryhmän edustajat (keskimäärin 6,1 kuukautta). Kyse on tietysti paitsi mahdollisuudesta yleensäkin saada täydennyskoulutusta myös koulutuksen kiinnostavuudesta.

Miten täydennyskoulutusta voitaisiin kehittää, jotta se kannustaisi opettajia osallistumaan siihen? Avoimeen kysymykseen vastanneiden yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä täydennyskoulutusta olisi kehitettävä siten, että se järjestettäisiin *paikallisesti työaikana, jolloin opetuksesta huolehtisi sijainen*. Koulutuksen tulisi olla *pitkäkestoista ja sen tulisi tarjota mahdollisuus lisäpätevyyteen*. Se voisi olla luonteeltaan pakollista ja opettajilla olisi velvollisuus osallistua koulutukseen.

Täydennyskoulutuksen *sisältöjen tulisi olla ajankohtaisia ja käytännöllisiä, opettajan arkea helpottavia*. Koulutuksen valinnaisten aiheiden pitäisi perustua opettajien tarpeisiin. Aineenopettajien kohdalla koulutuksen tulisi kohdistua opettajan omaan oppiaineeseen ja se olisi järjestettävä saman oppiaineen opettajien verkostona. Yhtenä keskeisenä täydennyskoulutukseen houkuttelevana teemana yleissivistävän koulutuksen opettajat pitivät *työyhteisön hyvinvointiin liittyvää koulutusta ja vertaistukea sekä toimintaa pienryhmissä*. Vastaajat korostivat, että *täydennyskoulutus hyvin järjestettynä on sisällöltään laadukasta ja siitä vastaavat korkeatasoiset kouluttajat*. Ulkopuolisen tahon, esimerkiksi yliopiston tulisi huolehtia koulutuksen järjestämisestä.

Ammatillisen koulutuksen opettajat pitivät tärkeimpinä kehittämisen kohteina *ylipäättään mahdollisuutta osallistua koulutukseen ja työnantajan tukea osallistumiselle*. Oppilaitoksen rooli täydennyskoulutuksen mahdollistajana on suuri. Monet ammatilliset opettajat toivoivat joustavuutta täydennyskoulutukseen. Työnantajan tuki tähän voisi olla esimerkiksi koulutuksen järjestäminen omassa organisaatiossa tai palkallinen koulutus. Lisäksi toivottiin mielenkiintoisia sisältöjä ja täydennyskoulutuksen tavoitettavuutta eri alueilta. Osa vastaajista toivoi koulutusten tarjoavan suoraa hyötyä omaan työhön. Osallistujien tarpeita on kuultava jo koulutuksen suunnitteluvaiheessa.

Opettaja kokee täydennyskoulutuksen itselleen merkitykselliseksi; saa siitä uusia eväitä oman työnsä kehittämiseen. Tarvitaan opettajien toiveiden mukaista työn kehittämistä tukevaa koulutusta. Usein se tekniikan aloilla liittyy alan substanssivalmiuksien kehittämiseen. Nykyisin on runsaasti koulutusta tarjolla mutta sisällöt koetaan usein vieraaksi. Koulutussisällöillä pyritään ohjaamaan opettajien ajattelua haluttuun suuntaan ja opettajat hylkivät tämäntyyppistä koulutusta.

Muutama opettaja näki ulkoisten palkkioiden motivoivan koulutukseen osallistumista. Esimerkiksi koulutusten merkitys virkistymisessä sekä työssäjaksamisessa koettiin tärkeäksi.

Opettajia osallistumaan kannustava täydennyskoulutus olisi yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä paikallisesti työaikana järjestettyä. Sisältöjen tulisi olla ajankohtaisia ja käytännöllisiä, opettajan arkea helpottavia. Koulutuksen tulisi myös olla pitkäkestoista ja sen tulisi tarjota mahdollisuus lisäpätevyyteen. Ammatillisen koulutuksen opettajat näkivät lisäksi tärkeänä kehittämisen kohteina ylipäättään mahdollisuuden osallistua koulutukseen ja työnantajan tuen osallistumiselle.

7.3 Työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin osallistuminen

Täydennyskoulutuksen eri toteutusmuodoista keskeisenä kiinnostuksen kohteena tutkimuksessa oli työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin osallistuminen. Opettajia pyydettiin ilmoittamaan, mihin koulutusmuotoihin he olivat osallistuneet valmistuksen jälkeen. Heillä oli mahdollisuus valita koulutusmuoto esitetystä listasta.

Merkittävin, ja varsin luonteva, ero vastaajien välillä oli se, että ammatillisen koulutuksen opettajat olivat osallistuneet huomattavasti enemmän erilaisiin työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin. Eniten opettajat olivat osallistuneet tutustumiskäynteihin yrityksiin, työelämän asiantuntijoiden järjestämiin koulutustilaisuuksiin, opetustoimen järjestämiin tilaisuuksiin, työelämän kanssa järjestettäviin kehittämishankkeisiin ja oppilaitosten työelämäjaksoihin. Yleissivistävän koulutuksen opettajien osallistuminen jäi vähäiseksi lukuun ottamatta yrityksiin suuntautuneita tutustumiskäyntejä (*ks. liite 8*).

Myös vapaissa vastauksissa ammatillisen koulutuksen opettajat pitivät hyödyllisenä käydä oman alan työssä muutamien opetusvuosien väliajoin. Tämä takaisi heidän mielestään ajan tasalla pysymisen ja ammatillisen kasvun sekä auttaisi jaksamaan. Työelämästä oppimisen merkitystä toivat esiin erityisesti ammatillisen toisen asteen opettajat. Siirtymiselle asetettiin ehtoja, joiden tulisi täytyä, jotta alan vaihtaminen olisi mielekästä. Palkan tulisi olla parempi ja työssä enemmän itsenäisyyttä sekä vapautta. Lomat eivät saisi vähentyä.

Mielestäni molempiin suuntiin olisi hyvä tapahtua tutustumista, sillä varsinkin ammatillisella puolella ajan hermolla pysyminen on tärkeää ja toisaalta kentällä ei välttämättä tiedetä, miten opetetaan.

Varsin luontevaa on, että ammatillisen koulutuksen opettajat ovat osallistuneet huomattavasti enemmän työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin kuin yleissivistävän koulutuksen opettajat. Se takaa ajan tasalla pysymisen.

7.4 Tulevaisuudessa ennakoitavat uudet täydennyskoulutuksen järjestämismuodot

Tulevaisuudessa ennakoitavia uusia täydennyskoulutuksen järjestämismuotoja käsittelevään avoimeen kysymykseen annetuissa vastauksissa yleissivistävän koulutuksen opettajat mainitsivat *etä-, verkko ja monimuoto-opiskelun sekä sosiaalisen median hyödyntämisen*. Vastajat korostivat *omaan työyhteisöön kohdistuvaa kollegiaalista yhteistyötä ja pienryhmätyöskentelyä sekä mentorointia*. Konkreettisenä esimerkkinä esitettiin *toisten opettajien työhön tutustumista ja "varjostamista"*. Uudenlainen täydennyskoulutus voisi olla myös *kansainvälistä toimintaa, johon sisältyisi opettajavaihtoa*.

Ammatillisen koulutuksen opettajien mukaan tulevaisuudessa on ennakoitavissa melko samantyyppisiä täydennyskoulutuksen järjestämisuotoja kuin nykyäänkin. Tulevaisuuden täydennyskoulutus on opettajien mielestä *verkko-opiskelua tai monimuoto-opiskelua*, jossa käytetään sosiaalisen median välineitä. Nämä menetelmät ovat jo nykyäänkin melko suosittuja. Verkko-opiskelu mahdollistaa opiskelun joustavasti omalla ajalla ja omassa aikataulussa. Muina täydennyskoulutuksen muotona nähtiin erilaiset *työelämäkoulutukset, oppilaitosverkot ja opettajien liikkuvuus oppilaitosten välillä*. Osa opettajista toivoi myös nykyistä pidempiä koulutusjaksoja sekä joustavuutta täydennyskoulutukseen. Opettajat uskoivat, että tulevaisuuden täydennyskoulutussisällöt nousevat ajankohtaisista opetusalan kysymyksistä.

Tulevaisuuden täydennyskoulutusmuotoina nähtiin etä-, verkko ja monimuoto-opiskelu sekä sosiaalisen median hyödyntäminen. Korostettiin omaan työyhteisöön kohdistuvaa kollegiaalista yhteistyötä ja pienryhmätyöskentelyä sekä mentorointia. Uudenlainen täydennyskoulutus voisi olla myös kansainvälistä toimintaa, johon sisältyisi opettajavaihtoa. Ammatillisessa koulutuksessa tulevaisuuden koulutusmuotoina nähtiin lisäksi työelämäkoulutus ja oppilaitosverkot.

8

Yhteenveto

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut saada tietoa sekä opetuslalle hakeutumisen perusteista, alalla tapahtuvan työvoiman liikkuvuudesta, alalta poistumisesta ja yleisestä sitoutumisesta että ymmärrystä alalle kiinnittymisen ja liikkuvuuden taustalla olevista tekijöistä. Myös opettajaprofessioon liittyviä jatkuvasti muuttuvia osaamistarpeita on kartoitettu. Liikkuvuus tarkoittaa tässä opettajan työuran aikana tapahtuneita muutoksia ja opettajien halukkuutta vaihtaa ammattiaan tai työpaikkaansa.

Yleissivistävän koulutuksen opettajista osa tiesi jo lapsena haluavansa opettajaksi ja osalla kiinnostus oli herännyt matkan varrella vähitellen, viimeistään yliopistossa tai korkeakoulussa. Motiiveina opetuslalle hakeutumiseen olivat pääasiassa olleet yleinen kiinnostus tiettyjä oppiaineita kohtaan, esikuvien antama myönteinen malli opettajan työstä sekä ammatin näyttäytyminen merkityksellisenä ja haastavana.

Ammatillisen koulutuksen opettajista useimmat päättivät opettajaksi hakeutumisesta työskenneltyään pidemmän tai lyhyemmän aikaa oman ammattialansa työtehtävissä. Opettajan työhön hakeutumisen motiiveina olivat yhtäältä sisäiset tekijät, kuten halu kehittyä ammatillisesti ja edetä uralla, kiinnostus opetuslala ja oman ammatin kehittämistä kohtaan ja toisaalta ulkoiset tekijät, kuten opettajan ammatin työajat, lomat ja palkkaus sekä opettajan ammatin luonne ja ominaisuudet.

Muualta opetustehtäviin oli yleissivistävän koulutuksen opettajista työuransa aikana siirtynyt runsas kymmenesosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista lähes puolet. Yleissivistävän koulutuksen sisällä toisiin tehtäviin oli siirtynyt reilu kymmenes ja ammatillisen

koulutuksen sisällä noin viidesosa opettajista. Uransa aikana opetustehtävistä muihin tehtäviin oli yleissivistävän koulutuksen opettajista siirtynyt noin kymmenesosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista viidesosa.

Opettajien siirtyessä opettajan työstä toisiin tehtäviin oli usein ollut syynä oman itsensä kehittäminen, kiinnostus uralla etenemiseen ja joskus vaihtelunhalu. Varsinkin hallinnollisiin tehtäviin oli siirrytty tavoitteellisesti hakeutuen tai sattumalta tehtävien avauduttua. Opettajan työn on myös koettu muuttuneen raskaaksi.

Opetusalan sisällä tehtäviä vaihtaneet yleissivistävän koulutuksen opettajat ovat yleensä siirtyneet toisen asteen tai aineen opettajiksi, erityisopettajiksi ja opinto-ohjaajiksi. Luontevaa on ollut myös siirtyminen hallinnollisiin tehtäviin, projektitehtäviin ja erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Varsinainen poistuminen opetusosalta on ollut vähäisempää ja silloin on siirrytty yrittäjiksi, konsulteiksi, toimittajiksi tai myynti- ja toimistotöihin. Ammatillisen koulutuksen opettajat ovat hallinnollisten tehtävien lisäksi siirtyneet omille ammattialoilleen kuten koneistajiksi ja suunnittelijoiksi tai perustaneet oman alansa yrityksiä.

Ammatin vaihtamista oli vakavasti harkinnut yleissivistävän koulutuksen opettajista viidesosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista vajaa viidesosa. Työpaikan vaihtamista oli yleissivistävän koulutuksen opettajista vakavasti harkinnut vajaa kolmasosa ja ammatillisen koulutuksen opettajista neljäsosa. Muihin tehtäviin siirtymisen harkinnan syinä korostettiin halua itsensä kehittämiseen ja uusien haasteiden kohtaamiseen. Myös opettajan työnkuvan on koettu muuttuneen, vaatimusten lisääntyneen, sekä oppilaiden että heidän vanhempiansa olevan aikaisempaa hankalampia. Työhön liittyvä muu kuin varsinainen opetustyö on lisääntynyt. Työssä pysymiseen vaikuttavista tekijöistä tärkeimmäksi on koettu työyhteisön henkilösuhteet ja ilmapiiri.

Työhöntulo-ohjauksen muodoista vastavalmistuneet opettajat kokivat uransa alkuvaiheessa hyötyvänsä eniten kollegoiden antamasta tuesta erityisesti, kun se toteutui kokeneen opettajan mentorointina, rehtorin tai kokeneen opettajan tukena. Vastaavasti myös tärkeimpinä sisältöinä pidettiin oppilaitokseen, sen henkilökuntaan ja toimintakulttuuriin tutustuttamista. Toiseksi tärkeimmiksi arvioitiin vuorovaikutuksen ja pedagogiset taidot. Induktiovaiheen tuen hyötyinä nähtiin monipuoliset ammatilliset, mentaaliset ja sosiaaliset tekijät: työssä viihtyminen ja jaksaminen sekä sitoutuminen oppilaitokseen ja oppilaisiin.

Yleissivistävän koulutuksen opettajat halusivat kehittää opettajan ammattia siten, että siinä keskityttäisiin opettajan kasvatus- ja opetustehtävään, selkeytettäisiin työnkuvaa. Keskeistä tulisi olla oppilaiden kohtaaminen, ryhmän hallinta ja oppilaiden tarpeiden huomioon ottaminen. Työn arvostus ja palkkaus sekä fyysiset puitteet kaipaivat kehittämistä. Myös ammatillisen koulutuksen opettajilla korostui tarve työnkuvan selkeyttämiseen siten, että voisi enemmän keskittyä varsinaiseen opetustehtävään riittävän pienissä opetusryhmissä. Opettajankoulutukseen toivottiin enemmän käytännönläheisyyttä.

Opettajan tämän hetken osaamisvaatimuksina korostuivat kaikilla koulutusaloilla oppiaineen hallintaan liittyvät ja yleiset pedagogiset valmiudet sekä luovan ajattelun taidot. Lähitulevaisuuden osaamisvaatimuksina korostuivat edelleen yleiset pedagogiset valmiudet, oppiaineen hallintaan liittyvät valmiudet, tietotekniikan ja viestinnän hallinta ja pedagoginen osaaminen, luovan ajattelun taidot, moninaisuuden tunteminen ja sen kehittäminen sekä opiskelun erityistuen järjestämiseen liittyvät valmiudet. Lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajat korostivat muun muassa ohjaamista, teorian ja käytännön yhdistämistä, yhteistyötä ja yhteistoimintaa sekä erityisesti työelämäyhteistyöhön liittyviä valmiuksia.

Opettajan osaamisen kehittämisessä painottui täydennyskoulutus. Muina keskeisinä kehittämisen välineinä mainittiin vertaistuen, mentoroinnin ja työnohjauksen tarjoaminen sekä koko työyhteisön kehittäminen. Ammatillisessa koulutuksessa hyvinä tapoina nähtiin lisäksi työelämäjaksot ja omassa organisaatiossa tapahtuva tiimioppiminen.

Täydennyskoulutuksen tulisi yleissivistävän koulutuksen opettajien mielestä olla paikallisesti työaikana järjestettyä. Sisältöjen tulisi olla ajankohtaisia ja käytännöllisiä, opettajan arkea helpottavia. Koulutuksen tulisi myös olla pitkäkestoista ja sen tulisi tarjota mahdollisuus lisäpätevyYTEEN. Ammatillisen koulutuksen opettajat näkivät lisäksi tärkeänä kehittämisen kohteina ylipäätään mahdollisuuden osallistua koulutukseen ja työnantajan tuen osallistumiselle.

Tulevaisuuden täydennyskoulutusmuotoina pidetään etä-, verkko- ja monimuoto-opiskelua sekä sosiaalisen median hyödyntämistä. Täydennyskoulutus voi olla myös omaan työyhteisöön kohdistuvaa kollegiaalista yhteistyötä, pienryhmätyöskentelyä, mentorointia tai vaikka kansainvälistä toimintaa, johon sisältyisi opettajavaihtoa. Ammatillisessa koulutuksessa tulevaisuuden koulutusmuotoina nähdään lisäksi työelämäkoulutus ja oppilaitosverkostot.

Opettajien liikkuminen opetusalan sisällä tai pois opetusosalta jollekin muulle alalle on nähtävissä varsin monisäkeisenä prosessina. Perusteet liikkumiselle liittyvät usein opettajan henkilökohtaiseen uralla etenemiseen. Ne näyttävät harvoin olevan äkillisiä tai johonkin yhteen syyhyn perustuvia. Monet muissa maissa havaitut opettajan ammattiin liittyvät uhat eivät ainakaan vielä näytä olevan arkipäivää maassamme.

Lähteet

- Hanhijoki, I., Katajisto, J., Kimari, M. & Savioja, H. 2009. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020. Tulevaisuuden työpaikat – osaajia tarvitaan. Opetushallitus. Helsinki: Edita. http://www.oph.fi/download/46470_koulutus_ja_tyovoiman_kysynta_2020.pdf
- Laaksola, H. 2007a. Moni opettaja lähtökuopissa. *Opettaja* 48–49 (30.11.2007), 11.
- Laaksola, H. 2007b. Opettajan ammatti ei ole enää elämäntyö. *Opettaja* 48–49 (30.11.2007), 5.
- Lehto, A-M. & Sutela, H. 2008. Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2008. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-467-930-5.html
- Nissinen, K. & Välijärvi, J. 2011. Opettaja- ja opettajankoulutustarpeiden ennakoinnin tuloksia. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 43.
- Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2006a. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi. Opettajien peruskoulutus 2005 ja seuranta 2002–2005. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 28.
- Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2006b. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998–2005. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 29.
- Piesanen, E., Kiviniemi, U. & Valkonen, S. 2007. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman seuranta ja arviointi. Opettajien täydennyskoulutus 2005 ja seuranta 1998–2005 oppiaineittain ja oppialoittain eri oppilaitosmuodoissa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 38.
- Tynjälä, P. 2006. Opettajan asiantuntijuus ja työolot. Teoksessa A-R. Nummenmaa & J. Välijärvi (toim.) *Opettajan työ ja oppiminen*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 99–122.

Liitteet

Liite 1. Verkkokyselylomake

<input type="radio"/>	918 Vehmaa	<input type="radio"/>	918 Ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto, mikä? :
<input type="radio"/>	921 Vesanto	<input type="radio"/>	919 Alempi korkeakoulututkinto (ml. alempi amk-tutkinto), mikä? :
<input type="radio"/>	922 Vesilähti	<input type="radio"/>	920 Ylempi korkeakoulututkinto (ml. ylempi amk-tutkinto), mikä? :
<input type="radio"/>	924 Veteli	<input type="radio"/>	921 Lisensiaatin tutkinto
<input type="radio"/>	925 Vieremä	<input type="radio"/>	922 Tohtorin tutkinto
<input type="radio"/>	926 Vihanti	<input type="radio"/>	923 Jokin muu, mikä? : _____
<input type="radio"/>	927 Vihti	<input type="radio"/>	924 No Answer
<input type="radio"/>	931 Viitasaari		
<input type="radio"/>	934 Vimpeli		
<input type="radio"/>	935 Virolahti		
<input type="radio"/>	936 Virrat		
<input type="radio"/>	941 Vårdö		
<input type="radio"/>	942 Väihäkylä		
<input type="radio"/>	945 Vöyri		
<input type="radio"/>	972 Yli-Ii		
<input type="radio"/>	976 Ylitornio		
<input type="radio"/>	977 Ylivieska		
<input type="radio"/>	980 Ylöjärvi		
<input type="radio"/>	981 Ypäjä		
<input type="radio"/>	989 Ähtäri		
<input type="radio"/>	992 Äänekoski		
<input type="radio"/>	No Answer		

PEDAGOGINEN ASiantuntijuus LIIKKEESSÄ.
Opettajatarpeen ja opettajien osaamisvaatimusten ennakointi.

02/ Vastajaan koodi, katso lähetekirjeestä.
(0 - 99999)

TAUSTATIEDOT

Äidinkieli

- Suomi
- Ruotsi
- Muu, mikä
- No Answer

Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- No Answer

Syntymävuosi

(1940 - 1995)

Asuinpaikkakunta

Em. tutkinnon suorittamisvuosi

(1950 - 2010)

Opettajan kelpoisuus (Myös esim. 60 op. opettajan pedagogiset opinnot tai auskultointi)

- Ei
- On
- No Answer

78

Opettajaksi valmistumisvuosi

(1950 – 2010)

--	--	--	--

Yliopisto tai korkeakoulu, jossa olet valmistunut opettajaksi

- Helsingin yliopisto
- Joensuun yliopisto
- Jyväskylän yliopisto
- Lapin yliopisto
- Oulun yliopisto
- Tampereen yliopisto
- Turun yliopisto
- Taideteollinen korkeakoulu
- Teatterikorkeakoulu (ped. opinnot HY:ssä)
- Sibellius-Akatemia
- Åbo Akademi
- Tampereen teknillinen yliopisto (ped. opinnot TaY:ssä)
- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Tampereen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Oulun seudun ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu
- Jokin muu oppilaitos, mikä? : _____

79

710

Opiskelitko opettajaksi oman työsi ohella?

- Kyllä, missä määrin (kuukausina) : _____
- En
- No Answer

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tilannettasi tällä hetkellä?

- Vakituisen kokopäivätyö opettajana
- Määräaikainen kokopäivätyö opettajana

- Osa-aikatyö opettajana, tunteja viikossa : _____

- Kokopäivä- tai osa-aikatyö muuna kuin opettajana
- Itsenäinen yrittäjä/ammattinharjoittaja/freelancer
- Työllistetty/työhargoittelessa
- Työtön työnhakija, edell. työ päättyi vuonna : _____

- Työvoimakoulutus tai vastaava
- Päätoiminen opiskelu (johtaa tutkintoon tai arvosanaan)
- Perhevapaa (äitiys-/isyyys-/vanhempain-/hoitovapaa)
- Muu, mikä?
- No Answer

?

Mikäli olet määräaikaisessa työ- tai virkasuhteessa opettajana, mikä on tärkein peruste määräaikaisuudelle? Valitse yksi annetuista vaihtoehdoista.

- Työn luonne (esim. projekti- tai kausiluontoisuus)
- Sijaisuus
- Avoimen viran/toimen hoito
- Tehtävää ei ole vakinaistettu
- Työ on määräaikainen omasta aloitteestani
- En tiedä työni määräaikaisuuden perustetta
- Muu, mikä? : _____
- No Answer

?

Kuinka pitkäksi ajaksi (kuukausina) määräaikainen työ- tai virkasuhteesi opettajana on solmittu?

(1 - 120)

--	--	--	--	--	--

?

Edelsikö nykyistä määräaikaista työ- tai virkasuhdettaisi määräaikainen työ- tai virkasuhde saman työnantajan palveluksessa?

- Ei
- Kyllä
- No Answer

Mikä on päätyönantajasi?

- Yksityinen yritys
- Kunta, kuntayhtymä
- Valtio, valtion liikelaitos
- Järjestö, seurakunta, säätiö tai vastaava
- Oma yritys, vastaanotto, toiminiimi tms.
- Muu, mikä? : _____
- No Answer

Nykyinen tai edellinen virka-/ammattinimike opetusalla

- Aineenopettaja
- Erityisopettaja/erityisluokanopettaja
- Lehtori
- Luokanopettaja
- Päätoiminen tuntiopettaja
- Rehtori/vararehtori
- Yliopettaja
- Muu, mikä?
- No Answer

- No Answer

Työvuodet opetustehtävissä

- Ei lainkaan
- 1 - 3 vuotta
- 4 - 5 vuotta
- 6 - 15 vuotta
- Yli 16 vuotta
- No Answer

Työvuodet muissa kuin opetustehtävissä

- Ei lainkaan
- 1 - 3 vuotta
- 4 - 5 vuotta
- 6 - 15 vuotta
- Yli 16 vuotta
- No Answer

Työpaikan sijaintikunta

- 20 Akaa
- 5 Alajärvi
- 9 Alavieska
- 10 Alavus
- 16 Asikkala
- 18 Askola
- 19 Aura
- 35 Brändö
- 43 Eckerö
- 46 Enonkoski
- 47 Enontekiö
- 49 Espoo
- 50 Eura
- 51 Eurajoki
- 52 Evijärvi
- 60 Finström
- 61 Forssa
- 62 Föglö
- 65 Geta
- 69 Haapajarvi
- 71 Haapavesi

Ammattiryhmä, mihin ensisijaisesti kuulut?

- Perusasteen luokanopettajat
- Perusasteen aineenopettajat
- Lukion opettajat
- Ammatillisen nuorisokoulutuksen opettajat
- Ammatillisen aikuiskoulutuksen opettajat
- Ammattikorkeakoulujen opettajat
- Opettajankouluttajat
- Erityisopettajat
- Lastentarhanopettajat
- Koulutusorganisaation johto
- Koulutusorganisaation muu henkilöstö
- Eri alojen tutkintoja edustavat työelämän edustajat
- Asiantuntijat ja tutkijat
- Opetushallinnon edustajat
- Muu, mikä? : _____
- No Answer

Missä oppilaitoksessa sinulla on tällä hetkellä eniten

tunteja?

- Peruskoulussa, lukiossa tai erityiskoulussa luokanopettajana
 - Peruskoulussa, lukiossa tai erityiskoulussa aineenopettajana
 - Ammattikorkeakoulussa
 - Ammatillista nuorisokoulutusta antavassa oppilaitoksessa
 - Ammatillista aikuiskoulutusta antavassa oppilaitoksessa
 - Muussa ammatillisessa oppilaitoksessa, missä? :
-
- Vapaa sivistystyön oppilaitoksessa
 - Varhaiskasvatuksessa
 - No Answer

Pääasialliset opetusaineet, joita opetat peruskoulussa, lukiossa tai erityiskoulussa

- äidinkieli ja kirjallisuus
- englanti
- ruotsi
- ranska
- saksa
- venäjä
- matematiikka
- ympäristö- ja luonnontieto
- biologia
- maantieto
- fysiikka
- kemia
- terveystieto
- uskonto
- elämänkatsomustieto
- historia
- yhteiskuntaoppi
- musiikki
- kuvataide
- käsityö
- liikunta
- kotitalous
- oppilaanohjaus
- erityisopetus
- tieto ja viestintäteknikka
- filosofia
- psykologia
- valinnaiset kurssit
- integroidut kurssit
- maahanmuuttajaopetus

I suomi toisena (52) kielenä opetus
 jokin muu, mikä? : _____

Pääasiallisen ala, jolla opetat ammatillisia aineita ammattikorkeakoulussa, ammatillisessa nuorisosaasteen tai aikuiskoulutuksen oppilaitoksessa

- Humanistinen ja kasvatustala
- Kulttuuriala
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
- Luonnontieteiden ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- En opeta ammatillisia aineita

Pääasialliset yhteiset aineet, joita opetat ammattikorkeakoulussa, ammatillisessa nuorisosaasteen tai aikuiskoulutuksen oppilaitoksessa

- äidinkieli
- kielet
- matematiikka
- fysiikka / kemia
- yhteiskuntatieto
- yritys- ja työelämä-tieto
- liikunta / terveystieto
- taide- ja kulttuuri
- tietotekniikka
- jokin muu, mikä? :
- En opeta yhteisiä aineita

Vapaa sivistystyön oppilaitokset/linjat, joissa opetat.

- Kansanopisto, yleissivistävä koulutus
- Kansanopisto, ammatillissivistävä koulutus
- Kansanopisto, tutkintotoimittainen koulutus, perusopetuslinja
- Kansanopisto, tutkintotoimittainen koulutus, lukkolinja
- Kansanopisto, tutkintotoimittainen koulutus, ammatillinen linja
- Kansalais- tai työväenopisto

Jokin muu, mikä? : _____

Vapaan sivistystyön ainealueet, joita opetat

- äidinkieli ja ilmaisaineet
- liikunta- ja terveystieteet
- yhteiskunnalliset aineet
- kasvatustieteet
- kulttuuriala
- vieraat kielet
- taide- ja taitoaineet
- maahanmuuttajaopetus
- tietotekniikka ja viestintä
- jokin muu, mikä? : _____
- No Answer

LIIKKUVUUS JA SEN SYYT

Milloin päätit hakeutua opettajan ammattiin (nuoruudessa / lukioaikana / toisessa ammatissa toimimisen jälkeen tmv.)?

Mitä ovat opetuslalle hakeutumisesi motiivit, miksi olet ryhtynyt opettajaksi?

Mikä oli opettajaksi valmistumisen jälkeinen ensimmäinen yli kuukauden pituinen työpaikkasi/työnantajasi ja millä paikkakunnalla?

Mikä oli ensimmäisen opettajaksi valmistumisen jälkeisen työpaikan ammatti-, tehtävä- tai virkanimikkeesi?

Jos ensimmäinen valmistumisen jälkeinen työsi ei ollut opettajan työtä, niin

Monesko työpaikkasi oli opettajan työtä?

(0 - 255)

--	--

Montako vuotta kesti ennen kuin ryhdyit opettajaksi?

(0 - 255)

--	--

Mistä tehtävistä siirryit opettajan työhön?

Kuinka monessa erillisessä työ- tai virkasuhteessa olet ollut valmistumisesi jälkeen?

(jokainen määräaikainen työ- ja virkasuhde erikseen)?

(0 - 255)

--	--	--	--

Oletko ollut työttömänä opettajaksi valmistumisesi jälkeen?

- En ole ollut työttömänä.
 Kyllä, työttömyysjaksojen lkm :

Kyllä, työttömyysjaksojen kesto yhteensä(kk) :

No Answer

Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, niin missä tehtävissä? Miksi halusit siirtyä noista tehtävistä opettajaksi?

Kuinka monta vuotta yhteensä olet ollut työssä opettajaksi valmistumisen jälkeen?

(0 - 255)

--	--	--	--	--	--

Kuinka monta vuotta olet ollut opettajankoulutustasi vastaavassa työssä ?

(0 - 255)

--	--	--	--	--	--

Jos Sinulla on ollut valmistumisesi jälkeen työttömyysjaksoja, arvioi missä määrin seuraavat tekijät ovat vaikeuttaneet työllistymistäsi:

	Ei lainkaan verran	Jonkin verran	Kohtalaisesti paljon	Erittäin paljon	No Answer
Työkokemuksen puute	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettamani alan ammattitaidon puute	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Puutteelliset atk-taidot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Puutteelliset työnhakutaidot	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Suhdeverkostojen puute	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tutkinto ja sen aineyhdistelmä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tutkinnon huono tunnettuus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alan heikko työmarkkinatilanne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alueellinen työmarkkinatilanne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Määräaikaisten työsuhteiden väliin jääneet työttömyysjakso (esim. kesäajan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

työttömyys)								
Puutteellinen työmarkkinoiden tuntemus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Epätietoisuus omista tavoitteista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Epävarmuus omasta osaamisesta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
En ole löytänyt itseäni	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kilmostavaa työtä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sukupuu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Perheeseen tai muu elämäntilanteeseen liittyvä syy	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu syy	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

KLOMUN

Jos vastasit edelliseen kysymykseen muu syy, mikä?

Mistä tehtävistä?

Montako kertaa?

(0 - 255)

--	--	--

Milloin viimeksi (vuosi)?

(1950 - 2010)

--	--	--	--

Mistä syystä?

Oletteko viime aikoina harkinnut vakavasti

	Kyllä	En	En osaa sanoa	No Answer
Jatko- tai uudelleenkoulutusta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ammattinvaihtoa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työpaikan vaihtamista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sepattivapaan pitämistä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

174

172

Oletko työurasi aikana siirtynyt muualta opetustehtäviin?

- En
 Kyllä
 No Answer

Millä tavoin seuraavat tekijät omalla kohdallasi vaikuttavat opettajan työssä pysymiseen?

	Vähentää	Ei vaikutusta lainkaan	Vahvistaa	No Answer
Palkkaus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajan työn/ammatin arvostus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työaikaikysymykset	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yhteisöllisyys	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oppilaitosjohton ja kollegojen tuki	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työilmapiiri	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Kyllä, mihin tehtäviin : _____
 No Answer

Oletko suunnitellut/harkinnut siirtymistä opetustehtävistä muihin tehtäviin?
 Usein
 Joskus
 En iankaan
 No Answer

Jos olet harkinnut, niin milloin (vuosi)?
 (1950 - 2010)

Jos olet harkinnut, niin miksi?

Oletko työurasi aikana siirtynyt opetustehtävistä muihin tehtäviin?
 Kyllä
 En
 No Answer

Mihin tehtäviin?

Työssä viihtyminen
 Työolosuhteet
 Luokkakoot
 Työn vapaus
 Vaikuttamismahdollisuudet
 Suhteet oppilaisiin
 Suhteet kollegoihin
 Suhteet vanhempiin
 Selviytymisstrategiat vaikeissa luokka- ym. tilanteissa
 Työelämäyhteydet
 Työn haasteellisuus
 Opettajan työn luonteen muuttuminen
 Mahdollisuus kehittää itseä
 Mahdollisuus kansainvälistymiseen
 Opettajan työ on kutsuumus
 Muu tekijä

Jos vastasit edelliseen kysymykseen muu tekijä, mikä?

Tyytyväisyyteni opettajana toimimiseen
 Teen mieluiten opettajan työtä
 Vaihtaisin muuhun työhön jos voisin, mihin? : _____
 No Answer

Oletko siirtynyt opetusalan sisällä toisiin tehtäviin?
 En

Montako kertaa?

(0 - 255)		
-----------	--	--

Milloin(vuosi)?

(1950 - 2010)			
---------------	--	--	--

Mistä syystä?

Miten arvioit selviytyväsi työssäsi eläkeikään asti?

- Melko varmasti selviydyn
 En ole varma selviydynkö
 Tuskin selviydyn
 No Answer

Ole hyvä ja kerro, millaisia ajatuksia siirtyminen opetustehtävistä muihin tehtäviin, tai päinvastoin, sinussa herättää?

Miten opettajan ammatista voitaisiin tehdä entistä

houkuttelevampi, jotta esimerkiksi erilaisen kulttuurisen taustan omaavat kuten maahanmuuttajataustaiset henkilöt hakeutuisivat opettajankoulutukseen?

Miten opettajan ammatista voitaisiin tehdä entistä houkuttelevampi eri sukupuolille, jotta he hakeutuisivat tasapuolisemmin opettajankoulutukseen?

OSAAMISVAATIMUSTEN ENNAKOINTI

Vastavalmistuneiden opettajien uran alkuvaiheessa eli induktiovaiheessa opettaja saattaa tarvita perehdyttämistä ja tukea.

Missä määrin vastavalmistuneena opettajana sait/saatit hyödyntää seuraavia työhöntulo-ohjauksen muotoja?

Ei lainkaan verran	Jonkin verran	kohtalaisesti	Paljon	Answer
--------------------	---------------	---------------	--------	--------

Tuokkealle järjestettiin

moni puolista ja

pitkäkestoista

perehdyttämistä ja

tukea

Oppilaitoksen

rehtori/johtaja

tutustutti tulokkaan

oppilaitokseen ja sen

toimintaan

Oppilaitoksessa oli käytössä erityinen perehdyttämiskansio	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	ja materiaalit	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oppilaitoksen muut opettajat neuvoivat tarvittaessa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Tutustuminen muihin opettajiin ja henkilökurtaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulokkaalla oli mahdollisuus mentoriin/ kokeneen opettajan kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oppilaitoksen opetussuunnitelma, toimintaperiaatteet ja painopisteet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kunta / oppilaitoksen ylläpitäjä järjesti tilaisuuden uusille työntekijöilleen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oppilaitoksen toimintatavat, yleiset käytännöt ja säännöt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulokkaalla oli mahdollisuus lyhyeen, muutaman tunnin perehdyttämiseen uudella opettajalla oli mahdollisuus osallistua perehdyttämiseen ja tukemiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Oppilaitoksen valmistuksen kehittäminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajankoulutuslaitos osallistui perehdyttämiseen ja tukemiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Omnan opettajaidentiteetin kehittäminen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu työhöntulo-ohjauksen muoto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	Vuorovaikutus oppilaiden kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Erialaisten oppijoiden tarpeet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Vuorovaikutus oppilaiden vanhempien kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Yhteistyö muiden hallintokuntien edustajien kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Tutustuminen kunnan toimintaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Oppilaitoksen työelämäyhteistyö	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Oppilaitoksen kansainvälinen toiminta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Oppil. tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
													Muu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

u Jos vastasit edelliseen kysymykseen muu, niin mikä?

Oppilaitoksessa oli käytössä erityinen perehdyttämiskansio	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oppilaitoksen muut opettajat neuvoivat tarvittaessa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulokkaalla oli mahdollisuus mentoriin/ kokeneen opettajan kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kunta / oppilaitoksen ylläpitäjä järjesti tilaisuuden uusille työntekijöilleen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tulokkaalla oli mahdollisuus lyhyeen, muutaman tunnin perehdyttämiseen uudella opettajalla oli mahdollisuus osallistua perehdyttämiseen ja tukemiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajankoulutuslaitos osallistui perehdyttämiseen ja tukemiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muu työhöntulo-ohjauksen muoto	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

u Jos vastasit muu työhöntulo-ohjauksen muoto, mikä?

Miten tärkeänä pidät seuraavia uran alkuvaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueita?

Ei lainkaan väliä	Vain vähän tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Erittäin tärkeä	No Answer
<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tutustuminen oppilaitosrakennukseen ja oppilaitoksen tiloihin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Oppilaitoksen välineet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Kuinka paljon arvioit tulokkaiden hyötyvän työhöntulo-ohjauksesta?

	Ei lainkaan verran	Jonkin verran	Kohtalaisesti	Paljon	Erittäin paljon	No Answer
Se lisää itseluottamusta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää työssä viihtymistä ja jaksamista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se parantaa ammatillisia valmiuksia	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää sitoutumista oppilaitokseen ja oppilaisiin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää mahdollisuuksia yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kollegoiden kanssa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä oppilaiden vanhempiin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ympäröivään yhteisöön	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ulkopuolisiin asiantuntijoihin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Se lisää valmiuksia osallistua oman oppilaitoksen kehittämiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Muita hyötyjä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Jos vastasit edelliseen kysymykseen muita hyötyjä, niin mitä?

Jos ajattelet omaa osaamistasi, miten tärkeinä pidät seuraavia osaamisvaatimuksia tänä päivänä ja viiden vuoden kuluttua?

Osaamisvaatimukset 1-3 Merkitse vastauksesi ruutuihin (Tänä päivänä / Tulevaisuudessa) 1= Ei lainkaan tärkeä, 2=Vain vähän tärkeä, 3=Jonkin verran tärkeä, 4=Tärkeä tai 5=Erittäin tärkeä

Tänä päivänä (0 - 255) Tulevaisuudessa (0 - 255)

Oppiaineen hallintaan liittyvät valmiudet(esim. opetettavaan aineeseen tai alaan liittyvä koulutus ja ammatillinen osaaminen, oppiaineisiin liittyvän tiedon hallinta ja jäsentäminen, oppiainekohtaisen tiedon ja pedagogisten taitojen yhdistäminen, konstruktivististen menetelmien soveltaminen oppiainekohtaisen tiedon muokkaamisessa)

Yleiset pedagogiset valmiudet (esim. opettamiseen ja oppimiseen liittyvien strategioiden käyttäminen, opiskelijoiden itsenäisen oppimisen tukeminen, oppimisvaikeuksien tunnistaminen, analyyttiset ja systemaattisen ajattelun taidot)

Tietotekniikan ja viestinnän hallinta ja niihin liittyvä pedagoginen osaaminen (esim. oppimateriaalien laadinta, tietoteknisten laitteiden, atk-ohjelmien käytön ja Internetin sekä sosiaalisten medioitten hallinta ja pedagoginen osaaminen, verkkopedagogiikka, viestintätaidot äidinkiellä, viestintätaidot vieralla kielellä)

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

--	--	--

Osaamisvaatimukset 4-6 Merkitse vastauksesi ruutuihin (Tänä päivänä / Tulevaisuudessa) 1= Ei lainkaan tärkeä, 2=Vain vähän tärkeä, 3=Jonkin verran tärkeä, 4= Tärkeä tai 5=Erittäin tärkeä

Tänä päivänä (0 - 255)
Tulevaisuudessa (0 - 255)

Ohjaaminen (esim. opiskelijoiden ohjaamiseen ja tukemiseen liittyvät taidot, opinnäytetöiden ohjaaminen, henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen ja arviointi, persoonallisuuden tukeminen, sosiaalisten taitojen kehittäminen jne.)
Teorian ja käytännön yhdistäminen (esim. opiskelun ja käytännön yhdistäminen, tutkimukseen pohjautuvien opetusmenetelmien käyttö, ohjauvan opetusharjoittelun käyttö, tiedon hankintaan ja kehittämiseen liittyvät taidot, tutkimusorientaation tukeminen, tutkimuksen tekeminen, kasvatustieteellisten aineiden hallinta, kasvatustieteellisten aineiden hallinta, oman alan tehtävien käyttäminen hallinta, kasvatustieteellisten aineiden hallinta, **Yhteistyö ja yhteistoiminta** (esim. yhteistyö opiskelijoiden, työtovereiden, vanhempien ja koulujen kanssa, tehokas työskentely paikallisen yhteisön, työharjoitteluun tarjoajien ja muiden viiteryhmiem kanssa, moniammatillinen yhteistyö, kommunikatiotaitojen tukeminen, yhteistoiminnallisten oppimismenetelmien käyttäminen, turvallisen kouluympäristön tukeminen, alueelliset kehittämisshankkeet)

Osaamisvaatimukset 7-9 Merkitse vastauksesi ruutuihin (Tänä päivänä / Tulevaisuudessa) 1= Ei lainkaan tärkeä, 2=Vain vähän tärkeä, 3=Jonkin verran tärkeä, 4= Tärkeä tai 5=Erittäin tärkeä

Tänä päivänä (0 - 255)
Tulevaisuudessa (0 - 255)

Arviointitaitojen kehittäminen (esim. arvioinnin periaatteiden ymmärtäminen ja niiden soveltaminen, laadunvarmistusjärjestelmien kehittäminen, arviointitulosten hyödyntäminen opetuksen arvioinnissa ja parantamisessa, oppilaitoksen itsearviointi, kunnan itsearviointin osallistuminen)
Luovan ajattelun taidot (esim. luovuuden kehittäminen, esiintymiskyky, ongelmanratkaisukyky, joustavuus ja sopeutumiskyky)

Kansainvälisten yhteyksien kehittäminen (esim. opiskelijoiden ja opettajien kansainvälisten kontaktien hankinnan tukeminen, opiskelijavaihtoon kannustaminen, kielten opiskelua niiden käyttö, erilaisten kulttuurien opiskelu ja niiden ymmärtäminen)

Osaamisvaatimukset 10-12 Merkitse vastauksesi ruutuihin (Tänä päivänä / Tulevaisuudessa) 1= Ei lainkaan tärkeä, 2=Vain vähän tärkeä, 3=Jonkin verran tärkeä, 4= Tärkeä tai 5=Erittäin tärkeä

Tänä päivänä (0 - 255)
Tulevaisuudessa (0 - 255)

Moninaisuuden tuntemiseen ja sen kehittämiseen liittyvät valmiudet (esim. monikulttuurisuuden kunnioittamiseen ja ymmärtämiseen kannustaminen, heterogeenisten luokkien opettamiseen liittyvät taidot, maahanmuuttajaopetus, kansainvälisyyskasvatus, seksuaalivähemmistöjen tukeminen)
Opiskelun erityisen tuen järjestämiseen liittyvät valmiudet (esim. inkluisio, erityisopetus)
Koulutusjärjestelmän tuntemiseen liittyvät valmiudet (esim. koululait ja muu koulua koskeva lainsäädäntö, hallinnolliset kysymykset, opettussuunnitelman perusteet, oppilaitoskohtainen opettussuunnitelma, aine- ja alakohtainen ops, opettussuunnitelman perusteiden mukaiset aihekokonaisuudet)

Osaamisvaatimukset 13-15 Merkitse vastauksesi ruutuihin (Tänä päivänä / Tulevaisuudessa) 1= Ei lainkaan tärkeä, 2=Vain vähän tärkeä, 3=Jonkin verran tärkeä, 4= Tärkeä tai 5=Erittäin tärkeä

Tänä päivänä (0 - 255)
Tulevaisuudessa (0 - 255)

Työelämäyhteistyöhön liittyvät valmiudet (esim. työssäoppiminen, näyttötutkinnot, osaaminen näytöt ja näyttöjen arviointi, aiemmin hankittu osaamisen tunnistaminen ja arviointi, ura- ja rekrytointipalvelut, yrittäjäys,

(0 - 255)

--	--	--

yrittömyyden perusteiden tuntemus)

Johtamistaidot (esim. luokkahuoneetöskentelyn hallintaan liittyvät taidot, työyhteisön kehittäminen, strateginen, pedagoginen ja taloudellinen johtaminen, projektinhallintataidot)

--	--	--

Elinikäinen oppiminen (esim. opettajien kannustaminen urakehtyäkseen, opiskelijoiden tukeminen ja valmistautuminen elinikäiseen oppimiseen, itsensä kehittämiseen liittyvien valmiuksien tukeminen)

--	--	--

Muu

--	--	--

Jos vastasit edelliseen kysymykseen muu osaamisvaatimus, niin mikä?

Millaisia suuntauksia/trendejä opettajien pedagogisessa asiantuntijuudessa on mielestäsi tulevaisuudessa ennakoitavissa?

Mitä haluaisit opettajan ammatissa kehittää?

Miten opettajien osaamista voitaisiin parhaiten kehittää?

Mihin seuraaviin työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin olet osallistunut valmistumisen jälkeen?

- Opetustoimen järjestämään koulutukseen työelämään liittyvien yhteyksien edistämiseksi
- Yritysten järjestämään koulutukseen
- Tutustumiskäynteihin yrityksiin tai tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin
- Työelämän asiantuntijoiden pitämiin koulutustilaisuuksiin
- Työelämän kanssa toteutettaviin kehittämishankkeisiin
- Työelämäjaksoihin
- Työelämää koskeviin kansainvälisiin opettajavaihto-ohjelmiin
- Johonkin muuhun, mihin? :
- En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen
- No Answer

Arvioi kuinka paljon olet saanut täydennyskoulutusta valmistumisesi jälkeen (kk)?

Millaiset täydennyskoulutuksen sisällöt edesauttaisivat opettajaa pysymään opettajan tehtävässä?

012

Millaisia (uudenlaisia) täydennyskoulutuksen järjestämisuotoja on tulevaisuudessa ennakoitavissa?

029

013

Miten täydennyskoulutusta tulisi kehittää, jotta se kannustaisi opettajaa osallistumaan siihen?

014

Millaisia suunnitelmia Sinulla on tulevalle työuralllesi?

TE

Tähän voit halutessasi kirjoittaa lisätietoja. Voit myös kommentoida kyselylomaketta.

Kiitos vastauksistasi!

Jouni Väijärvi Johtaja, professori Jyväskylän yliopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos Ellen Piesanen Dosentti,
erikoistutkija, hankkeen projektipäällikkö Jyväskylän
yliopisto Koulutuksen tutkimuslaitos sposti
ellen.piesanen@jyu.fi puh 014 2603290, 0400248107

Painamalla seuraava-painiketta vastauksesi tallentuu

Liite 2. Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet ammattiryhmän ja koulutusalan mukaan (%)

Ensisijainen ammattiryhmä	Koulutusala			Yhteensä (n=1938)
	Yleissiv. (n=1356)	Amm. (n=330)	Muut (n=252)	
Perusopetus, luokanopettaja	15,0	,0	,4	10,5
Perusopetus, lehtori	53,8	,0	1,2	37,8
Lukion opettajat	26,4	,0	,4	18,5
Amm. nuor.koul.opettajat	,0	63,3	,0	10,8
Amm.aik.koul.opettajat	,0	14,8	,0	2,5
Amk-opettajat	,0	21,8	,0	3,7
Opettajankouluttajat	,0	,0	8,3	1,1
Erityisopettajat	4,9	,0	6,3	4,2
Lastentarhanopettajat	,0	,0	1,6	,2
Koulutusorganisaationjohto	,0	,0	13,1	1,7
Koulutusorganisaation muu henkilöstö	,0	,0	4,0	,5
Eri alojen tutkintoja edustavat työelämän edustajat	,0	,0	,4	,1
Asiantuntijat ja tutkijat	,0	,0	3,6	,5
Opetushallinnon edustajat	,0	,0	10,7	1,4
Muu	,0	,0	36,5	4,7
Ei tietoa	,0	,0	13,5	1,8

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden jakautuminen valmistumispaikan ja koulutusalan mukaan (%)

Yliopisto tai korkeakoulu, josta valmistunut	Koulutusala			Yhteensä (n=1935)
	Yleissiv. (n=1356)	Amm. (n=330)	Muut (n=249)	
Helsingin yliopisto	18,1	11,2	25,3	17,8
Joensuun yliopisto	7,6	3,0	3,6	6,3
Jyväskylän yliopisto	17,8	7,9	6,4	14,6
Lapin yliopisto	1,6	,9	2,0	1,6
Oulun yliopisto	11,0	3,3	3,6	8,7
Tampereen yliopisto	5,2	3,9	5,6	5,0
Turun yliopisto	12,7	4,2	4,8	10,2
Taideteollinen korkeakoulu	1,2	,0	,0	,8
Teatterikorkeakoulu	,1	,6	,8	,3
Sibelius-Akatemia	,4	,6	7,6	1,4
Åbo Akademi	20,4	1,8	14,1	16,4
Tampereen teknillinen yliopisto	,3	,6	,4	,4
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	,0	9,1	2,8	1,9
Hämeen ammattikorkeakoulu	,4	21,2	6,0	4,7
Tampereen ammattikorkeakoulu	,2	8,8	2,4	2,0
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	,4	16,1	8,0	4,1
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	,1	4,8	2,8	1,2
Muu, ulkomaat	2,7	1,8	3,6	2,6
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneet opettajan kelpoisuuden ja koulutusalan mukaan (%)

Koulutusala	Opettajan kelpoisuus		Yhteensä
	Ei	On	
Yleissivistävä (n=1337)	1,6	98,4	100,0
Ammatillinen (n=322)	5,0	95,0	100,0
Muut (n=210)	11,9	88,1	100,0
Yhteensä (n=1869)	3,3	96,7	100,0

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneet oman työn ohella opiskelun ja koulutusalan mukaan (%)

Koulutusala	Opiskelitko opettajaksi oman työn ohella		Yhteensä
	Kyllä	En	
Yleissivistävä (n=1338)	17,2	82,8	100,0
Ammatillinen (n=320)	52,8	47,2	100,0
Muut (n=207)	32,9	67,1	100,0
Yhteensä (n=1865)	25,0	75,0	100,0

Taulukko 5. Tärkein työsuhteen määräaikaisuuden peruste koulutusaloittain (%)

Tärkein peruste määräaikaisuudelle	Koulutusala			Yhteensä (n=308)
	Yleissiv. (n=224)	Amm. (n=49)	Muut (n=35)	
Työn luonne	2,7	10,2	25,7	6,5
Sijaisuus	34,4	12,2	17,1	28,9
Avoimen viran/toimen hoito	12,5	6,1	8,6	11,0
Tehtävää ei ole vakinaistettu	25,0	18,4	14,3	22,7
Määräaikaisuus omasta aloitteesta	1,8	,0	,0	1,3
Ei tiedä perustetta	7,1	6,1	8,6	7,1
Muu syy	16,5	46,9	25,7	22,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Taulukko 6. Määräaikaisen työ- tai virkasuhteen pituus koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Määräaikaisen työ- tai virkasuhteen pituus			Yhteensä
	Alle vuoden	1 vuosi	Yli vuoden	
Yleissivistävä (n=191)	32,5	58,6	8,9	100,0
Ammatillinen (n=38)	13,2	65,8	21,1	100,0
Muut (n=28)	42,9	39,3	17,9	100,0
Yhteensä (n=257)	30,7	57,6	11,7	100,0

Taulukko 7. Saman työnantajan palveluksessa määräaikaisuuden edeltäminen ennen määräaikaisuutta koulutusaloittain (%)

Koulutusala	Edelsikö määräaikaisuutta määräaikaisuus saman työnantajan palveluksessa		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Yleissivistävä (n=344)	38,4	61,6	100,0
Ammatillinen (n=86)	37,2	62,8	100,0
Muut (n=58)	36,2	63,8	100,0
Yhteensä (n=488)	37,9	62,1	100,0

Taulukko 8. Kyselyyn vastanneet nykyisen tai edellisen virka-/ ammattinimikkeen ja koulutusalan mukaan (%)

Virka- tai ammattinimike	Koulutusala			Yhteensä (n=1893)
	Yleissiv. (n=1351)	Amm. (n=328)	Muut (n=214)	
Aineenopettaja	27,8	8,8	12,1	22,8
Erytisopettaja	4,7	1,2	7,0	4,4
Lehtori	43,2	61,0	26,6	44,4
Luokanopettaja	12,9	,0	1,4	9,4
Päätoiminen tuntiopettaja	8,0	16,5	13,6	10,1
Rehtori	2,4	,3	11,7	3,1
Yliopettaja	,0	4,6	1,9	1,0
Muu	1,0	7,6	25,7	5,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Taulukko 9. Kyselyyn vastanneiden opettamat aineet, yleissivistävä koulutus (%)

	Perusopetuksen lehtorit	Lukio-opetuksen lehtorit
Äidinkieli	7,5	8,4
Englanti	19,1	11,7
Ruotsi	11,9	10,0
Ranska	2,3	5,3
Saksa	5,9	8,4
Venäjä	1,1	2,5
Matematiikka	31,6	30,1
Ympäristö- ja luonnontieto	,1	,3
Biologia	10,2	11,1
Maantieto	9,7	11,4
Fysiikka	28,7	18,1
Kemia	28,1	12,5
Terveystieto	8,6	7,0
Uskonto	3,3	10,6
Elämänkatsomustieto	,8	2,0
Historia	6,0	7,8
Yhteiskuntaoppi	5,1	6,4
Musiikki	2,1	,0
Kuvataide	2,7	2,0
Käsityö	7,0	,3
Liikunta	4,8	2,5
Kotitalous	5,7	,0
Oppilaanohjaus	3,8	2,8
Erityisopetus	,0	,6
Tieto- ja viestintätekniikka	7,8	4,5
Filosofia	,4	5,3
Psykologia	,3	10,3
Valinnaiset kurssit	1,8	,3
Integroidut kurssit	,0	,0
Mamu-opetus	,6	,0
Suomi toisena kielenä	2,2	2,0
Jokin muu	2,6	5,9

Liite 3. Työllistymistä vaikeuttaneet tekijät

Faktori 1. Työtilanne ja oma aineyhdistelmä

Alan heikko työmarkkinatilanne	.852
Alueellinen työmarkkinatilanne	.782
Tutkinto ja sen aineyhdistelmä	.571

Faktori 2. Puutteelliset taidot

Puutteellinen työmarkkinoiden tuntemus	.646
Puutteelliset atk-aidot	.521
Puutteelliset työnhakutaidot	.474
Opettamani alan ammattitaidon puute	.472

Faktori 3. Epätietoisuus

Epätietoisuus omista tavoitteista	.849
Epävarmuus omasta osaamisesta	.722
En ole löytänyt itseäni kiinnostavaa työtä	.429

Faktori 4. Työkokemuksen ja yhteyksien puute

Työkokemuksen puute	.650
Suhdeverkostojen puute	.569

Liite 4. Opettajan työssä pysymiseen vaikuttavat tekijät

Faktori 1. Työyhteisö

Työilmapiiri	.811
Oppilaitosjohdon ja kollegoiden tuki	.716
Yhteisöllisyys	.599
Suhteet kollegoihin	.578
Työssä viihtyminen	.571

Faktori 2. Opettajan työn kehittyminen

Mahdollisuus kehittää itseään	.652
Mahdollisuus kansainvälisyyteen	.482
Työn haasteellisuus	.406
Opettajan työn luonteen muuttuminen	.402
Työelämäyhteydet	.382
Vaikuttamismahdollisuudet	.345

Faktori 3. Työn haasteellisuus

Selviytymisstrategiat vaikeissa tilanteissa	.543
Suhteet vanhempiin	.437
Työolosuhteet	.428
Luokkakoot	.419
Suhteet oppilaisiin	.385

Faktori 4. Opettajan status

Palkkaus	.591
Opettajan työn/ammatin arvostus	.484

Liite 5. Työhöntulo-ohjauksen hyödyntäminen

Faktori 1. Oppilaitoksen järjestämä työhöntulotuki

Uudella opettaja mahdollisuus osallistua perehdyttämisen ja tukemisen suunnitteluun	.739
Kunta / oppilaitoksen ylläpitäjä järjestää tilaisuuden uusille työntekijöilleen	.578
Tulokkaalla oli mahdollisuus lyhyeen, muutaman tunnin perehdyttämiseen	.563
Oppilaitoksessa on käytössä erityinen perehdyttämiskansio	.505
Opettajankoulutuslaitos osallistuu perehdyttämiseen ja tukemiseen	.458

Faktori 2. Kollegoiden tuki

Oppilaitoksen muut opettajat neuvovat tarvittaessa	.670
Tulokkaalla mahdollisuus mentorointiin kokeneen opettajan kanssa	.606
Tulokkaalle järjestetään monipuolista ja pitkäkestoista perehdyttämistä ja tukea	.559
Oppilaitoksen rehtori/johtaja/ muu opettaja tutustuttaa tulokkaan lyhyessä ajassa oppilaitokseen ja sen toimintaan	.492

Liite 6. Uran alkuvaiheen perehdyttämisen ja tukemisen sisältöalueiden tärkeys

Faktori 1. Vuorovaikutus ja pedagogiset taidot	
Oman opettajaidentiteetin kehittäminen	.741
Vuorovaikutus oppilaiden kanssa	.709
Opettamaan oppimisen valmiuksien kehittäminen	.643
Erilaisten oppijoiden tarpeet	.622
Vuorovaikutus oppilaiden vanhempien kanssa	.526
Faktori 2. Ulkopuolinen yhteistyö	
Oppilaitoksen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	.808
Oppilaitoksen kansainvälinen toiminta	.737
Oppilaitoksen työelämäyhteistyö	.674
Yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa	.593
Faktori 3. Oppilaitokseen ja sen toimintakulttuuriin tutustuminen	
Tutustuminen oppilaitosrakennukseen ja oppilaitoksen tiloihin	.753
Oppilaitoksen välineet ja materiaalit	.753
Tutustuminen muihin opettajiin ja henkilökuntaan	.494
Oppilaitoksen toimintatavat, yleiset käytännöt ja säännöt	.503
Oppilaitoksen opetussuunnitelma, toimintaperiaatteet ja painopisteet	.404
Faktori 4. Oppilaitoksen hallintoympäristöön tutustuminen	
Yhteistyö muiden hallintokuntien edustajien kanssa	.717
Tutustuminen kunnan toimintaan	.704

Liite 7. Tulokkaiden hyötyminen työhöntulo-ohjauksesta

Faktori 1. Monipuolinen ammatillinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyöty

Lisää työssä viihtymistä ja jaksamista	.844
Lisää sitoutumista oppilaitokseen ja oppilaisiin	.773
Lisää mahdollisuuksia yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen kollegoiden kanssa	.726
Lisää itseluottamusta	.705
Parantaa ammatillisia valmiuksia	.694

Faktori 2. Yhteyksien ja valmiuksien lisääntyminen

Lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ympäröivään yhteisöön	.859
Lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä ulkopuolisiin asiantuntijoihin	.839
Lisää mahdollisuuksia solmia yhteyksiä oppilaiden vanhempiin	.643
Lisää valmiuksia osallistua oman oppilaitoksen kehittämiseen	.538

Liite 8. Työelämän tuntemusta lisääviin koulutusmuotoihin osallistuminen koulutusmuodon mukaan (%)

		n	%-osuus	p
Opetustoimen järjestämä koulutus työelämäyhteyksien edistämiseksi	Yleissiv.	1356	33,2	***
	Amm.	330	54,2	
	Muut	251	33,5	
	Yhteensä	1937	36,8	
Yritysten järjestämä koulutus	Yleissiv.	1356	16,7	***
	Amm.	330	38,5	
	Muut	251	15,9	
	Yhteensä	1937	20,3	
Tutustumiskäynnit yrityksiin tai tutkimus- ja kehittämiskeskuksiin	Yleissiv.	1356	44,8	***
	Amm.	330	62,1	
	Muut	251	34,3	
	Yhteensä	1937	46,4	
Työelämän asiantuntijoiden pitämät koulutustilaisuudet	Yleissiv.	1356	29,6	***
	Amm.	330	57,6	
	Muut	251	38,2	
	Yhteensä	1937	35,5	
Työelämän kanssa toteutettavat kehittämissankkeet	Yleissiv.	1356	10,0	***
	Amm.	330	41,8	
	Muut	251	22,3	
	Yhteensä	1937	17,0	
Työelämäjaksot	Yleissiv.	1356	4,7	***
	Amm.	330	40,3	
	Muut	251	8,8	
	Yhteensä	1937	11,3	
Työelämän kansainväliset opettajavaihto-ohjelmat	Yleissiv.	1356	5,3	***
	Amm.	330	22,8	
	Muut	251	8,4	
	Yhteensä	1937	8,7	
Joku muu	Yleissiv.	1356	3,2	***
	Amm.	330	6,1	
	Muut	251	8,0	
	Yhteensä	1937	4,3	
En ole osallistunut työelämään liittyvään täydennyskoulutukseen	Yleissiv.	1356	29,6	***
	Amm.	330	10,0	
	Muut	251	20,3	
	Yhteensä	1937	25,1	

MIKSI OPETTAJAN työhön hakeudutaan? Pysyvätkö opettajat ammattisaan vai harkitsevatko he alan vaihtoa? Millaisia ovat opettajan ammatin tulevaisuuden osaamistarpeet?

Muun muassa näihin kysymyksiin haetaan vastausta tässä raportissa. Raportti perustuu Euroopan sosiaalirahaston rahoittamaan Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä tutkimus- ja kehittämishankkeen (2010–2013) tuloksiin. Hanke toteutettiin Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun ja Opetushallituksen yhteistyönä. Tutkimusaineistona on ollut yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opettajille tehty opettajakysely sekä opettajan ammatista lähteneiden haastatteluja.

Tutkimuslustoja 50
ISBN 978-951-39-5557-1



Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013



Kansi: Martti Minkkinen